

ÚJ

KÖZNEVELÉS

2024. MÁJUS-JÚNIUS | 80. ÉVF. 5-6. SZÁM

*Blankó
Miklós*
nyelvtanár

NYELVÁPOLÁS,
NYELVMŰVELÉS

OKTATÁSI
HIVATAL

LOVASTERAPEUTA KÉPZÉSEK

Kezdés
2024 OKTÓBER

- LOVASTERAPEUTA képzés **gyógypedagógiai lovaglás és lovastorna** szakágon
- LOVASTERAPEUTA képzés **hippoterápia** szakágon
- LOVASTERAPEUTA képzés **pszichológiai lovasterápia** szakágon

TOVÁBBI KÉPZÉSEK:

- Fogyatékos személyek szabadidős- és lovassport oktatójának vagy edzőjének képzése
- Lovasterápiás segítő képzés

Részletes információk:

www.lovasterapia.hu/tevekenysegunk/Kepzesek

MIÉRT MINKET VÁLASSZ?

- képzéseink **megfelelnek** a hazai **jogszabályi előírásoknak**
- az elvégzett képzésnek megfelelő **lovas szolgáltató tevékenység folytatására jogosít** (kivéve segítő képzés)
- nemzetközi és hazai szinten **elismert oktatókkal** dolgozunk egy **kiemelkedő színvonalú Oktató Központban**

A nyelv, akár a föld – de vajon ugyanúgy művelhető?

Szöveg: **Karkó Ádám** mb. főszerkesztő | Fotó: Pálfi Erika

Egyetemi éveim alatt számtalanszor futottam bele abba a problémába, hogy nem értettem egyes szavakat, amelyek az előadás magját alkották. Könyvtáraztam napestig, mígnem rájöttem, hogy az a szó, amit az előadó mondott, valamiféle régi kifejezés, amit tudományos berkekben ma is használnak. De ifjú magyar szakosként örültem, ha sikerült *Bod Péter* írásait megérteni, nemhogy még ki tudja, miféle idegen szavak jelentésével felruházott egyetemi stúdiumokat magamba szippantani – miközben, vicces, de erről szól az univerzitás. Ám ahogy cseperedtem, s velem együtt nyelvtudásom is – mármint a magyar nyelvünk tudása –, egyre inkább kérdéssé vált számomra, hogyan lehet életben tartani ezt a múltbéli örökséget.

Korai verspublikációim, néhány megjelent kritikám, első újságcikkeim aligha törekedtek arra, hogy megvédjem nemzetem nyelvi örökségét. De mentségemre szóljon, nem azért nem foglalkoztak azok az írások a nyelvápolással, mert kényen-kedve szerint alakult az adott szöveg: nem törekedtem *Eszterházy Péter* alkotási koncepcióját átültetni semmibe – meglehet, ez most mégis olyasféle „önálló” beharangozó –, ami szövegmutatvány és egyben emlékéllítés aktuális nyelvi környezetünknek.

Egyszer, ha úgy adódik, szeretném meghallgatni az Önök válaszait is: mit gondolnak mindarról, amit címlapos interjúalanyainknak kérdésként felteszünk az újságban? Mert mi, a lap szerkesztői a háttérben arra koncentrálunk, milyen folyamatok zajlanak a köznyelvben, a sajtónyelvben, a magunk nyelvében, mert az *Új Köznevelés* – talán illően – nem ragaszkodott soha az aktuális online sajtóorgánumok hangjaihoz. A nyelvkonstrukciók generációként elválnak, de valahol minden összetalálkozik, hiszen a nyelv alapja ugyanaz: az ember.

Annyi kérdést kellene még feltennem másoknak és Önöknek, magamnak meg pláne. Most éppen az foglalkoztat, hogyan élem meg a nyelvünk gyorsuló változását. Remélem, aktuális lapszámunkkal az Önök kérdéseire is válaszokat tudunk adni. Ebben segített bennünket *Blankó Miklós*, aki fiatalsága ellenére a nyelvápolás és a nyelvművelés ékes szakemberévé tudott válni. Sok mindent a nemrég elhunyt *Grétsy László* nyelvészprofesszor tanított meg neki; kettejük munkakapcsolatáról az interjúban többet tudhatnak meg. Ugyancsak segítségünkre volt *Mohai Gábor* rádiós és televíziós szakember a nyelvváltozások megismerésének felgöngyölítésében. Valamint szeretném megköszönni *Nyíri Péternek*, az Anyanyelvápolók Szövetsége alelnökének is, hogy hozzájárult a nyelvi örökséghez kapcsolódó tudásbővítéshez.

És ezúton szeretném megköszönni Önöknek is, hogy velünk tartottak, egyben megragadnám az alkalmat, hogy búcsúzzam. Ugyanis júniustól elhagyom az *Új Köznevelés* főszerkesztői székét. A lap számos tanulságos évet, ötletes jógyakorlatot és személyes kapcsolatot adott nekem, amiért hálás vagyok.

Remélem, hogy a jövőben is olvasni fogják e nemes múlttal rendelkező újságot, s bízom benne, hogy a jövő szerkesztői is hasonló lelkesedéssel és kitartással fogják gondozni az újságban megjelenő szövegeket.

Kellemes nyarat kívánok Önöknek, jó feltöltődést, és szánjanak sok gondos percet a magyar nyelv ápolásának!

Új Köznevelés magazin

Alapító:

Emberi Erőforrások Minisztériuma

Kiadó:

Oktatási Hivatal (OH)

Felelős kiadó:

Brassói Sándor, az Oktatási Hivatal elnöke

Felelős szerkesztő:

Kamp Alfréd fősztályvezető

Mb. főszerkesztő:

Karkó Ádám

Szerkesztő:

Bodon Gergely Dávid

Szerkesztőbizottsági tagok:

Kaposi József, Ötvös Zoltán, Sipos Imre

Olvasószerkesztő:

Gyimesné Szekeres Ágnes

Tördelőszerkesztő:

Pattantyus Gergely

Hirdetés: kozneveles@oh.gov.hu

Cikkeket az alábbi e-mail-címre várunk:

kozneveles@oh.gov.hu

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. Meg nem rendelt cikkekért nem áll módunkban honoráriumot fizetni.

SZERKESZTŐSÉG:

Cím: 1074 Budapest, Rákóczi út 70-72.

E-mail: kozneveles@oh.gov.hu

Honlap: folyoiratok.oh.gov.hu/uj-kozneveles

Layout-tervek: Salt Communications Kft.

Fotók: Shutterstock.com, Freepik.com

Címdoldal fotó: Csomos Attila

HU ISSN 2939-6050 (Online)

HU ISSN 2064-0625 (Nyomtatott)

[megj.: 2013-2021]

Terjedelem: 3,5 ív

Tartalom

BEKÖSZÖNTŐ

- 1 Karkó Ádám: A nyelv, akár a föld – de vajon ugyanúgy művelhető?

AKTUÁLIS

- 3 Beszámoló a Tavaszi Pedagógiai Napokról
- 6 Pedagógus-béremelés
- 8 Az iskolai fotók elkészítése is lehet egyszerű

25 ÉVE AZ OKTATÁSÉRT: ELNÖKHELYETTESEK

- 10 Sokszínű feladatkörök fedik le a köznevelés irányítását – interjú **dr. Pusztér Bernadettel**
- 12 Az oktatás mindenkori célja, hogy felkészítsen a változásra – interjú **Sipos Imrével**
- 14 „Európán kívül is nehezen forduló hajó a felsőoktatás, de jelenleg a komoly fejlődés és változás időszakát éljük” – interjú **dr. Vanó Renátával**
- 16 Változatlan kitartással egy változó intézményi közegben – interjú **Mészárosné Pék Anitával**

OKTATÁS-NEVELÉS

- 18 **VAN ÚJ A NAT ALATT**
Elméleti és gyakorlati ismeretszerzés digitális eszközökkel – interjú **Takács Ádámmal** a Nemzeti Köznevelési Portál természettudományos fejlesztéseiről
- 21 Mindenkinek joga van egy jó tanárhoz – interjú **Bedő Kornéllal**
- 24 Berkovics Aliz: Az oktatás jövője – a jövő oktatása
- 26 Martin Jánosné: Szorongó gyerekek
- 30 **LÉLEKBÚVÁR**
Ószintén, szeretettel és meghallgatással egy szebb jövőért – interjú **Mayer M. Zsófia** iskolapszichológussal

A HÓNAP TÉMÁJA: NYELVÁPOLÁS, NYELVMŰVELÉS

- 34 Nyelvművelés, ékesszólás és anyanyelvi lelkiismeret – interjú **Blankó Miklós** nyelvészrel
- 40 A tisztán érthető beszéd ma is a legfontosabb szakmai követelmény – interjú **Mohai Gábor** rádiós és televíziós bemondóval
- 43 Az anyanyelvünket élethosszig tanuljuk – interjú **Nyiri Péterrel**, A Magyar Nyelv Múzeumának igazgatójával

A MI VILÁGUNK

- 46 Hazai ízek – Gasztrokulturális összeállítás
- 48 Kulturális ajánló
- 50 **SPORI!**
Riportbeszélgetés **Révész Bulesú** snookerjátékosal
- 53 Iránytű
- 54 Évfordulók
- 56 Pályázatok

Inklúzió, digitalizáció, netikett – a Tavaszi Pedagógiai Napokon jártunk

Idén április 16. és 26. között rendezte meg a Budapesti Pedagógiai Oktatási Központ a Tavaszi Pedagógiai Napok című rendezvénysorozatot, amelynek során a legkülönbözőbb témakörökben vehettek részt az érdeklődő pedagógusok ismeretbővítő előadásokon, beszélgetéseken és workshopokon. Az előadások alkalmat adtak a rendszerszintű változások és innovációk ismertetésére, valamint a pedagógiai tapasztalatok és jógyakorlatok megosztására. A közel 80 programból álló rendezvényről a teljesség igénye nélkül, nyolc megtekintett esemény tükrében tudósítunk.

Szöveg: **Bodon Gergely Dávid** | **Mátó Áron**, történelemtanár, az ELTE Neveléstudományi Doktori Iskolájának doktorandusza

Hátránykompenzáció mint szemléletmód a Kollégiumi Nevelés Országos Alapprogram (KNOA) Felelősségvállalás másokért, önkéntesség témakörének feldolgozása során

A Deák Ferenc Középiszkolai Kollégium nevelőpedagógusai, *Pásztor Gabriella* és *Varjasi Sándor* kollégistáknak szóló szemléletformáló foglalkozásuk alkalmával néhány felvezető gondolatot követően interaktív, játékos feladatokon keresztül vették számba a gyerekekkel egy átlagos háztartás tipikus feladatköreit. A beszélgetés során a gyerekek szabadon megosztották otthoni és közösségi tapasztalataikat, kedvtelésből és kötelességből végzett feladataik bemutatása közben. Felmerült a szülők szerepe is az önállóság és a felelősségtudat kialakulásában, illetve fény derült a kor meghatározó szerepére a különféle feladatkörök, szociális és egyéni felelőségek létrejöttében. A pedagógusok egy bérkalkulátor segítségével kiszámolták a ház körüli munkák számszerűsített értékét, de felhívták a tinédzserek figyelmét a háztartásokban adódó „láthatatlan munkákra” is, amelyekért ugyan nem jár fizetség vagy köszönet, mégis elengedhetetlenek egy család életszínvonalának fenntartásához. A foglalkozás végén lehetőséget kapott mindenki, hogy reflektáljon a felmerült kérdésekre, és elmondja, mi az, amit magával visz e tartalmas, családi beszélgetésből.

Szemléletformáló program – befogadó környezet kialakítása integráló intézményekben

Locsmándi Alajos mestervezető gyógypedagógus, a Zuglói Mozgásjavító EGYMI intézményvezetője koordinálásával egy humorral fűszerezett bemelegítő játékot követően különféle szórakoztató, interaktív feladatokon keresztül kaptak a résztvevők átfogó képet az intézményi szemléletváltás lehetőségeiről és módszertanáról, valamint az érvelés és érdekütköztetés eredményes módjáról. A beszélgetés középpontjában a pedagógusi hivatástudat megerősítése állt, a látni kívánt változás személyes dimenzióját helyezve fókuszba. Az intézményvezető kiemelte a párbeszéd és a tájékoztatás szerepét a transzparens intézményi változás folyamatában, egyaránt hangsúlyozva a kérdés, felmérés,

stratégiaépítés, az egyéni segítőmunka és a visszajelzés fontosságát. Az intézményvezető hozzátette, a változás és megújulás érdekében sohasem az akadályokra, hanem mindig a lehetőségekre kell koncentrálni, könnyen megvalósítható, reális részfeladatokra bontva még a legkiterjedtebb célokat is. A pedagógusi hivatásra vonatkozóan megállapította: mindennemű fejlődés kulcsa a nyílt kommunikáció és az egyéni felelősségvállalás.

Taníts hatékonyan! Élvezd a tanítást! – KIP-gyakorlat

A IX. Kerületi Molnár Ferenc Magyar–Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola két igazgatóhelyettese, *Nagypál Ferencné* és *Szentiné Malatinszky Zsuzsanna* pedagógiai módszertani előadásukban a Komplex Instrukciós Program (KIP) iskolai alkalmazását mutatták be. Mint elmondták, a KIP-et kompetencia és szociális háttér szempontjából heterogén közegek megszólítására fejlesztették ki. A KIP-foglalkozások a differenciált csoportdinamika javítását tűzik ki célul, lévén egy jól működő csoport nagyban hozzájárul az egyéni fejlődési görbék javulásához is. A gyakorlatok során minden gyerek lehetőséget kap saját képességeinek, erősségeinek felfedezésére és kibontakoztatására. A KIP mottója szerint „Mindenkinek vannak jó tulajdonságai és mindenki jó valamiben”, a cél tehát ezek megelégedése és fejlesztése. Nem kevésbé fontos, hogy a gyerekek részt vegyenek saját maguk és egymás tanításában. Mivel ehhez egy egészen új perspektívát, valamint komplex pedagógiai stratégiákat kell elsajátítani, a KIP nem csupán a gyerekeket, de a pedagógusokat is aktívan fejleszti, formálja.

Kerekasztal-beszélgetés az óvodai inkluzív pedagógiai nevelésről

Dr. Bakonyi Anna pedagógiai szakértő, *Farkas Tibor Jánosné*, a Zuglói Egyesített Óvoda igazgatója, *Herczeg Katalin*, a Budapesti Pedagógiai Oktatási Központ fősztályvezetője, *Korfanti Andrea* gyógypedagógus, *Kovácsné Tóth Krisztina* diagnosztizáló gyógypedagógus, *Szalay Viktória* óvodapszichológus és *Vastag Violetta* óvodapedagógus közreműködésével átfogó képet kaphattunk az óvodai intézményi inkluzivitás hazai lehetőségeiről, nehézségeiről és sikereiről. Mint a beszélgetés során elhangzott, mindennemű pedagógiai innováció elengedhetetlen támpillére egy megalapozott elméleti háttér, és egy kiépült fizikai feltételrendszer. Hangsúlyossá vált, hogy az esélyegyenlőség nem azonos az egyenlő feltételek megteremtésével, az esélyek alakulását ugyanis nagyban befolyásolják az egyéni adottságok és igények, amelyeknek csupán egy differenciált feltételrendszer kiépítésével lehet kellőképp megfelelni. A beszélgetés lehetőséget teremtett a pedagógiai munka szinte minden perspektívájának bemutatására, és a tapasztalatok összevetésére. A beszélgetés végén a közönség soraiban ülő pedagógusok is feltehettek kérdéseiket, megoszthatták saját élményeiket és reflexióikat.

A zene és a film mindenkié? Tartalomfogyasztási szokások, letöltések, jogok

A zene és a film mindenkié? Mindenkinek jár ingyen? És mi lesz az alkotókkal? Ezekel a kérdésekkel foglalkozott a Deák Ferenc Középiskolai Kollégium programja, a „Monday Show”. A többségében szakképzésben tanuló diákok számára nyújtott heti rendszerességű, másfél órás beszélgetés voltaképpen szemléletformálást és tudatos reflexiót kínál a mindennapi élet olyan alapvetőnek gondolt aspektusaira, mint – jelen esetben – a zenehallgatás vagy a filmnézés. A foglalkozás barátságos közegben, interaktívan valósult meg, ahol a diákok és a vendégek egyaránt részt vehettek a tartalomfogyasztási szokásokra épülő skálajátékon és értékelhettek egy, a téma etikai oldalát megvillantó filmrészletet. A programot irányító szakemberek, *Szabó Fanni* és *Varjasi Sándor* a közönségformálást tartják legfontosabb feladatuknak, megszólítva a legfélénkebb diákokat is, kiemelve a hozzájuk közel álló témákat – mindezt felelősségteljesen, reflektív szellemben.

Digitális térképek használata és felhasználásuk a játékosított értékelésben

A digitalitás legújabb vívmányainak szerves oktatási meghonosítása minden pedagógus számára kihívás. Kérdés, hogyan lehet bevonni egy eszközt, egy applikációt az oktatási gyakorlatba úgy, hogy az ne csupán illusztrációként, „díszként” szolgálja a pedagógust, hanem a tanulási/tanítási folyamat egyik kulcsmozzanata, aktív alkotóadaléka legyen. Erre mutatott megfontolandó példát *Havassy András* a Geoguessr nevezetű alkalmazás képében. A Geoguessr egy földrajz tematikájú applikáció, amely számtalan funkciójával (kvíz, vaktérkép, Google View-alapú térfelismerés) a tájékozódást „játékosítja” a vállalkozó kedvű diákokkal. A foglalkozás során a vendégeknek is lehetőségük volt az applikáció kipróbálására, amely hatékony eszköz lehet megfontolt oktatási környezetben, például becsatornázva a tanulói értékelésbe. Havassy nemcsak kétségkívül látványos eszköztárával, hanem a digitalitás felé nyitott karakterével is jól reprezentálja a 21. század adaptív pedagógusát.

Nemzetközi projektmunka és digitális történetmesélés: kulturális örökség a virtuális világban

Online formában plasztikus módon bemutatni a kulturális örökség témáját még akkor is nehéz, ha ez éppen a digitális történetmesélés keretében valósul meg. Az online alkalmak a technikai részletek körülményessége miatt nagyban megnehezítik a személyességet és interakciót, ennek ellenére *Tóth Éva* otthonosan mozogva a digitális eszközök világában, átélhetővé, kölcsönössé tette a kulturális örökségről való gondolkodást. A résztvevők csak kapkodták a fejüket, látván az újabb és újabb alkalmazásokat és segédeszközöket (pl. Geinially, School AI, Neal.Fun, Padlet AI funkciói stb.), amelyekből néhányat ki is próbálhattunk: így történt, hogy beszélgettünk Kleopátrával és az MI segítségével képeket generáltunk az örökség fogalmáról. Az előadó híve és aktív alkalmazója a projektalapú tanuláshoz, amelyet a legkülönfélébb témákban alkalmaz, elsősorban virtuális kontextusban. Tóth tevékenysége megmutatja a különböző – látszólag áthatolhatatlan – tantárgyi határok között az összecsengést: pl. a kódolás fogalmát elsősorban nem is csak az informatikára, hanem sokkal általánosabban értelmezi, aminek ugyanúgy helyet lehet adni egy aligha informatikainak tűnő projektben, és fordítva: a művészeti aspektus is elfér váratlan helyeken. Tóth Éva hitvallása címszavakban a következő: projekt, vizualitás, virtualitás és nemzetköziség; azaz a hiperdigitalizációra adott proaktív válasz.

Netikett és veszélyek az online világban – okoseszközök a hétköznapi világban

Elsőre bár furcsának tűnhet az óvodában beszélni netiketről, a teljesen természetessé vált digitalizáció miatt mégis indokolt. *Nagy Ildikó Mária*, a Zuglói Egyesített Óvoda (ZEÓ) Csicsergő Tagóvodájának igazgatója ezeket a nehézségeket, dilemmákat elméleti oldalról közelítette meg: kifejtette, hogy bár a digitális eszközhasználatunk magától értődő, az adatok, képek megosztása korántsem az. A digitális gyermekvédelem célja éppen az átgondolatlanul növekvő digitális lábnyomok és digitális tetoválások megelőzése. Ehhez határookra van szükség: az egyén (gyermek) szintjén az eszközhasználatban (médiamentes idők, korlátok közé szorított használat, az élmények közös feldolgozása stb.), valamint az óvoda szervezeti szintjén is (hivatalos kommunikációs felületek használata, fokozott adatvédelem a fotómegosztásokkor). A foglalkozás másik, gyakorlati részét *Horváth Tamásné*, a ZEÓ Óperenciás Tagóvodájának igazgatója vezette, olyan fejlesztő játékokat mutatva (pl. évszaktematikájú grafomotoros rajzolás az okostáblán), amelyek, bár aktívan felhasználták a digitális eszközök nyújtotta előnyöket, alapelvükben mégis a hús-vér valóság kiegészítései maradtak.

Pedagógus-béremelés

Magyarország Kormánya célul tűzte ki a pedagógusok bérfel fejlesztését. Ennek eredményeként 2024. év elején jelentős, átlagosan 32,2 százalékos béremelésben részesültek a pedagógusok, jövőre pedig a tervek szerint tovább emelkedik a bérük. Az intézkedések célja, hogy a tanári pálya minél vonzóbb legyen és növekedjen annak megtartó ereje.

Szöveg: Belügyminisztérium

A Kormány elkötelezte magát a köznevelésben dolgozó pedagógusok munkájának szakmai és társadalmi megbecsülésének növelése és a minőségi teljesítmény differenciált elismerése mellett. A Kormány – az érintettek bevonásával – kidolgozta a pedagógusok új életpályájáról szóló törvényt, amely megadta a keretét mind a béremelésnek, mind a teljesítményalapú bérezésnek, valamint 24 tanórán rögzítette a neveléssel-oktatással lekötött heti munkaidő-kötelezettséget, csökkentette az adminisztrációs terheket és 50 napra növelte a fizetett szabadságot.

Az utóbbi években összesen három alkalommal (2020-ban, 2022-ben és 2023-ban) 10-10-10%-kal emelkedett a pedagógusok bére. Idén januártól átlagosan 32,2 százalékkal nőtt a pedagógusok bére, jövőre pedig a tervek szerint tovább fog emelkedni. A Kormány által tervezett béremelés egy része az Európai Unió társfinanszírozásával, a Széchenyi Terv Plusz program keretében vissza nem térítendő támogatásból valósul meg. Az EFOP Plusz-2.1.1-24-2024-00001 azonosítószámú, „Pedagógus életpályamodell” című projekt 762 593 390 395 forinttal, az EFOP Plusz-2.2.1-24-2024-00001 azonosítószámú, „Pedagógus életpálya modell – hátrányos helyzetű tanulókkal foglalkozó pedagógusokat érintően” című projekt 25 837 056 624 forinttal járul hozzá a pedagógusok béremeléséhez.

Az EFOP Plusz-2.1.1-24-2024-00001 „Pedagógus életpályamodell” című projekt eredményeképp a köznevelési rendszerben dolgozó pedagógusok átlagbére 2025. január 1-től el fogja érni a felsőfokú végzettségűek átlagbéreinek legalább 80 százalékát. A Kormány vállalta, hogy ezt az arányt legalább 2030. december 31-ig fenntartja. Ennek érdekében első lépésként 2024. január 1-jével olyan béremelési intézkedésre került sor, amellyel a pedagógusok átlagbéreinek a diplomások átlagbéreéhez viszonyított aránya elérte a 71,8 százalékot. Ezen túlmenően cél, hogy a pályakezdő (gyakorno-

ki fokozatú) pedagógusok éves béremelése 2030. december 31-ig legalább a köznevelési rendszerben dolgozó összes pedagógus átlagos éves béremelésével megegyező mértékű legyen. Annak érdekében, hogy ezek a célok 2030-ig teljesüljenek, a Kormány is jelentős – az uniós források többszörösét meghaladó – költségvetési forrást biztosít a béremelés fedezetére.

A projekt hatására közel 140 000 pedagógus részesült emelt juttatásban. A beavatkozás hatására emelt bérezéssel elhelyezkedő pályakezdő pedagógusok száma év végére várhatóan eléri a 4 000 főt.

Az EFOP Plusz-2.2.1-24-2024-00001 „Pedagógus életpályamodell – hátrányos helyzetű tanulókkal foglalkozó pedagógusokat érintően” című projekt keretében nyújtott támogatás hozzájárul a pedagógusok új életpályájáról szóló 2023. évi LII. törvényben előírt 20 százalékos esélyteremtési illetményrész finanszírozásához. Nagyobb mértékben emelkedik a fizetése azoknak a pedagógusoknak, akik hátrányos helyzetű térségben, vagy legalább 10 százalék hátrányos helyzetű gyermek/tanulói aránnyal rendelkező, és integrációs pedagógiai módszertant alkalmazó köznevelési intézményben tanítanak, hátrányos helyzetű gyermekekkel foglalkoznak, hiszen őket a béremelésen felül illeti meg a 20 százalék többletjuttatás. A projekt keretében várhatóan 20 000 pedagógus részesül a többletjuttatásban, amit a Kormány legalább 2030 év végéig fenntart.

A projektek és az intézkedések várt hatása, hogy a pedagógusok életpályájának vonzóbbá tételével a felsőfokú intézményekben emelkedik a pedagógushallgatók száma, javul a pályán maradó pedagógusok aránya. 2024-ben 17 833-an (*forrás: FIR – a szerk.*) jelentkeztek pedagógusképzésre, amely a második legnépszerűbb terület a felsőoktatásban. Ennek következtében a gyermekek és tanulók magasabb színvonalú neveléshez és oktatáshoz való hozzáférése területileg is kiegyenlítettebb lesz. A felsorolt intézkedések sikeres megvalósítása hozzájárul ahhoz, hogy hosszú távon a pedagóguspálya kiszámítható, biztos és a fiatalok szemében is vonzó, társadalmilag is elismert és megbecsült hivatás legyen.

Az iskolai fotók elkészítése is lehet egyszerű

2024. április 10-én már 6. alkalommal rendezték meg az iskolai fotózással foglalkozó workshopot – ezúttal online, amelyen üzleti, funkcionális és fotós szakmai szempontból is bemutatták a kifejezetten az intézményi fotózás adminisztrációs folyamatait digitalizáló, globálisan használható fotóportált, az iskolaevkonyv.hu-t. A rendszer Magyarországon egyedülálló módon lehetővé teszi, hogy több fotós párhuzamosan is dolgozhasson benne, és a saját nevében értékesíthesse a fotókat egy védett online felületen. Ennek kapcsán beszélgettünk **Ruzsinszki Viktorral**, a fejlesztő cég ügyvezetőjével.

Szöveg: Kápolnási Angelika

Hogyan kezdődött a projekt, és miként csöppentek a fotózás világába?

Cégvezető társammal – aki egyben a testvérem is –, *Ruzsinszki Gergő*vel pár évvel ezelőtt elgondolkodtunk rajta, hogyan lehetne kiterjeszteni a céges portfóliókat, és lépést tartani az IT-világ fejlődésével. Ekkor indítottuk el felhőalapú szolgáltatásunkat. Első ügyfeleink között köszönthettünk egy fotós vállalkozást, akik megkerestek minket az Iskolaévkönyv gondolatával. Magam is gyakorló apuka révén tisztaban voltam az intézményi fotózás nehézségeivel, tehát azonnal megtetszett az ötlet, és elindult egy közös együttműködés. Azonban hiába vagyunk elhivatottak a digitalizáció irányában, ha nem ismerjük az adott terület folyamatait, nehézségeit, ezért nagyon remek felállás, hogy *Kovács-Moletz Gábor* és *Wrabel György* veterán fotósokként képviselik a szakmát, mi pedig az informatikai hátteret adjuk a felhőalapú szolgáltatástól indulva, a fejlesztésen át, egészen a marketingig.

Milyen volt régen a fotósok által manuálisan kezelt rendelési folyamat?

A hagyományos, régimódi fotózás a fotós és az iskola szoros együttműködését igényelte, amelyben a fotózás megszervezése és lebonyolítása csak az első lépés volt. A fotós számára a munka neheze csak a fotózási nap után kezdődött, ami tulajdonképpen a színpalak mögött zajlott. Ebbe beletartozott a fotók válogatása, az indexképek és a belőlük készült egyedi megrendelőlapok előállítására, azok szülőkhöz való eljuttatása, a kitöltött megrendelések összegyűjtése, a befizetések ellenőrzése, az esetleges reklamációk kezelése és végül az előhívott fotók kiosztása. Itt a legnagyobb nehézséget a fotós és az iskola közötti megnövekedett kommunikáció és a hosszadalmas adminisztrációs folyamat jelentette. Ezen szerettünk volna változtatni.

Egyfajta környezeti reakció okán merült fel a fotósokban a digitalizálódás igénye?

Napjainkban minden a digitalizációról szól; mindenkinek az ideje a legnagyobb kincse, és ahogy szokták mondani: az idő pénz. Nem mindegy, hogy ugyanazon idő alatt egy vagy akár több iskolában is el lehet

készíteni a fotókat, ahogyan az sem mindegy, hogy a képeket könnyen, egyszerűen készítjük el vagy nehezkeseen, fotózás helyett adminisztratív kihívásokkal küzdünk. Felmérésünk szerint már több fotós vállalkozás kísérletezik valamiféle digitalizációs megoldással, de általában nem teljesen fedik le a folyamatot. Megoldásunk célja, hogy ne csak a szülők, de az iskolák és a fotósok életét is megkönnyítsük.

Milyen különlegességet tartogat az Önök megoldása?

A biztonságos digitalizáció elkötelezett híveként mindig értékteremtő módon, mindenkor a maximális adatbiztonságra törekedve segítjük a vállalatok digitalizációs átalakulását. Az Iskolaévkönyv esetében is biztosítottuk a teljeskörű GDPR-megfelelést, a fotók biztonságos – illetéktelen másolást, letöltést megakadályozó – megjelenítését, és egyedülálló módon a rendszerünket nem egyetlen fotós vállalkozás igényeire szabtuk, hanem egy globális, több fotós számára is párhuzamosan, egymástól függetlenül használható fotós portálként definiáltuk a kezdetektől.

Hogyan nézett ki a fejlesztés, és mire képes az Iskolaévkönyv?

Az Iskolaévkönyv létrehozásában közreműködött egy négyfős fejlesztőcsapat, amely többéves munkával érte el a portál jelenlegi állapotát. Megjelenés előtt tartottunk egy iskolaévre kiterjedő pilotidőszakot, amikor csak a saját fotós csapatunk használta a rendszert. Mondhatjuk úgy, hogy próbáltuk kiszűrni a gyerekbetegségeket és felmértük a lehetséges terhelést is.

A rendszer továbbfejlesztése, újabb és újabb funkciókkal való kibővítése folyamatosan zajlik, jelenleg egy ötfős csapat dolgozik ezen. Az egyre bővülő szülői és fotós visszajelzések, illetve a szoftverfejlesztési trendek alapján a már meglévő funkciókat is finomítjuk, optimalizáljuk.

Csak hogy párat említsék a jelenlegi funkciók közül, a teljesség igénye nélkül:

- biztonsági kóddal ellátott galériák létrehozása minden egyes fotózáshoz intézményenként, csoportonként vagy akár gyermekenként;

- online megrendelési és vásárlási felület a szülők számára, ahol a biztonsági kód alapján a saját csoportjuk/gyermekük fotói közül könnyen válogathatnak, különböző méretű papírképeket és többféle felbontású digitális képeket is rendelhetnek, kényelmesen, akár mobiltelefonról;
- bankkártyás fizetési lehetőség;
- automatikus számlakiállítás fizetést követően;
- a megrendelt digitális fotók automatikus kiküldése a szülőnek;
- rendelési időszakok, papírképrendelési határidő kezelése;
- papírképrendelések együttes átadása nyomtatásra;
- interface-ek különböző nyomtatókhoz, saját kimenet;
- árazási sablonok;
- sajáttermék-kezelési lehetőség (fényképes ajándéktárgyakhoz);
- automatikus heti elszámolás, belső szolgáltatók közötti számlázás és kifizetés a fotósok részére.

Mik az Iskolaévkönyv legfőbb előnyei az iskolák számára?

Az Iskolaévkönyv használatával lerövidül a fotózás lebonyolítására fordított idő. Ahogyan egyik fotósunk nyilatkozott: „Azt szoktam mondani, hogy engem innentől fogva csak kétszer látnak az iskolában: amikor lefotózom a gyerekeket és amikor átadom a nyomtatott képeket.” Az iskoláknak ezentúl egyáltalán nem kell foglalkozni az indexképek kiosztásával, sem a pénzkezeléssel, sőt a szülői panaszok sem hozzájuk futnak be. Az online vásárlási felületen gyorsabban leadható a megrendelés és a szülők is elégedettebbek lesznek.

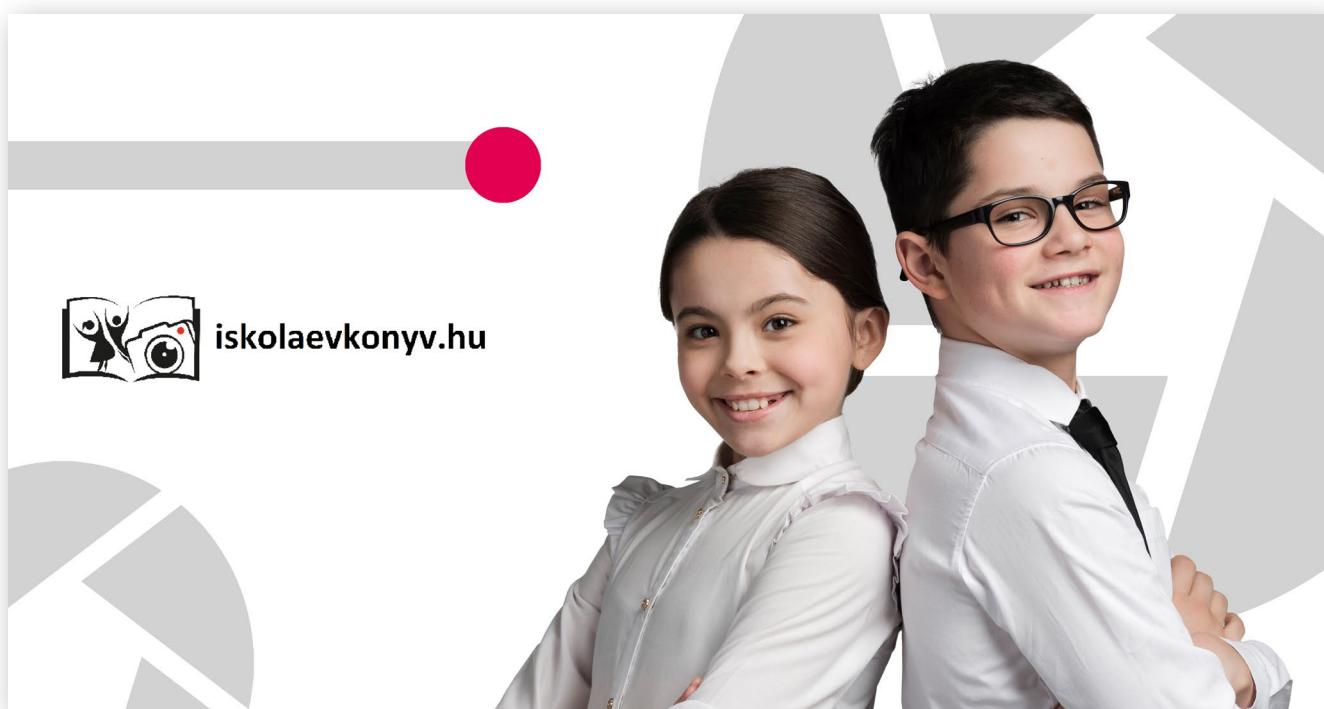
Milyen eredményeket várhatnak az Iskolaévkönyvet használó fotósok?

Nem túlzás azt állítani, hogy az Iskolaévkönyv forradalmasítja az intézményi fotózás világát, hiszen a visszajelzések alapján a fotósok több mint 50 százalékos időmegtakarítást érnek el, miközben a bevételeik 30 százalékkal megnövekednek; köszönhetően a felhasználóbarát és kényelmes vásárlói kiszolgálásnak és az egyre népszerűbb digitális képrendelésnek. Mindez természetesen pozitívan visszahat az iskola és a fotós viszonyára is. A felszabaduló időben lehetővé válik sok eddig nem fotózott iskolai esemény – például évfordulók, ünnepélyek, szalagavatók – megörökítése is, ráadásul előzetesen fizetendő fix díjak nélkül.

Mire buzdítaná az érdeklődő oktatási intézményeket?

Egyetlen dolgot kérnék csak az intézményektől: amennyiben szeretnék, hogy a tanáraiknak több ideje maradjon, és a fotózásokat ne szükséges nyűgként, hanem egy örömteli iskolai eseményként éljék meg, akkor kérjék meg saját fotósukat, hogy vegye fel velünk a kapcsolatot és regisztráljon ingyenesen az Iskolaévkönyvbe fotósként. Ha pedig nem rendelkeznek még saját fotóssal, akkor keressenek meg bennünket, hogy ajánlhassunk számukra olyan fotós kollégát, aki már az Iskolaévkönyvvel dolgozik az adott földrajzi régióban.

Az online kérdőívet itt találják: <https://iskolaevkonyv.hu/oktatasi-intezmenyeket-keresunk>

Sokszínű feladatkörök a köznevelés irányításában

Az Oktatási Hivatal (OH) köznevelési elnökhelyettesi feladatait jelenleg **dr. Pusztér Bernadett** látja el, aki korábban az oktatás számtalan gyakorlati területén szerzett tapasztalatokat. Interjúnkban arról is beszélt, milyen út vezetett ahhoz, hogy az OH elnökhelyettesi székébe kerüljön. Beszélgetésünk során ugyanakkor szó esett a Hivatal, azon belül a Köznevelési Elnökhelyetteség szerteágazó szerepköréről és feladatlistájáról.

Szöveg: Karkó Ádám

Mikor került az oktatás vérkeringésébe, s milyen tapasztalatokat gyűjtött eddigi oktatási pályafutása során?

Pályám kezdetén, a '80-as évek végén egy általános iskolában tanítottam négy évig, majd magyar és angol szakos középiskolai tanárként dolgoztam 32 éven át egy összetett intézményben. Szaktanárként, osztályfőnökként, munkaközösség-vezetőként, a diákönkormányzatot segítő pedagógusként tanítványaimmal számos sikert értünk el.

2004 és 2024 között az intézmény vezetője voltam: igazgatóként kellő gyakorlati tapasztalatot szereztem a szervezetrányítás, a szervezetfejlesztés, tartalomfejlesztés, változásmenedzsment, pedagógusminősítés és még sok más területen. A Nemzeti Pedagógus Kar budapesti elnökeként 2014-től 2024-ig tudásmegosztó szakmai programokat, konferenciákat szerveztem a köznevelés és a szakképzés aktuális kérdéseiről, sőt többször tartottam jómagam is előadásokat, workshopokat, vezettem vitafórumokat. Mesterpedagógus szakértőként az életpályamodellel bevezetése óta rendszeresen minősítettem, a pedagógiai-szakmai ellenőrzésben is tevékenyen részt vettem. Jelenleg a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (BME) Műszaki Pedagógiai Tanszékén közoktatási vezető és köznevelési mestervezető szakos hallgatókat oktatok, korábban igazgatóként intézményi gyakorlatokat is vezettem. 2016–2017-ben részt vettem a Köznevelési Kerekasztal munkájában, a Köznevelés-irányítási munkacsoportot vezettem, terveket dolgoztunk ki például az OH-POK bázisintézmény-hálózatának kiépítésével, a vezető szaktanácsadók kiválasztásával kapcsolatosan, mely tervek valóra váltak. Az Országos Köznevelési Tanácsban 2018-tól miniszteri delegáltként véleményező, javaslattevő, konzultatív tevékenységet végeztem, de egyéb szakmai testületekben, szervezetekben, bizottságokban is örömmel vállaltam szakmai, szakértői feladatokat.

Milyen feladatokat kell ellátnia köznevelési elnökhelyettesként?

Köznevelési elnökhelyettesként irányításom alatt 20 szervezeti egység – 20 főosztály – áll, amiből 13 Pedagógiai Oktatási Központ (POK) nem budapesti székhelyű, így különös odafigyelést igényel a kapcsolattartás, az együttműködés. Ugyanakkor én felelek az irányításom alatt álló szervezeti egységek tevékenységének koordinációjáért, továbbá a közneveléssel kapcsolatos szerteágazó feladatok teljesítéséért és ellenőrzéséért országos illetékességgel. Mindemellett hatékonyan és kölcsönösen kell együttműködnöm az elnökkel, a többi elnökhelyettesrel és horizontálisan a feladatkörét érintő ügyekben az Oktatási Hivatal más főosztályaival is.

Az óvodai neveléstől az érettségiig hosszú a feladatlista, minden napra bőven jut feladat, néha párhuzamosan több egyformán fontos dologra kell koncentrálni: tanügyigazgatási és hatósági ügyek, digitális mérések, középiskolai felvételi, érettségi, versenyek, továbbképzések, szakmai programok, nemzetközi projektek, köznevelési nyilvántartások működtetése, különböző adatszolgáltatások, elemzések.

sek, pedagógusminősítés, tanfelügyelet, és még sorolhatnám hosszasan.

Köznevelési elnökhelyettesként közvetlenül érintkezik az oktatásban dolgozó pedagógusokkal, diákokkal és egyéb oktatási dolgozókkal. Milyen pedagógiai értékeket, hitvallást tart fontosnak ebben a munkában?

Az oktatásirányítás felső szintjén éppúgy a gyermekek mindenek felett álló érdekeit kell képviselni, mint egy adott köznevelési intézmény mindennapi életében. Szerencsésnek mondhatom magam, hiszen bizalommal fordulnak hozzám egy-egy aktuális kérdésben mind az igazgatók és a pedagógusok, mind pedig az OH dolgozói. Összintén elmondják a véleményüket és tapasztalataikat, így több aspektusból mérlegelve, körütekintőben tudok eljárni, hiszen visszajelzést kapok egy-egy döntés hatásáról az intézmények oldaláról is. Köznevelési elnökhelyettesként hasonló a pedagógiai értékrendem, mint vezetőként vagy pedagógusként volt.

A gyermekek, tanulók számára életkori sajátosságainak megfelelő egyéni fejlődési, tanulási utak biztosítása, a konstruktív életvezetési technikák elsajátíttatása, a nevelés fontossága, tanár és diák motiváltsága, az együttműködő, kreatív és innovatív, rugalmas és kezdeményező légkör megteremtése számomra a legfontosabb feladat, amit elnökhelyettesként képviselni tudok.

Elnökhelyettesként melyek azok az igazán nehezen megoldható ügyek, amelyek nap mint nap megoldásra várnak?

A napi munkám során találkozom visszatérő, ismétlődő feladatokkal, amelyekre kidolgozott eljárásrend és jól működő döntési mechanizmusok vannak a Hivatalban, mégis minden ügy gondos mérlegelést igényel, elvégre minden döntés emberi sorsokra van hatással.

A bonyolultabb, nehezen megoldható ügyek esetében mindenben számíthatok a szakmailag kiválóan felkészült kollégáim segítségére. Az összetettebb ügyek megoldásának előkészítése során mindig konzultálunk személyesen vagy online több hivatali szervezeti egység munkatársaival is, nem csak a feladattal érintett szakmai osztály dolgozói mondják el a véleményüket, szükség esetén a jogi, a gazdasági, olykor az informatikai biztonsági vagy fejlesztési szakemberek is hozzájárulnak egy-egy jó döntés meghozatalához. Egy hatékonyan együttműködő csapatban, ahol mindenki hozzáadja a szakmai tudását, tapasztalatát, minden ügynek van jó megoldása.

Milyen célok mentén dolgozták ki azon TÉR-dokumentumokat, amelyek a pedagógusok és a vezetők teljesítményértékeléséhez jöttek létre?

Fontos volt az államigazgatási célok és a köznevelési intézmények belső szervezeti kultúrájának fejlesztésével összefüggő célok összehangolása, hiszen a TÉR-nek szervesen kell építkeznie a már meglévő értékelési, önértékelési és minőségfejlesztési hagyományokból. Ugyanakkor jól definiált, közérthető, standardizált

szempontrendszert és elvárásrendszert kellett kialakítani, amelyben egyszerre van jelen országosan, fenntartótól függetlenül az egységesség és az egyedi intézményi jelleg és profil.

A rendszer a személyes teljesítménycélok meghatározásával a pedagógusok és a vezetők fejlődés iránti motivációját és elkötelezettségét erősíti, ezért alkalmas az önértékelésre, a reflektivitásra. Az objektivitás erősítése céljából a rendszer külső és belső adatokra – kompetenciamérések, intézményi statisztikák –, külső és belső visszajelzésekre épül – közreműködő kolléga pontozása és a vezető értékelő beszélgetése, valamint szülői, tanulói kérdőívek válaszai.

A köznevelés eltérő alapfeladatait figyelembe véve 13 különböző szakmai-módszertani ajánlás készült: a kritériumrendszer alkalmas a mindennapi nevelő-oktató munka eredményeinek elemzésére és értékelésére. Mindemellett az is fontos volt, hogy a teljesítményértékelési rendszer egy könnyen kezelhető online felületen valósuljon meg, ezért különös figyelmet fordítottunk az egyeztetések során arra is, hogy a KRÉTA-rendszerben olyan fejlesztések realizálódjanak, amelyekkel egyszerű lesz az intézményi TÉR-adminisztráció. Jelenleg járom az országot, tájékoztató előadásokat tartok és online fórumokon is próbálom megismertetni a TÉR lényegi elemeit, módszertanát, segítem a kollégák felkészülését az új rendszer bevezetésével járó feladatokra.

Milyen terveit vannak az elkövetkező évekre vonatkozóan?

A legfontosabb célunk a hatályos jogszabályok és ágazati irányítás által az Oktatási Hivatalra bízott feladatok magas szakmai minőséget képviselve ellátni.

A köznevelés rendszerében is folyamatos változások vannak jelen; újabb és újabb kihívásoknak kell megfelelni. Fontos, hogy a mindennapi nevelő-oktató munkára ható jogszabályi rendelkezések pontos, egyértelmű elvárásokat fogalmazzanak meg, így a jogszabályi módosítások előkészítésében számomra fontos, hogy a fejlődést szolgáló, a szakmai érveket is tartalmazó szabályozás jöjjön létre.

A jövőben bármilyen oktatásirányítási innováció kidolgozásában szívesen részt veszek, gyakorlati tapasztalataim biztosan segítenek abban, hogy az ágazati döntések és az intézményekben zajló nevelő-oktató munka közelebb kerüljön egymáshoz. Szeretnék hozzájárulni ahhoz, hogy az egyes szakmai döntések fejlesztő hatást váltsanak ki a köznevelési intézmények életében.

A Hivatalban szeretném minél jobban megismerni a kollégáimat, szeretnék nemcsak a célokra, feladatokra koncentrálni, hanem az emberekre is, akik a célok, feladatok megvalósításában részt vesznek. Szeretném tudni a nehézségeiket, látni az örömeiket, átérezni, ha fáradtak, túlterheltek vagy ha épp elégedettek és boldog hangulatban vannak egy sikeres ügymenet végén. Szeretném meghallgatni javaslataikat, terveiket, röviden: szeretném tenni a dolgom értük is.

Az oktatás mindenkori célja, hogy felkészítsen a változásra

35 év alatt rengeteg változást, újdonságot, örömteli és kihívást jelentő helyzetet megélt az ember. Szakmai szempontból jelentős tőkét és tapasztalatot jelent egy területen vagy területcsoporton belül eltölteni ennyi időt. Kérdés, hogy a sok évtizedes pedagógiai tapasztalatok visszaforgathatók-e, és ha igen, milyen mértékben az oktatás megújításának és korszerűsítésének folyamataiba, illetve, hogy milyen új eszközök állnak a pedagógusok rendelkezésére az ismeretátadásra és az ismeretszerzés megszerettetésére. **Sipos Imrével**, az Oktatási Hivatal (OH) tartalomfejlesztési és tankönyvkiadási elnökhelyettesével beszélgettünk.

Szöveg: **Bodon Gergely Dávid** | Fotó: Kaliczka Gabriella

Mióta dolgozik az oktatásban? A szakmában eltöltött évek alatt milyen tapasztalatokkal gazdagodott?

1990 óta vagyok a pályán, matematika–fizika szakos középiskolai tanárként kezdtem a székesfehérvári Teleki Blanka Gimnáziumban, melynek 1998-ban igazgatója lettem. Rengeteg örömben volt itt részem, pályakezdő pedagógusként ugyanis egyszerre próbálhattam ki magam osztályfőnökként, matematika és fizika szakos tanárként. Mindvégig egy kiváló diákközösség és nagyszerű pedagóguskollégák segítettek a munkámat. Temérdek tapasztalatot szereztem a pedagógia gyakorlatában, majd később az intézményvezetésben, amely során megismerkedtem úgy a személyes, differenciált tanulói és tanári pályakövetés, mint a felelős döntéshozatal, és az intézményvezetés szélesebb feladatkö-

reivel. Mindezzel párhuzamosan talált meg egy tanári, konzulensi feladat a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (BME) közoktatásvezetői képzésén belül.

2013-ban, a tankerületek indulásával megbíztak a Székesfehérvári Tankerületi Központ igazgatásával, ahol egy újonnan létrejött közoktatási infrastruktúra kiépítésében vehettem részt, és nyertem bepillantást a szervezetfejlesztésbe. Bár kihívást jelentett egy nagyobb rendszert intézményein keresztül átlátni, de kellemő mennyiségű motivációval és felelősségtudattal úgy vélem, sikerült megfelelő tartalommal és szaktudással feltöltenem a hozzám tartozó tankerületet. Ezután nem sokkal ért a megtisztelő felkérés az Emberi Erőforrások Minisztériumától, hogy köznevelésért felelős helyettes államtitkárként segítsen tovább a minisztérium munkáját.

Az állami szektorban egészen új kihívást jelentett egy egész ágazat igényeit, szükségleteit felmérni, fejlesztőfolyamatait ellátni, koordinálni. A minisztériumban töltött négy év hatalmas előrelépést jelentett szakmai szempontból, azonban a helytálláshoz elengedhetetlenek bizonyultak azok a tapasztalatok és erőforrások, amelyekkel az ezt megelőző években mint gyakorló pedagógus, szaktanár, osztályfőnök és intézményvezető gazdagodtam.

A pályám során az oktatás több színterén és szerepkörében volt szerencsém kipróbálni magam, sikerült szert tennem egy olyan mértékű és mélységű rálátásra, amely nélkülözhetetlen a rendszerszintű koordinációs feladatok felelősségteljes, differenciált ellátásához. Az oktatás gyakorlati oldalán töltött évek segítségemre voltak abban, hogy képviselni tudjam a pedagógusok érdekeit, és hogy az egyes döntéseket közérthető módon, érvekkel ellátva tolmácsoljam feléjük. Mindmáig büszke vagyok arra, hogy megértettük egymást a pedagógusokkal.

Tartalomfejlesztési és tankönyvkiadási elnökhelyettesként milyen feladatokat kell ellátnia?

Az egyik fő terület a tankönyvfejlesztés. Minden naptári évre elkészítünk egy tankönyvfejlesztési tervet, amelyet a jóváhagyást követően megvalósítunk. Mindemellett kiemelt fontosságú a munkatársak és főosztályok koordinációja, hiszen azokból az anyagokból történik az oktatás, amelyeket közzéteszünk.

Munkám másik fontos része a feladatok és fejlesztési folyamatok menedzselése, azoknak a szakembereknek a megkeresése, akik ezeket a fejlesztéseket végrehajtják, az ehhez megfelelő jogi háttér megteremtése, az irodalmi és kép jogok beszerzése. Megint más feladatcsoport az elkészült, jogosított anyagok kiadása. Ugyanakkor az egyes tartalmi kérdések is hozzánk tartoznak: a tankönyvi anyagok hasznosíthatóvá, színessé, izgalmassá tétele.

Feladatunk továbbá, hogy kövessük azon irányelveket, amelyeket a *Nemzeti alaptanterv* és a kerettantervek kijelölnek. Persze a szövegezésben, illetve az általunk összeállított tartalmak szerkesztésében – mint például az egyes tantervi anyagrészek audiovizuális feldolgozásában, a fizikai vagy kémiai kísérletek megjelenítésében, a tankönyvi feladatok játékosításában – több mozgásterünk van, de az elsődleges szempont mindig a tantervekben megállapított irányelvekkel és tematikákkal való összhang.

Mindemellett kapcsolatban vagyunk olyan partnerekkel, múzeumokkal, képtárakkal, szervezetekkel, akik tudásukkal és eszközeikkel nagymértékben hozzájárulnak, hogy könyveink minél színesebbek, érdekesebbek legyenek. Mindazonáltal nem elég az egyes tankönyvek, nyomtatott és digitális anyagok fejlesztése, kiadása, hiszen a pedagógusokkal is meg kell ismertetni a rendelkezésükre álló tankönyvi lehetőségeket, ennek megfelelően pedig tartalmaink állandó népszerűsítése is kiemelt feladataink közé tartozik.

Fontosnak tartom kiemelni, hogy szakterületünkhöz tartozik az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, ahol nagy szakértelemmel folyik az oktatás egésze felé nyújtott szolgáltatás, támogatás. Ez egy rendkívül érdekes, sok szakmai lehetőséget rejtő terület.

Miért tartja fontosnak a tankönyvfejlesztést, illetve milyen jelentősebb változások történtek a tankönyvfejlesztésben?

Nagy szükség van a tananyagok folyamatos fejlesztésére, mivel az oktatásnak lépést kell tartania korunk megváltozott tartalomfogyasztási és információfeldolgozási szokásaival. Mindemellett üdvözítő fejlemény, hogy megjelentek olyan új tantárgyak is, mint az állampolgári ismeretek vagy a digitális kultúra, amelyek egészen új tankönyvek összeállítását tették szükségessé. Sok tantárgy esetében azonban megfigyelhető egy markáns szemléletváltás is. A természet-tudományos tananyagok például sokkal gyakorlatiasabbak, szemléletesebbek, a humán területeken pedig a nemzeti és világtörténelmi tananyag arányváltását emelném ki.

Az elmúlt négy évben minden egyes tankönyvnek meg kellett újulnia, tehát hatalmas mennyiségű fejlesztést kellett végrehajtanunk. Mostanra a köznevelés minden évfolyamán új tankönyvekből tanulnak a gyerekek, ami azt jelenti, hogy 3 év alatt sikerült lecserélni a teljes tankönyvállományt. Ezenkívül büszkeséggel tölt el, hogy a nemzetiségi, valamint a sajátos nevelési igényű (SNI) gyermekek számára is témérdek fejlesztés vált elérhetővé.

Napjainkban a Nemzeti Köznevelési Portálon (NKP) (nkp.hu) keresztül világszínvonalú digitális tartalom-szolgáltatást tudunk biztosítani, hiszen az itt közzétett tartalmak nem csupán ráépülnek a papíralapú kiadványokra, de rengeteg digitális lehetőséggel is képesek bővíteni a szaktanárok pedagógiai eszköztárát. Az okostankönyvek például számtalan olyan digitális kiegészítőt tartalmaznak, amelyek színesítik és élményszerűvé teszik mind az oktatást, mind a tanulást. Mára több mint 250 ilyen okostankönyv érhető el az NKP honlapján, amelyen keresztül megközelítőleg 40 ezer médiaelem, okosfeladat és audiovizuális kiegészítő könnyíti a tananyagok átadását, elsajátítását.

Milyen fontosabb tervei vannak az elkövetkező évekre vonatkozóan?

Továbbra is az oktatásügyet kívánom szolgálni, ahogyan tettem azt az elmúlt 35 évben. Ha az élet úgy hozza, hogy az elkövetkezendő években is vezetői szerepkörben vehetem ki a részemet a magyar oktatás fejlesztéséből, továbbra is azon leszek, hogy az oktatás megújításának szolgálatába állítsam az elmúlt évtizedek alatt összegyűlt vezetői tudásomat. A felelősségi körömbé tartozó részlegekre vonatkozóan szeretném megtalálni a papíralapú és digitális tankönyvek fejlesztésének legmegfelelőbb arányát. Rendkívül izgalmas kérdés, hogy a fiataloknál milyen digitális kiegészítőket lehet és érdemes fejleszteni, hogy a digitális robbanás következtében a gyerekekre milyen eszközökkel tudunk a leginkább hatni, hogyan tudjuk még élvezetesebbé tenni számukra az ismeretsajátítást. Kérdés, hogy egyáltalán tud-e lépést tartani az oktatás a gyermekek világának fokozódó ütemű digitalizációjával, illetve, hogy e folyamatok milyen mértékben és meddig maradnak összeegyeztethetők azokkal az értékekkel, hagyománnyal és kultúrával, amit az oktatásnak elsődlegesen képviselnie kell.

További kérdés, hogy milyen újításokkal tudunk szolgálni a hátrányos helyzetű, és a más nehézségekkel küzdő gyermekek számára. Számtalan pozitív változás történt az elmúlt években, a segítségre szoruló, megkülönböztetett figyelmet igénylő gyerekek tanulásának segítése azonban egy soha meg nem szűnő feladat elé állítja nemcsak a pedagógusokat, hanem az oktatás egészét is. Hasonlóképp nagy kérdés, hogy milyen módon tudnánk még inkább elmélyíteni a környezet- és egészség-tudatosságot a gyermekek körében. Hiszen az oktatás mindenkori célja, hogy fiataljaink ne csupán szaktárgyi ismeretekkel rendelkezzenek, hanem egy komplex világlátással is, hogy megfelelő célokkal és felelősségtudattal tudjanak helytállni ebben a rohamosan változó világban.

„Európán kívül is nehezen forduló hajó a felsőoktatás, de jelenleg a komoly fejlődés és változás időszakát éljük”

Az Oktatási Hivatal (OH) 25. évfordulója kapcsán megkérdeztük **dr. Vanó Renátát**, az OH felsőoktatási elnökhelyettesét, milyen feladatok tartoznak a hatáskörébe, mely főosztályokért felelős, de szó esett arról is, milyen kapcsolatot ápol a szakpolitikai képviselővel. Ugyanakkor beszélgettünk azokról az eseményekről, amelyek kinevezése óta történtek a felsőoktatási területen; valamint az olvasók megtudhatják, mit tanácsol a jövő szakembereinek a felsőoktatási elnökhelyettes.

Szöveg: Karkó Ádám

Az oktatásban eltöltött ideje alatt milyen tapasztalatokkal gazdagodott?

Az Eötvös Loránd Tudományegyetemen (ELTE) szereztem meg a középiskolai történelemtanári diplomát, majd másoddiplomaként a jogi végzettséget. Történelmet tanítottam, illetve jogi szaktárgyat is oktattam felsőfokú szakképzésben. A felsőoktatási területre 2007-ben kerültem: két felsőoktatási intézményben dolgoztam igazgatási területen, ahol többségében minőségbiztosítási, akkreditációs és igazgatási feladatokkal foglalkoztam. 2012-ben kerültem az Oktatási Hivatalba.

Milyen feladatokat kell ellátnia felsőoktatásért felelős elnökhelyettesként?

Az OH felsőoktatási feladatainak teljes feladatlistáját felügyelem. Így elnökhelyetteségünkhöz tartozik a központi felsőoktatási felvételi eljárás megszervezése, amelyet a Felsőoktatási Felvételi Főosztály bonyolít le. A Felsőoktatási Nyilvántartási Főosztály felelős a felsőoktatási intézmények, a képzéseik, a doktori iskolák, kollégiumok stb. nyilvántartásának vezetésért, azaz a Felsőoktatási Információs Rendszer (FIR) intézménytörzsi nyilvántartásáért. De az egyetemi hallgatók tanulmányi útjának adataalapú „követése” a mi feladatunk, vagyis amikor a hallgató belép a felsőoktatásba, bekerül a Felsőoktatási Információs Rendszerbe mint közhiteles nyilvántartásba, ahova a hallgató képzési és egyéb adatait mindig az adott felsőoktatási intézmény küldi meg részünkre, hogy jogszabály alapján nyilvántartsuk azokat.

Ha egy hallgató államilag finanszírozott képzésben vesz részt, akkor a magyar állami ösztöndíjhoz kapcsolódó kötelezettségek és az azzal járó nyomkövetés is feladatunk részét képezi. Tehát megközelítőleg 500 ezer államilag finanszírozott képzésen részt vevő vagy részt vett hallgató ügyét koordinálja a Magyar Állami Ösztöndíj Főosztály az elnökhelyetteségünk alatt.

Ugyanakkor segíti elnökhelyettesi feladataimat a Felsőoktatási Elemzési Főosztály, amely a felsőoktatási életút számos elemét vizsgálja; kezdve a felvételt megelőző középiskolai szakasztól – elvégre fontos tudni, honnan érkezik a hallgató a felsőoktatásba –, egészen a Diplomás Pályakövetési Rendszer (DPR) kutatási portfóliójának működtetéséig, amely alapvetően azon hallgatókat vizsgálja és követi, akik oklevelet szereztek valamelyik felsőoktatási intézményben, s azzal elhelyezkedtek a munkaerőpiac valamely területén.

Mennyire kell együttműködniük a felsőoktatásért felelős államtitkárral? Kivel kell kapcsolatban lennie bizonyos döntések és változtatások során?

Az egyeztetések szükségessége az éppen aktuálisan előforduló vagy jogszabály szerint időrendben következő feladathoz, kérdéshez kapcsolódik. A tárca felé komoly adatközlési tevékenységet folytatunk: mind a felvételiből, mind a FIR-ből, de még a DPR-ből is adatokkal látjuk el a szakpolitikai területet. Ugyanakkor a kodifikációs tevékenységből is kivesszük a részünket jogalkalmazóként.

A tárccal élő munkakapcsolatot tartunk fent.

Elnökhelyettesként milyen nehézségekkel kell a hétköznapiakban megbirkóznia?

Nagy pozitívum a Hivatal életében, hogy képes megújulni, sőt az adaptációra is képes. Azonban a felsőoktatás struktúrája, a jogbiztonság okán természetesen nem változik annyira rapid módon és könnyen, és ugyanez látható – megannyi közös egyeztetés okán gyakran találkozunk külföldi kollégákkal, akik beszámolnak a feladataikról, nehézségekről – a külföldi felsőoktatási intézmények esetében is. Viszont nem csupán európai országokra jellemző ez a tendencia, hanem Európán kívül is igencsak nehezen forduló hajó a felsőoktatás. Viszont ahol a nehézség, ott a szépség, hiszen, bár nem tud napok alatt megújulni a felsőoktatás területe, amikor azonban változtatás, fejlődés idejét éljük – mint most is, hiszen évek óta megújuló, fejlődő felsőoktatási területről adhatok számot –, mégis olyan erővel képes az átalakításra, ami ritkán fordul elő ilyen volumenű szakterületek esetében.

Milyen számottevő változások történtek az Önre bízott területen kinevezése óta, és melyek azok az eredmények, amelyekre igazán büszke?

A felsőoktatási intézmények és képzéseik nyilvántartásának tekintetében számos jogutódlás történt 2016-tól kezdődően, hiszen azóta több felsőoktatási intézmény olvadt össze, sőt olyan is előfordult, hogy egy kar kivált egy intézményből, ami másik intézmény részévé vált vagy új intézmény jött létre. Ezek mind igen komoly változásokat jelentenek, ebből adódóan erőteljesen kell figyelni a változásokat, olykor pedig koordinálnunk is szükséges, tekintve, hogy nyilvántartási felelősségünk a jogutódlás lekötése. Példaként tudom kiemelni a korábbi gödöllői Szent István Egyetemet (ma: Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem – MATE), ahol névváltoztatás is történt. Az új intézménybe beleolvadt a Kaposvári Egyetem, sőt a MATE megkapta az egri egyetemtől a gyöngyösi kampuszt, ugyanakkor az egri egyetemből kivált a sárospataki kar, ami külön intézményként kezdett el működni Tokaj-Hegyalja Egyetem néven. Továbbá az Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) megkapta a Soproni Egyetem szombathelyi karát.

Számos felsőoktatási intézmény az állami fenntartásból közhasznú alapítványok fenntartásába került, ami szintén hatalmas változást jelentett, amelyre nekünk itt az elnökhelyetteségen gyorsan kellett reagálnunk, hiszen ezen változások nyilvántartásait is mi kezeljük.

Továbbá megemlíteném a felsőoktatási felvételi rendszer átalakulását – ami ugyan már két éves, mégis a legfrissebb változás –, melynek hatására az elmúlt évben és az idén is nagymértékben megnőtt a jelentkezők létszáma a felsőoktatási intézményekbe.

Milyen tervei vannak az elkövetkező évekre vonatkozóan?

A felvételihez kapcsolódó jogszabályi változások komoly folyamat- és szakrendszer-átalakításokat generáltak, ami alapvetően informatikai és folyamatfejlesztéssel is jár.

Ugyanakkor fontos kiemelni, hogy az elemzési és nyilvántartási területeken mindig is mertünk nagyot álmodni, és a vezetésem alatt működő Elemzési Főosztály egyik kiemelkedő munkája, a korábban említett DPR 2019-ben elnyerte az Érték és Minőség Nagydíjat. A Nagydíjat egyébiránt korábban a Felsőoktatási Információs Rendszer (FIR) is elnyerte, így két nagydíjjal büszkélkedik a területünk. Szolgáltató hivatalként komoly feladatunknak és kötelességünknek tartjuk, hogy számos stakeholderünk és ügyfélcsoportunk mellett támogassuk a felsőoktatási intézményeket mint kiemelt partnereinket. A felsőoktatási intézmények számára rengeteg adatot, elemzést visszamutatunk, ezzel is támogatva mindennapi működésüket, stratégiaalkotásukat. Összafoglalva elmondhatom, hogy mind az elemzés, mind a felvételi, mind a nyilvántartás, és az állami ösztöndíj nyomonkövetése területén is további fejlesztéseket szeretnénk véghezvinni.

Változatlan kitartással egy változó intézményi közegben

Az oktatás feltételeinek megteremtése, az intézményi háttér biztosítása, valamint a felelős, szakmai keretek között zajló forrásfelhasználás kiterjedt, átfogó rendszerműködést tesznek szükségessé, amely minősége és hatékonysága minden kapcsolódó területen érezhető hatását. Hogy milyen feladatokkal és kihívásokkal kell szembenézni ezen feltételek biztosítása során, illetve kinek a felelőssége egy kiterjedt intézményi közeg megfelelő működtetése – ezekről a kérdésekről beszélgettünk **Mészárosné Pék Anitával**, az Oktatási Hivatal (OH) gazdasági, jogi és üzemeltetési elnökhelyettesével.

Szöveg: **Bodon Gergely Dávid**

Mióta dolgozik az oktatásban? Milyen tapasztalatokkal gazdagodott az e területen töltött évek alatt?

1993-ban kaptam felkérést, hogy legyek az akkor alakult Közép-dunántúli Regionális Oktatási Központ gazdasági vezetője. Ekkoriban még egy apró intézményről volt szó, mindössze 15 fővel indultunk. Az intézmény 1996-ban beolvadt az Oktatáskutató Intézetbe (OKI), nem sokkal ezután, 1996 áprilisában pedig felkérést kaptam a Művelődési és Köznevelési Minisztériumtól, ahol egy évet töltöttem a Költségvetési Főosztályon. Innen kerültem a *Borbola István* főosztályvezető által irányított Köznevelés-tervezési Főosztályra, majd egy év múltán *Környei László* akkori köznevelési helyettes államtitkár keresett meg, hogy dolgozzam a titkárságán, és lássam el a köznevelési feladatok kezelésű előirányzatokkal kapcsolatos pénzügyi vezetői feladatokat.

Rövid gazdasági vezetői tapasztalattal kerültem a minisztérium, illetve a felügyeleti szervek működésével kapcsolatos pénzügyek világába, azonban hála a kiváló szakmai csapatnak, rengeteget bővült a tudásom. Köznevelési oldalon maga a köznevelési finanszírozás, a különböző típusú pályázatkezelési előirányzatok szakmai és pénzügyi tervezése, támogatása, elszámoltatása képezték fő feladataimat.

Mindemellett segítettem az államtitkár munkáját: ott voltam vele az államtitkári értekezleteken, továbbá minden olyan sürgős és fontos feladat, ami az egész köznevelési területet átfogta, hozzám futott be, valamint én közvetítettem a köznevelési területen dolgozó főosztályok között is.

2002-ben pedig hivatalunk elődjénél, az Országos Köznevelési és Értékelési Vizsgaközpontnál (OKÉV) az akkori főigazgató úr, *Pósfai Péter* megkeresésére vállaltam el a gazdasági főigazgató-helyettesi pozíciót. Lassan tehát huszonekét éve dolgozom a területen.

Milyen feladatokat kell ellátnia gazdasági, jogi és üzemeltetési elnökhelyettesként, illetve hogyan mozdítja elő az Ön munkája az oktatási innovációt?

Jelenleg sokkal szélesebb körű feladatokat látok el, mint gazdasági főigazgató-helyettesként az OKÉV-nél. Akkor hivatalosan csak a gazdasági terület tartozott hozzám, hiszen a humán és jogi területek közvetlen elnöki irányítás alá tartoztak, és ekkoriban még nem létezett a projektterület. Most azonban 7 főosztályért felelek: a gazdasági, a humán, a jogi, a beszerzési, az üzemeltetési, a rendszerüzemeltetés és dokumentumkezelési, illetve a projektterületért. Talán abban különbözik feladatköröm a Hivatal többi elnökhelyettesének feladatkörétől, hogy amíg a szakmai elnökhelyettesek az adott szakmai feladatkörükhöz szorosan kapcsolódó feladatot ellátó főosztályokat irányítanak – mint például a köznevelés, a felsőoktatás vagy a tankönyvfejlesztés –, addig a hozzám tartozó főosztályok által ellátott feladatok különbözőek, szerteágazóak, sokrétűek. Ezek a főosztályok a Hivatal összes szakmai főosztályával kapcsolatban állnak, azaz feladataikat horizontálisan látják el. Akkor működünk jól, ha minden olajozottan működik, nincsenek fennakadások, azaz a munkánk „láthatatlanul” zajlik.

Gazdasági, jogi és üzemeltetési elnökhelyettesként a szervezeti és működési szabályzat, valamint a jogszabályok szerint is én vagyok a hivatal gazdasági vezetője. Ennek megfelelően személyesen is kiemelt fontosságú számomra a jogszerűség, a szabályozottság, a gazdaságosság, az eredményesség és a hatékonyság, valamint az intézmény zökkenőmentes működésének biztosítása. Mindez azonban csak úgy valósulhat meg, ha megfelelő mértékben állnak rendelkezésre források. Elsődleges prioritást élvez tehát, hogy elegendő forrásunk legyen, valamint, hogy ezek a források megfelelően legyenek felhasználva. Nem kevésbé fontos, hogy biztosítva legyen az elszámoltathatóság és transzpa-

” [...] személyesen is kiemelt fontosságú számomra a jogszerűség, a szabályozottság, a gazdaságosság, az eredményesség és a hatékonyság, valamint az intézmény zökkenőmentes működésének biztosítása. ”

rencia, nem felejtve a jogszabályoknak és belső szabályzatoknak való megfelelést.

Hogyan szűrődik át az Ön által gondozott területekre a pedagógia, illetve milyen pedagógiai értékeket tart fontosnak a munkája kapcsán?

Nem tudnánk működni bizonyos pedagógiai értékek nélkül. Ugyanúgy elvárható nem csupán a pedagógusok, de a mi részünkről is egy alapvető fegyelem vagy a szabályos működés, amit magunkkal, de másokkal szemben is megkövetelünk. Mindemellett eddig is és ezután is támogatásra talál nálunk mindenki, aki képezni, fejleszteni akarja magát. Biztosítani tudjuk azokat a feltételeket, amelyek ahhoz kellenek, hogy a változásokkal szembenézve minél több tudással gyarapodhassanak a kollégák. A digitalizációnak, illetve annak köszönhetően, hogy nagy számban használunk informatikai rendszereket, elengedhetetlen, hogy az informatika terén is megfelelő képzéseket biztosítsunk. Mivel ezek sokba kerülnek, az ehhez szükséges források megteremtése nem egyszerű feladat. Igyekszünk mindent megtenni, amit a lehetőségeink megengednek. Rengeteg engedélyezési eljárás van nagyon sok területen, a képzések, az informatikai és egyéb beszerzések, de a kommunikációs feladatok kapcsán is. Minden beszerzést valamilyen engedélyezési folyamat előz meg, ezt pedig minden adott szakmai feladat tervezésekor figyelembe kell venni.

Elnökhelyettesként milyen nehézségekkel kell nap nap után megbirkóznia?

A két legnagyobb nehezítő tényező az állandóan változó jogszabályi környezet és a finanszírozás. Folyamatos kapcsolatban kell állnunk a felügyeleti szervünkkel, és a Pénzügyminisztériummal. Ha azt látjuk, hogy nehézségeink vannak, először is megpróbáljuk belső intézkedésekkel megoldani ezeket, ha pedig ezek a nehézségek nem bizonyulnak megoldhatónak önerőből, akkor jelezzük feléjük, egyeztetéseket kezdeményezve velük.

A hivatalban töltött évek alatt nagyon jó szakemberekkel, kitartó kollégákkal sikerült megismerkednem. Amikor az OKÉV-be kerültem, 75 fővel működtünk. Ez a kis létszámú közeg nagyon jól összekovacsolódott, majd a Hivatal az átszervezések során egyre nagyobb és nagyobb lett; ma már 1025 fő a jóváhagyott létszámkeretünk. Ugyanakkor volt olyan időszak is, amikor a projektek megvalósítása kapcsán közel 6000 ember dolgozott az OH-ban.

Mindezekon túlmenően hatalmas szellemi és tárgyi vagyoni felett diszponál a Hivatal. Hiszem, hogy az intézményünk a minisztérium szemszögéből nézve is egy magas presztízsű intézmény. Bárki forduljon hozzánk, mindenben készséggel rendelkezésre tudunk állni, és meg tudunk felelni azoknak az elvárásoknak, amelyeket a minisztérium támaszt felénk.

Biztos vagyok benne, hogy azok az eredmények, amiket elértünk, nem valósulhattak volna meg a Hivatalban dolgozó vezetők és munkatársak elhivatottsága, magas szakmai tudása nélkül, és ezen belül ki kell emelnem a hozzám tartozó 7 főosztály vezetőinek és munkatársainak kiemelkedő munkáját.

Milyen számottevő változások történtek az Önre bízott területeken kinevezése óta, és mely eredményekre a legbüszkébb?

Nehéz volna egyet kiemelni, mivel számtalan eredményt elértünk az évek alatt. Mint a hivatal gazdasági vezetője, fontos eredménynek tartom, hogy a hivatal gazdasági működése mind a likviditás szempontjából, mind gazdasági, jogszabályi oldalról maximálisan biztosított. Ez ugyanis az összes többi terület tevékenységét is érinti.

Mindemellett a komplex feladatok megoldása, az átszervezések sikeres lebonyolítása, a hazai támogatások és uniós pályázatok kimagasló eredménnyel történő megvalósítása mind-mind sikernek számítanak.

Milyen tervei vannak az elkövetkező évekre vonatkozóan?

Azt gondolom, hogy a legnagyobb feladatunk, hogy mindig túljussunk az aktuális akadályokon, hogy a problémás helyzeteket megoldjuk. Ez azonban elképzelhetetlen a már említett irányelveknek való megfelelés nélkül.

A jövőben is a szabályszerűség, a gazdaságosság, a hatékonyság, illetve ehhez kapcsolódóan az erőforrások hatékony felhasználása figyelembevételével kell dolgoznunk, miként a felügyeleti szervünk, valamint a jogszabályok velünk szemben támasztott elvárásainak, követelményeinek is meg kell felelnünk.

Elméleti és gyakorlati ismeretszerzés digitális eszközökkel

A pedagógiai módszerek és eszközök fejlesztését egyre inkább áthatja egy erőteljes elköteleződés a gyakorlatorientált tudásátadás mellett, így az ismeretadás módszereinek oly módon kell igazodniuk a megváltozott tartalomfogyasztási és információfeldolgozási folyamatokhoz, hogy mindeközben praktikusak és életszerűek maradjanak. A Nemzeti Köznevelési Portál (NKP) digitális fejlesztései az innovatív ismeretátadás széles körben hozzáférhető, ingyenes lehetőségét biztosítják. **Takács Ádámmal**, a természettudományos digitális tananyagfejlesztés szenior témavezetőjével beszélgettünk.

Szöveg: **Bodon Gergely Dávid**

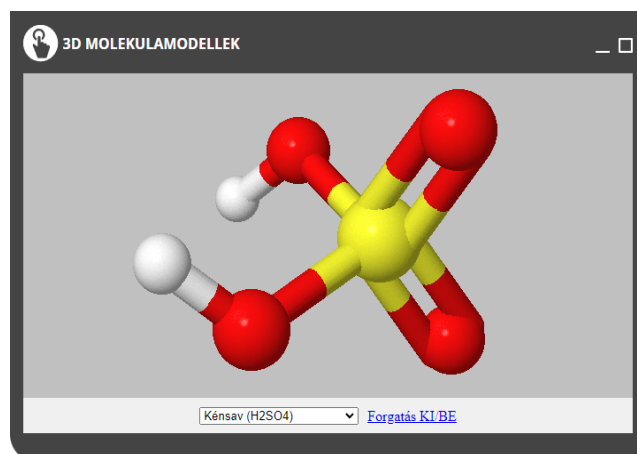

Mely évfolyamok mely tantárgyaira vonatkoztak a fejlesztések, illetve mivel bővültek a fejlesztett természettudományos tartalmak?

Négy alaptantárgy és az általános természettudomány tárgy fejlesztéséért voltam felelős. A „B” sorozaton belül a 7–10. évfolyamos biológia, fizika, földrajz, kémia tantárgyakat, illetve az „A” sorozat 7–8. és 11. évfolyamos természettudomány tantárgyát fejlesztettük.

Általánosságban igaz, hogy a fejlesztés során igyekeztünk minél jobban lefedni az egyes tantárgyak eddig még nem érintett témaköreit. A digitális kiegészítők fejlesztéseként tankönyvi és munkafüzeti feladatokat egyaránt feldolgoztunk. A tankönyvi ábrákat felhasználó animációkkal egészítettük ki a tananyagot, amelyek a megmozduló képpel együtt, narrációval is elérhetővé váltak. A kémia tanulását támogató eszközként digitális anyagismereti kártyák (<https://bit.ly/3KiY9ms>) készültek, amelyeken keresztül az egyes kémiai anyagok tulajdonságaival ismerkedhetnek meg a diákok; van továbbá egy olyan összefoglaló (<https://bit.ly/4bM29rC>) is, amelyen keresztül összegyűjtethető az anyagok és a hozzájuk kapcsolódó jellemzők.

A biológia tantárgy esetében főként kísérleti videókkal (<https://bit.ly/3yBHBDG>) bővültek az elérhető anyagok, ami eddig hiányterületnek számított. A kémiában létrehoztunk egy interaktív periódusos rendszert (<https://bit.ly/4bATfNE>), amelyen belül a táblázat különféle interaktív kiegészítőkkel bővült: csoportosításban lehet benne specifikus adatokat megnézni, valamint egyéni szempontok szerint variálni. Rengeg lehetőséggel gazdagodott a táblázat, hogy vizuális módon is megerősítést kapjanak az egyes vonatkozó ismeretek: tudunk benne színeztetni, különféle specifikumok mentén kinyerni releváns adatokat, valamint egy

kattintással lementhető a táblázat adott állapotában képként, kiadható feladatok részeként. Mindemellett létrehoztunk néhány, a periódusos rendszerre épülő interaktív játékot (<https://bit.ly/4bz8Ux6>) is, amelyeken keresztül az informatikai, digitális és logikai kompetenciáikat egyaránt fejleszteni tudják a diákok. Megalkottunk továbbá egy olyan kiegészítőt is, amelyen belül nagyítható, forgatható, elemezhető 3D-s molekulamodellek (<https://bit.ly/44WNvLA>) érhetőek el, az összes releváns helyen beépítve a leckékbe.

A kísérleti videók fejlesztése esetében arra figyeztünk, hogy mindig az adott kísérletre kerüljön a fókusz, ne pedig a kísérletezőre. Mind a kémiai, mind a biológiai kísérletek esetében döntő fontosságú, hogy a kísérletezők helyesen használják az eszközöket, megfelelő védőfelszerelésekkel végezzék a kísérleteket, hogy a kísérletezés szabályszerű folyamatával ismertessék meg a diákokat. Sok olyan „vegyes technikával” készült

videót is közzétettünk, amelyek az animált és valós részletek közötti átmeneteken keresztül próbálják látványosabbá tenni az adott anyagrészeket, ugyanakkor a videókba illesztett kimerevíthető képek egyaránt használhatók infografikaként, ábraként, illusztrációként. Az egyes anyagrészek végére színes összefoglalásokat is beillesztettünk, közösen vagy egyéni feladat formájában elemezhető ábrákkal, táblázatokkal és diagramokkal.

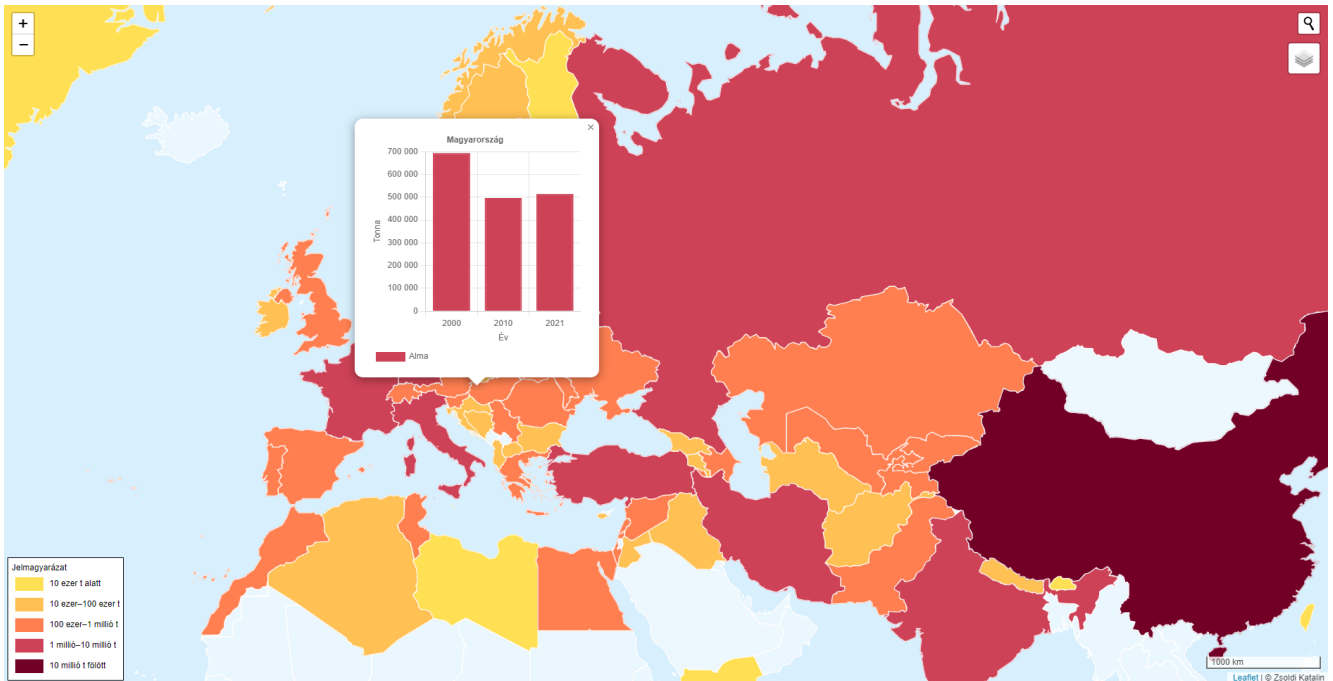
Milyen irányelvek mentén zajlottak a fejlesztőmunkálatok?

Minden tantárgynak megvannak a maga szempontrendszerei. A fizikánál olyan kísérleti videókat és animációkat készítettünk, ahol mindig a tárgyalt jelenség került a fókuszba, miközben az elhangzó narráció részletes magyarázatot ad a látottakra. *Härtlein Károly* mesteroktató közreműködésével közel 40 ilyen kísérleti videó (<https://bit.ly/3VrffF7>) készült el, mindig az adott korosztály tanulmányi szintjének, kompetenciáinak megfelelően.

Fontos szempont volt, hogy tartalmainknak gyakorlati haszna is legyen, így a különféle természeti jelenségek magyarázata mellett színes feladatokkal és ismeretközlő tartalmakkal is bővítettük a kötelező ismereteket. Készítettünk olyan egyszerű, figyelemfelhívó animációkat (<https://bit.ly/3yvX9su>) is, amelyek nyelvezetét az általános és középiskolások is egyaránt megértik, és amelyeken keresztül egy átfogó képet alkothatnak az otthoni, háztartási hálózat működéséről, ahogy arról is, mit kell tenni akkor, ha otthon valamilyen áramellátással kapcsolatos hibát tapasztalnak.

A természettudomány tantárgy fejlesztésekor nem csupán egy-egy jelenséget szerettünk volna bemutatni, hanem egy komplex gondolkodás- és látásmód átadását, valamint a problémamegoldási készség fejlesztését tűztük ki célul. Az említett készségek fejlesztéséhez kiváló videókat és animációs tartalmakat készítettünk. A fejlesztés egyik legjelentősebb példája az az energiakörforgást bemutató, szintén vegyes technikával készült videónk (<https://bit.ly/3WYloKb>), amely a Nap energiájának hasznosulását veszi végig a földi életfolyamatokon keresztül. Ezzel a tartalommal is egy komplex tudás átadását céloztuk meg, amely egyaránt képes színesen bemutatni a földi ökoszisztémát, az energiakörforgást, illetve különböző fizikai, biológiai és élettani folyamatokat.

A földrajz tantárgyon belül is tetten érhető az a pedagógiai szándék, hogy a játékos feladatokon keresztül komplex készségek fejlődjenek. Ennek megfelelően az egyes földrajzi folyamatokat magyarázó feladatok bizonyos számolási praktikák elsajátítását is segítik, egyszerű feladatokon keresztül mélyítve el általános logikai készségeket. A kompetenciafejlesztésen túl azonban itt is hangsúlyos szerepet kaptak a gyakorlati értékkel rendelkező ismeretek és feladatok: például különböző interaktív kiegészítőkön keresztül tanulhatják meg a gyerekek a helyes térképolvasás és tájékozódás praktikáit. További izgalmas újítást jelentenek azok a topográfiai összehasonlító elemzésekhez készített zenés videoklipek (<https://bit.ly/4byT19U>), amelyek humoros dalszövegeken, és az adott tájegység legjellegzetesebb ismertetőjegyeit felvonultató videoklipeken keresztül mutatják be nevezetes tájainkat. Külön érdekesség, hogy ezekhez a klipekhez saját készítő-

sű, illetve az MTA által rendelkezésünkre bocsátott drónfelvételeket használtunk. Létrehoztunk továbbá különböző elemezhető interaktív térképeket is, amelyeket mind feltöltöttünk egy digitális atlaszba (<https://bit.ly/4aHQGbF>), amely látványos, vizuális elemekkel és infografikákkal ellátott, tanítást és tanulást segítő anyagokat vonultat fel. Az interaktív térképeket tartalmazó digitális atlasz külön is elérhető, de az egyes térképek hozzáférhetőek a vonatkozó leckékhez csatolva is. Az egyes térképek nagyíthatók, rétegesek, és a megadott szűrési feltételek szerint személyre szabhatók. Egyes specifikus adatbázisoknak köszönhetően folyamatosan frissülő adatokon keresztül szemléltethető rajtuk például a széljárás vagy a hőmérsékletváltozás, sok egyéb adat mellett.

Miben látja a digitális tananyagfejlesztés értékét és jelentőségét?

Az egyes digitális, audiovizuális kiegészítők abban is segítségére lehetnek a diákoknak, hogy az adott szaktantárgyi ismeretek mellett olyan általános tanulásfejlesztő készségeket is elsajátítsanak, mint a vizuális lényegszűrés, a grafikus memóriát fejlesztő képi egyszerűsítés, a mértékegység-átváltás vagy a fejszámolás. A természettudományt szemléltetés nélkül nem lehet oktatni, így minden vizuális, audiovizuális megértést segítő digitális elem megoldást jelent abban, hogy felvegyük a versenyt a folyamatosan változó tartalomfogyasztási és információfeldolgozási szokásokkal.

Fontos, hogy a diákok könnyen, egyszerűen és szemléletesen férjenek hozzá még a legelvontabb tantárgyi ismeretekhez is annak érdekében, hogy minden új információt könnyen feldolgozzanak és beépítsenek. A természettudományok színesítésének célja az ismeretelsajátítás vonzóvá tétele. További fontos szempont volt a gyakorlatiasság, ami szintén megjelenik ezekben a fejlesztésekben.

Milyen nehézségekkel kellett megbirkózni a fejlesztőmunkálatok során?

Az egyes audiovizuális anyagok elkészítése, forgatása, szerkesztése, az ezek elkészítéséhez szükséges engedélyeztetési folyamatok lebonyolítása, a kísérletek és bemutatóvideók elkészítéséhez szükséges szakemberek és helyszínek felkeresése mind-mind temérdek tenivalót adott a csapatunknak. Közel 2000 kilométert utaztak a kollégák az egyes tájegységeket bemutató klipek forgatása során. Mindemellett a legrövidebb animációk elkészítéséhez is több munkatárs sokórás munkájára volt szükség. A tartalomkészítéssel kapcsolatban általánosan elmondható, hogy rengeteg koordinációs és projektmenedzseri feladatot jelent az egyes részmunkaterületekért felelős munkatársak összefogása vagy a szakmai munkafolyamatok összeegyeztetése.

Vannak-e még kilátásban egyéb fejlesztések is, illetve merülhetnek-e fel további teendők a már fejlesztett digitális tananyagokkal kapcsolatban?

Utómunkákkal mindig számolnunk kell, hiszen mindig akad még mit csiszolni, fejleszteni, frissíteni az egyes feladatok és leckék kapcsán, ahogy a folyamatosan változó, nyomtatásban megjelenő tankönyvekkel is lépést kell tartanunk.

Természetesen akadnak még olyan tankönyvek, amiket fel lehetne dolgozni, ahogy a teljes tankönyvsorozatok tekintetében is találni még olyan évfolyamokat, amelyek nem mentek keresztül egy átfogó digitális fejlesztésen. Mindemellett vannak olyan, már meglévő digitális tételek is, amelyek már most frissítésre szorulnak, azonban fontos megjegyezni, hogy a frissítés során sosem elvenni szeretnénk, hanem még hozzáadni, még színesebbé tenni, esetleg még több feladattal ellátni a tartalmakat.

Mindenkinek joga van egy jó tanárhoz

A természetjárás, a környezet megismerése alaposan átalakíthatja az ember világhoz való viszonyulását. Minden környezetünkben zajló működésre reagál az emberi szervezet, ezért sokan a nagyvárosi levegőből fakadó nehézségeket és a stresszel telt napokat természetbeni töltődéssel, élményekkel próbálják feloldani. Megnyugvás, a természethez való újrakapcsolódás-e, ha a fák között vagy a fűvön pihenve tisztítjuk meg az elménket a hétköznapi ügyes-bajos teendőitől? **Bedő Kornél** tanárral, természetfotóssal kerestünk válaszokat.

Szöveg: **Karkó Ádám** | Fotó: Bedő Kornél

Milyen élmények fűzik Önt a természetfotózáshoz? Mikor ismerkedett meg ezzel a művészeti ággal?

Nagyapám vadász volt, egészen apró koromtól kezdve jártam vele az erdőt. Ennélfogva már korán kialakult bennem a természet tisztelete és szeretete, a zsigereimbe ivódott a természet élménye. Szüleim amatőr fotósok voltak, ezért ez a szenvedély is vonzott. A kettő egyesítéséből született meg bennem a természetfotózás iránt igény. Így az élményt – amit átéltem – megoszthattam másokkal is.

Miért választotta a tanári hivatást?

Édesapám tanár volt, de édesanyám is pedagógus akart lenni, azonban őt nem engedték erre a pályára. Ennek ellenére érdekes módon a döntésben fizikatanárom, *Bálint János* hatása volt a meghatározó. Egy fantasztikus elme és azon ritka emberek egyike, aki valóban tud örülni mások sikereinek. Nem tanácsaival, hanem példamutatásával hatott rám, s ezért elhivatottan vágyakoztam a tanári hivatás irányába. Akkoriban fogalmazódott meg bennem, hogy mindenkinek joga van egy jó

tanárhoz. Nekem ő volt az a bizonyos „jó” tanár. Azóta is tartjuk a kapcsolatot, minden beszélgetésünk egy szellemi kirándulás. A pedagógia etalonjának tekintem, és remélem, van, illetve lesz olyan tanuló, aki hasonlóképpen emlékszik majd rám is.

A tanítás mellett miként került képbe a fotószakkör?

Iskoláskoromban két fotószakkörbe is jártam. Később – egy véletlennek köszönhetően – meghívtak a kaposvári Compur Fotóklubba. Itt egész fiatalon – általános iskolás koromban – tag lettem, és büszke vagyok rá, hogy immáron két évtizede vezethetem a Klubot. A Pro Urbe Kaposvár díjnak is büszke tulajdonosai vagyunk. Pedagógiai munkám során lehetőségem nyílt fotószakkör vezetésére, sőt a szakvizsgám szakdolgozatát is a magyarországi fotószakkörök történetéből írtam. Eközben döbbsentem rá, hogy a szakkörök száma jelentősen csökken, és felelősségemnek éreztem, hogy felrázzam a diákfotós életet hazánkban. Ezért a Magyar Fotóművészeti Alkotócsoporthoz Országos Szövetsége (MAFOSZ) alelnökeként az Országos Diákfotó Pályázatot felújítottuk, és hazánk iskoláiba, illetve idén már a határon túli oktatási intézményekbe is eljuttattuk felhívásunkat. Ennek eredményeként nagyságrenddel nőtt a pályázó fiatalok száma.

Sokat köszönhetünk Sonkád polgármesterének, *Iszák Tibornak*, hiszen az itt megrendezett Kárpát-medencei

magyar pedagógusok szervezetének találkozáján a külföldi pedagógus kollégákkal tudtunk egyeztetni a pályázat kiterjesztéséről. A Kulturális és Innovációs Minisztérium segített a magyarországi iskolák figyelmének felhívásában, ezen túl a Belügyminisztérium pedig közreműködött a díjátadó megszervezésében is.

Miben más ez a fotópályázat a többi fotópályázathoz képest?

Ez a fotópályázat nemcsak az egyéni sikerekre koncentrálna, hanem közösséget is épít. Egy iskolából fotószakkörként lehet pályázni, vagy ennek híján egy pedagógus megkérni, hogy segítsen a tanulóknak a képek feltöltésében. Nem titkolt célunk ezzel, hogy a fotószakkörök létrejöttében a katalizátor szerepét töltsük be.

Milyen hatást képes gyakorolni egy fotószakkör a tanulókra?

Rövid távon a kiírt fotópályázatokon való eredményes szereplés további alkotásra inspirálhatja a tanulókat, miközben a látásmódja, a vizuális kifejezőmódja is érik, fejlődik. Idén *Plucsinzski Máté* nyert különdíjat a *Te-metők üzenete* című fotópályázaton. Érdekes, hogy 2016-ban ezen a pályázaton szintén különdíjat nyert az akkor még ötéves *Kántor Dániel* klubtagunk. 2021-ben a Belgiumban megrendezett Ifjúsági Fotóbiennálén a fotószakkörös *Mosóczki Réka* képviselte hazánkat.

Hosszú távon pedig a pályaválasztásra is hatással lehet, hiszen volt olyan tanítványom, mint például *Dausek Dániel*, aki operatőr lett egy televíziónál. Van olyan fiatal – *Tóth Zsombor* a fotóklubhoz csatlakozott középiskolás korában –, aki a felnőtteknek kiírt MAFOSZ szalonon a II. díjat nyerte el. Azóta pedig fotográfia szakra jár a Kaposvári Egyetemen.

De fontos volt a saját élményem is. Végiggondoltam, hogy rám milyen hatással volt az iskolai fotószakör. A rendszerváltás időszakában az akkor létrejövő *Somogyország* című hetilapban még fiatal tanulóként fényképezhettem, és így sikerült megörökítenem *Antall József* miniszterelnököt, *Göncz Árpád* államfőt, sőt a 301-es parcellában a szertartást is lefényképezhettem. Később ez inspirálta a média szak elvégzésére is, aminek folyamányaként a *Fotó-Videó Magazinban* is publikáltam a 2000-es évek elején.

Volt már lehetősége megosztania a fotószakkörrel kapcsolatos tapasztalatait másokkal?

Nagy megtiszteltetés volt, hogy a fotószakkörökkel kapcsolatos tapasztalataimat, terveimet és elképzeléseimet megoszthattam a Magyar Művészeti Akadémián 2015-ben, *Az élet kincsháza* című konferencián.

A fotózás és a tanári elfoglaltsága mellett pedagógus szakmai érdekképviseletben is szerepet vállal.

A tízéves jubileumát ülő Nemzeti Pedagógus Kar (NPK) alapító tagja vagyok. Országos küldöttként, később tagozatvezetőként, jelenleg elnökségi tagként veszek részt a szakmai érdekképviselet munkájában, és képviselem többek között az ifjú fotósok érdekeit is.

Részt vesz valamilyen oktatási innovációban tanári munkája mellett?

A magyar fejlesztésű *Coursegarden* oktatási keretrendszer pedagógiai konzultánsa vagyok. Ez egy világszínvonalú felület, amely segítségével sokkal hatékonyabban lehet tanítani, és folyamatos fejlesztésével a tanulói teljesítmény követése is egyre pontosabb lesz, és a mesterséges intelligencia beépítése is folyamatos. A NÉBIH oktatási nagyköveteként több élelmiszerpazarlás elleni kiadvány pedagógiai lektorálásában vettem részt.

A mindennapokban is próbálok újítani. Idén tesztjelleggel kipróbáltam, hogy a digitáliskultúra-órákon a tanulókat nem székre, hanem fitneszlabdára ültetem. Ez jelentősen javítja a tartásukat és a túlmozgásos tanulókra is jó hatással van. A tanulók visszajelzései is pozitívak, ragaszkodnak az ülőalkalmatosságukhoz. A következő tanévben szeretném elérni, hogy egy teremben csak ezeken lehessen ülni.

Hogyan látja, mennyire vannak jó pozícióban a magyar fotósok, fotóművészek a nagyvilágban?

Kortársaink közül kiemelném a természetfotózásban vitathatatlanul nemzetközi hírű *Máté Bencét*, aki egy új dimenzióját valósította meg a fotózás igen nehéz területének. Ugyanakkor a fiatal művész pedagógiai szempontból is érdekes, hiszen tizenéves korában eldöntötte, hogy természetfotós lesz. És ez egy nagyon érdekes kérdést vet fel: ha egy tizenéves diák odalép egy tanárához és azt mondja, hogy ő márpedig természetfotós szeretne lenni, akkor mit válaszolhat erre a tanár? Talán azt, hogy jól van, a fotózás egy nagyon szép hobbi, de tanulj „valami rendes szakmát”. Milyen végzetes probléma lett volna abból, ha Máté Bence „rendes szakmával” kezd el foglalkozni?

Tény azonban, hogy olyan fiatalon, mint Máté Bence, kevesen tudják, mivel is szeretnének a jövőben foglalkozni. Kiváló példaképként tud megjelenni a diákság előtt, amire igazán nagy szükség van napjainkban. Ha pedig már megint a pedagógiához kanyarodtuk vissza – talán így is látszik, hogy a két terület számomra szétválaszthatatlan – *Szendró Szabolcsot* is szeretném kiemelni, ő ugyanis igazi példakép lehet a tanítványaim számára, hiszen a fiatalkorában elvesztett lába ellenére – vagy éppen dacára – az első magyar Himalája-expedícióban is részt vett, amit megörökített a fényképezőgéppel.

Az oktatás jövője – a jövő oktatása

A digitalizáció folyamata egyre inkább része lesz az oktatási rendszereknek világszerte. Folyamatosan fejlődik az informatika, így alkalmazkodni kell az új technológiai lehetőségekhez és a tanulók igényeihez. Fontos azonban, hogy a digitalizáció ne csak a technológiára, hanem a pedagógiai módszerekre és a tanárok képzésére is összpontosítson, hogy az oktatás minősége és hatékonysága is növekedjen.

Szöveg és fotó: **Berkovics Aliz**, tanító

Magam is digitális kultúra műveltségi területen végzem tanulmányaimat az Eötvös Lóránd Tudományegyetemen (ELTE), azért, hogy minél hatékonyabban adhassam át azt a tudást, melynek birtokában a tanulók nemcsak videójátékokra használják a számítógépet, hanem kihasználják az informatika adta lehetőségeket is.

Az oktatás kihívásai az évek során sokat változtak, ahogy az emberiség felfedezte és alkalmazta a digitális technológiák sokszínűségét. E technológiai fejlődés párhuzamosan járt a természet és az ember kapcsolatának újragondolásával. Úgy gondolom, hogy az oktatásban e kettő együttessége hozhatja meg az igazi változást és fejlődést.

A digitális eszközök – legyenek azok számítógépek, okostelefonok, vagy tableteszközök – új dimenziókat nyitnak meg. Az információk hatalmas világát hozzák közelebb a diákokhoz, lehetővé téve számukra, hogy bármikor és bárhol hozzáférjenek az ismeretekhez. A digitális tartalmak interaktívva és élvezetesebbé teszik a tanulást, miközben számos kreatív eszközt kínálnak a tudás elmélyítéséhez és megosztásához. Ugyanakkor az emberi lények természettel való kapcsolatát egy olyan dimenzió, amelyet soha nem szabad figyelmen kívül

hagyni. A természet közelsége megnyugvást és inspirációt hoz az oktatásba. A friss levegő, a zöld területek, és az élőlények közelsége stimulálja agyunkat, javítja a koncentrációt és csökkenti a stresszt. A természetes környezetben való tanulás nem csupán az élettanra és az ökológiára irányuló tanulmányokat erősíti, hanem általánosan javítja a diákok jólétét és teljesítményét.

Immáron harmadik alkalommal szerveztük meg a *Marhaságot piciknek* elnevezésű élménynapot a kiskolásoknak. A program szervezésének legfőbb inspirációja a hagyományörzés, továbbá a gyönyörű környezetben való tanulás. Tanulás úgy, hogy a gyerekek agyába szinte észrevétlenül, játék közben csempésszük be a hasznosabbnál hasznosabb ismereteket.

Elsőként elméleti tudásukat gyarapítottuk a szarvasmarháról és annak feldolgozásáról, majd kezdődött az utazás az érzékszervek körül, avagy a fűszerek mélyebb megismerésére ösztönöztük a gyerekeket. Felderítettük az alapanyagok világát, ami elengedhetetlen volt gyakorlati feladatunk, a kolbásztöltés megkezdése előtt. Minden gyermek elkészítette első kolbászáét, melyet nagy odafigyeléssel varázsoltak az asztalra, a fűszerek kiválasztásától a füstölésig.

Második alkalommal bejártuk a családunk tulajdonában lévő zalaszentgróti Lídrind Porta feldolgozóüzemét, ahol szó esett az érlelőgép működésének módjáról, valamint a feldolgozóeszközök használatáról is. Ez alkalommal nemcsak a marhafeldolgozás rejtelmeiben merültek el a gyerekek, hanem belekóstolhattak a sertéshús felhasználásának sokszínűségébe is. A játékos versenyfeladatok mellett nem feledkeztünk meg az ebéd elkészítéséről sem. Mindenki saját ízlése szerint állíthatta össze egyedi hamburgerét, beleértve a marhahúspogácsa elkészítését is. Kreatív feladatokkal, rejtvényekkel, kirakóval, festéssel színesítettük a napot.

Végül, programsorozatunk utolsó állomásán a gyerekek keze által elkészült az eddigi leggyönyörűbb Lídrindtál, melyet a legjobb hangulatban fogyasztottunk el. Tettünk rá kolbászt, szalonnat, négyféle sajtot és megannyi zöldséget – tudatosítva a gyerekekben az ételek tárolásának szabályait.

Játék, játék, játék...

Sokáig nem tétlenkedhettünk, mivel a marhapörköltnek – amit dödöllével fogyasztottunk el – neki kellett veselkedni. Kerestünk tüzelőanyagot, persze mindezt csapatversenyben, s miután az ebédet „újtára indítottuk”, fogtuk vándorbotunkat és nekivágtunk a balócai dűlő legfelső pontjának, ahonnan fentről megnéztük Zalaszentgrótot.

Húsvét alkalmával két nyuszi kísérte végig napunkat. Etettük őket, elkészítettük fészüket, melyet később tisztítottunk is. Az állattartás lehetőséget ad a tanulók számára, hogy kapcsolódjanak a természethez, megismerjék és megértsék az élőlények világát. Az állatok gondozása és ellátása fejleszti a felelősségérzetet és képességet a gyerekekben. Az állattartás során tanulhatnak arról, hogy az állatoknak szükségük van gondoskodásra és figyelemre, és ezáltal fejleszthetik empátiájukat és tiszteletüket az élőlények iránt, s ez vonatkozhat a fogyasztásra szánt haszonállatainkra is, ugyanis ők is megérdemlik a méltó életteret, felelős gondozást és a törődést.

A gyerekek jól érezték magukat, és új barátokat szerezhettek a nap folyamán. Valljuk, hogy a hagyományok őrzése segít a közösség összetartásában. Ugyanakkor élménynapjainkat a kooperációra építjük. Elképzeljük, lerajzoljuk, beszélünk róla, utánajárunk, megérintjük, megszagoljuk, feldolgozzuk. Egyszerűen: megdolgoztatjuk érzékszerveinket. Ez az a dolog, amit „digitálisan” nem élhetünk át, ugyanis az oktatás igazi jövője abban rejlik, hogy a digitális és természetes világ harmonizálva létezzon egymás mellett, egymást kiegészítve. Ez a fajta kettős megközelítés lehetővé teszi, hogy a diákok az előnyöket élvezhessék mind a digitális technológiák, mind a természet nyújtotta környezet és tapasztalatok terén. Az oktatásban való egyensúly kialakítása révén nemcsak tudásra, hanem az élet valódi értékeire és a fenntartható fejlődésre is neveljük a következő generációkat.

Szorongó gyerekek

Mit tehet a pedagógus?

Szöveg: **Martin Jánosné**, magyar-történelem szakos tanár

Az emberiség lelki szüksége a béke és a biztonság. A modernizáció gyors folyamatai közepette viszont az ember életének részévé vált a jövőtől való félelem, a bizonytalanság. A technikai fejlődés nyomán megváltozott az életmód, aminek az lett a következménye, hogy számos civilizációs betegséggel kell megküzdenünk. A mozgásszegénység okozója lett a legkülönbébb betegségeknek: az ízületi bántalmaknak, a kóros elhízásnak, a szív- és keringési bajoknak, a magas vérnyomásnak.

A lég- és környezetszennyezés, a sokféle kemikália is gyengíti az emberek immunvédelmét, hozzájárul a daganatos betegek számának növekedéséhez és az allergiás tünetek gyakoribbá válásához, valamint a járványokkal, fertőzésekkel szembeni védekezőképesség gyengüléséhez. A modernizáció kockázati tényezői között nem kis aggodalmat keltenek a Föld klímaváltozására utaló időjárási és természeti környezeti rendellenességek.

A remélt rendet és biztonságot számos tényező veszélyezteti a Covid-járvány és az orosz-ukrán háború nélkül is, amivel még mindezek felett szembe kell nézni. Megtapasztaltuk, hogy a globalizáció miatt ma már bármelyik helyi betegséggócából kialakulhat nagy embertömegeket érintő, akár az egész világra kiterjedő járvány.

A pandémia megmutatta, milyen törekeny a világunk, s a hatalmas küzdelem sem képes biztonságot teremteni, főleg, hogy a békébe született nemzedéknek a konfliktusok békés rendezésébe vetett hitét pillanatok alatt semmisítette meg a háborús veszély, és az azzal érkező válságérzés. Kiszolgáltatottnak érezhetjük magunkat, nem látjuk az életünket biztonságban. S ha azt érzi az ember, hogy nincs hatása a dolgokra, akkor eluralkodhat rajta a szorongás. Naponta rengeteg félelemkeltő információ ömlik ránk a híradóból, újságokból: balesetek, gyilkosságok, katasztrófák, s az emberi csatlárdságok, erkölcstelenségek tragikus következményei. Mindezek növelik a szorongásszintet, a biztonságérzet egyre csökken.

A gyermekek a felnőttek környezetében élnek, s minden idegszálukkal a felnőtteken csüngenek. A szülők szeretnének feszültségmentes, boldog gyerekkort biztosítani gyermekeiknek. A felnőtteknek tehát saját rossz érzéseikkel kell megküzdeniük, hogy jó légkörben nevelhessék gyermekeiket. Ha állandóan a szorongás, akkor fizikai tünetekben jelentkeznek. Ide sorolható a „gombóc a torokban”, nyugtalanság, gyakori fejfájás,

alvász problémák, hasi fájdalom, hasmenés, légszomj, koncentrációs nehézség, fáradtság. Keressük a megoldást, hogyan lehetne kizárni az életből a rossz dolgokat. Világunk veszélyeire nem sok befolyásunk van, de a megküzdésre van némi gyógymód, ami nem más, mint a pozitív szemlélet. Meglátni a szépet és a jót az életben, s azokkal a dolgokkal foglalkozni, amikre van ráhatásunk. S nincs annál szebb és jobb, mint boldognak, elégedettnek látni gyermekünket.

Figyelni kell a gyermekekre, hogy átérezzük: egy gyermek is lehet feszült, szorongó. Az elsősöknek nehézséget okoz a jól megszokott környezetből való kiszakadás, és egy teljesen új környezethez való alkalmazkodás. Az idősebb gyermekeknek problémát okozhat a saját maguk vagy szüleik felé történő megfelelési kényszer. A gyermekek egy részének nehezebben megy a tanulás, számukra a folyamatos koncentráció, teljesítés jelent küzdelmet. Vannak, akik zárkózottabbak, számukra a beilleszkedés, a kortársakkal való kapcsolatteremtés okozza a feszültséget.

Gondolni kell arra is, hogy a szorongás fakadhat a családban történt konfliktusokból és változásokból is. Előidézhetheti a szülők válása, vagy akár a kistestvér születése, ami bizonytalanságot hoz a gyermek lelkében, vajon fogják-e őt továbbra is szeretni. A pedagógus figyelme sokat segíthet. Észleli a jeleket az iskolában, s megosztja tapasztalatait a szülőkkel, tanácsot ad, segítséget nyújt.

A kisdíák feszültsége az iskolában gyakran viselkedési problémákban fejeződik ki, például csökken a koncentrációja, dühkitörések jelenhetnek meg, mert a szorongásából adódó feszültséget nem tudja máshogy levezetni.

A szorongás egyes gyerekeket csendes visszahúzóásra készítet, másokat agresszív viselkedésre. A „csendes” szorongás jelei, ha a gyerek feltűnően visszahúzó, félénk, nem kapcsolódik be a közösségbe, nincsenek barátai. Számonkérésnél annyira izgul, hogy lemerevedik vagy kipirul, izzad, rágja a körmét, nem tud teljesíteni. A „hangos” szorongást dühkitörések, lázadás, dac, macacsság, iskolával szembeni ellenállás jelezheti, a gyermek megtagadja a feladat elvégzését, zavarja az órát, a közösségben könnyen dühbe gurul, konfliktusai vannak. Ha romlik a teljesítménye, az a szorongás jellemző tünete lehet. A gyerek figyelmetlen az órán, nem tud koncentrálni, gyakran elkalandozik, és a számonkérésnél mutatott teljesítménye elmarad a képességeitől.

Az is felkeltheti a pedagógus figyelmét, ha a diák kerüli a szemkontaktust. Érezhető, hogy nyomasztja valami.

A gyerekek a napjuk jelentős részét az iskolában töltik, ezért a pedagógussal való viszony sokat számít abban, hogy a gyermek mennyire szorong az iskolában. A szülő általában akkor keresi fel a pedagógust, ha az osztályzatok romlani kezdenek. A beszélgetés felszínre hozza a többi jelzést is. A gyerek gyakran beteg, kedvetlen, szomorú, vagy ellenkezőleg, túl ingerlékeny, agresszív. Evés-, alvászavar is gyakran jelentkezik, illetve sűrűn panaszkodik, hogy itt fáj, ott fáj.

A pedagógusok szerint nagyon aktuális téma, mit tehet az iskola a szorongó gyerekekért, akiknek a száma a kutatások szerint az utóbbi időben ötszörösére emelkedett. Van-e a pedagógusnak eszköztársa a szorongásoldásra? A gyerekek a feszült társadalmi, családi légkörből érkeznek az iskolába, ahol nehezen tudnak az iskolai szabályokhoz, s a többi gyerekhez alkalmazkodni. Érzelmeket, indulataikat nem képesek kezelni, hiszen iskolás korukra nem jutottak el arra a szintre, s közben folyamatosan ingergazdag környezetben élnek, többségük multimédiás eszközöket is használ, s nehezen tudnak biztos pontokat találni. A pedagógusok úgy vélik, meg kell tanulniuk, hogyan bánjanak az immár „problémásnak” számító tanulóval.

A szorongó diák sokkal érzékenyebb, s a tanárnak ehhez kell mérnie a nevelési eszközeit. Semmiképpen nem szabad megszegyeníteni, esetleg gúnynevet ragasztani rá az osztály előtt. Ez súlyosan hathat az önbecsülésére, s a közösségben elfoglalt helyét is károsan befolyásolja. Segítő kérdésekkel támogathatjuk számonkéréskor, ha nem tud rögtön válaszolni. A sürgetés csak leblokkolja. Tanítási módszerekkel is teremthetünk olyan légkört, amikor a feszültség minimálisra csökkenthető, s örömforrás lehet az iskolai feladatmegoldás.

A kooperatív tanítási módszer alkalmazásával fejlődik a gyerekek együttműködési készsége, pozitívan alakulnak társas kapcsolataik, ezáltal csökken a szociális szorongás. A kooperatív csoportmunkában minden gyereknek megvan a külön feladata és felelőssége, sikert érhet el, s így jó lehet a teljesítményszorongás oldására is. A munka során együttműködés jön létre, ami csökkenti a konfliktusok lehetőségét, s az agresszív nézeteltérések kialakulását.

A pedagógus tudni szeretné, mi állhat a szorongás hátterében. Hasznos lehet, ha valamennyi szülővel beszélünk a gyermekeiket érintő problémáról, s közben segítünk a felnőttek szorongásának oldásában is módszerek, ötletek adásával. A szülőket is fel kell vértéznünk olyan szemlélettel, ami kiegyensúlyozottabbá teszi őket, s ők ezt gyermekeiknek adhatják tovább. Fontos, hogy a felnőttek, szülők és nevelők felismerjék, hogy a gyermek szorong. Ha időben felismerik és kezelik, megszüntethető, enyhíthető ez az állapot, ellenkező esetben később depressziós zavarokhoz vezethet.

Többféle ok is meghúzódhat a szorongás mögött. Jellemző lehet, hogy a szorongásra való hajlam öröklődik, de szerepet játszik a családi minta és a különféle környezeti hatások, életesemények.

Háttérben meghúzódó ok lehet:

- Hosszan tartó betegség, kórházi ápolás;
- hosszan tartó távollét a szülőktől;
- túlságosan aggodalmaskodó családi magatartásminta;
- teljesen „zárt” család (nincsenek nagyszülők, barátok, rokonok);
- környezeti hatások: családi konfliktusok, anyagi bizonytalanság, éhezés;
- túlzott szülői engedékenység, biztonságos keretek hiánya;
- az elhanyagolás, bántalmazás különböző formái;
- alkatukból fakadóan visszahúzódóbb gyerekek;
- életesemények a családban: testvér születése, válás, költözés, baleset;
- általában több dolog együttes hatása figyelhető meg.

Milyen jelek utalnak a gyermekkori szorongásra?

Általánosan ismert tünetek:

- bátortalan, félénk;
- keveset beszél;
- visszahúzódó, nincsenek barátai;
- betegséget mutat, hiányzik;
- feleléskor nagyon izgul;
- semmiben nem akar részt venni;
- a váratlan helyzetek kiborítják;
- dühkitörések.

A gyakori testi tünetek közé tartozik a fejfájás, a hasfájás, a hányinger, hányás, szédülés, légzési nehézség, szájszárazság, szapora szívverés, izomgörcsök, remegés, túlzott izzadás, remegő, erőtlenség, gyenge lábak, fáradékonyság, túlzott, indokolatlan kimelegedés, étvágytalanság vagy fokozott evés, alvási nehézségek,

ha a gyermek gyakran betegnek érzi magát. Minden tünet jelzésértékű, és komolyan kell venni!

A szorongást negatív gondolatok, rossz érzések kísérhetik. A gyerek előre fél a rosszullét ismétlődésétől, bizonyos helyzetekben nem mer megszólalni, szomorúság, lehangoltság lesz rajta úrrá, vagy éppen túlzott feszültség, robbanékonyság. Ezek a rossz érzések állandósulnak vagy ismétlődnek. Az is jellemző, hogy a testi panaszokat úgy igyekszik kivédeni, hogy próbálja elkerülni azokat a helyeket, helyzeteket, személyeket, amik előhozhatják azokat, sőt az is előfordul, hogy nem megy iskolába. Ez természetesen nem megoldás, a szorongáskeltő helyzeteknek ki kell tennie magát, szembe kell nézni velük, és le kell küzdenie.

Ezeknek a kisgyerekeknek elmarad az iskolai teljesítménye a képességeiktől, hisz nehezen koncentrálnak, nincs önbizalmuk, a belső félelem megbénítja őket. Az egész jövőjükre kihatással lehet ez az állapot. Megnyugtató lehet az, ha nincs akkora hajtás, ha be lehet ismerni, hogy lehet hibázni is, hisz senki sem tökéletes. Egy-egy rossz döntés, választás nem tragédia, sőt tanul belőle az ember, s a jövőben el tudja kerülni a hasonló hibákat. Ha pozitív szemszögből tekintünk a botlásra, könnyebben túllépünk rajta. Sokan beleesnek abba a hibába, hogy önmagukat kezdik el hibáztatni. Kár sokáig erősíteni a megbánást, eljátszani azzal a gondolattal, hogy elhalasztottunk egy jó lehetőséget, más jobban csinálta volna. Ez nem jó út. Meg kell tanulni túllépni a megbánáson, belátni, hogy nem mindig lehet elérni a vágyakat. A saját felelősség mellett tisztában kell lenni a rajtunk kívülálló okokkal is. A rossz döntésekből tanulni kell, s arra koncentrálni, amin lehet változtatni. A megbocsátás magunkkal és másokkal szemben is működjön! Sokkal felszabadítóbb érzés, ha a jövőre pozitívan tekintünk. A szülő példát mutathat a pozitív szemlélettel – vagyis lássuk meg a szépet és jót az életben!

Szülőként fontos feladat, hogy megtanítsuk a gyermeknek a helyes stresszkezelést is. Érdemes arról beszélgetni, hogy a gyermek hogyan érzi magát az iskolában. Ezt nagyon nyugodt légkörben kell kezdeményezni, hogy a gyermek megnyíljon. Akár szerepjátékban is kibukhat, mi lehet a háttérben. Kiderülhet, hogy a szülőnek akar megfelelni erején felül. Ilyenkor kell őt biztosítani arról, hogy bármi történik, akkor is szeretik, mellette állnak, s mindenki hibázik, senki nem tökéletes. Egy ilyen beszélgetés nagyon megnyugtató lehet, s leveszi a súlyos terhet a kisdíák válláról. Ha a szülő túl sokat vár el a kicsitől, akkor a követelmények lazítására mindenképpen szükség van, s akkor kell dicsérni, ha a képességeihez mérten teljesít jól. Ez a teljesítményszorongás minden korosztályt érinthet.

Gyakori továbbá a szociális szorongás, ami akkor áll fenn, ha az iskolai közösségben nem találja a gyerek a helyét, ha nehezen barátkozik, ha alapvetően zárkózottabb, s a hosszú iskolai napot magányosan éli meg. Rosszkedvét az okozza, hogy a többiekkel nem harmonikus a viszonya. Mindez tanulási problémák formájában is jelentkezhet. A pedagógus felfigyelhet erre, s közbe tud avatkozni, akár a közösségbe bevonva a gyermeket, akár a szülővel történő beszélgetés során.

Szánhat a család több időt az együttlétre; mindenkinek jót tesz egy feszültségoldó esti séta, vagy a hétvégi természetjárás. A mozgás egyébként nagyszerű stresszoldó, s érdemes akár külön sportra járattatni a gyereket, s minél több lehetőséget keresni a gyalogolásra, biciklizésre, futkározásra.

Érdemes azt is vizsgálni, hogy bizonyos tanárok vagy gyerekek jelenléte okozza-e a problémát. Egy jó osztályfőnökkel ezekről is lehet beszélni, s talán tud segíteni. Végő esetben az iskolaváltásra is sor kerülhet.

A pedagógusnak milyen eszközei vannak az iskolai szorongásoldásra?

Szó volt már a kooperatív tanítási módszerről, ami még számos képességfejlesztő hatással is jár.

Hatékony lehet a megelőzésben és a szorongás oldásában.

- olyan feladatok, amik biztos sikerélményt hoznak (építsünk az erősségekre!);
- önálló helyzetmegoldás, aminek a sikere önbizalomnövekedéssel jár;
- játék, beszélgetés;
- zenehallgatás;
- kreatív kézműves technikák pl. gyurmázás, festés;
- relaxációs technikák – légzés, izom;
- szabad mozgás lehetősége;
- differenciált feladatadás egyénre szabottan;
- beszélgetés a stresszről, a mindenkiben munkálkodó félelmekről, leküzdéséről;
- problémamegoldó dramatikus játékok, bábozás, mesefeldolgozás;
- beszélgetés az egészséges életmódról;
- minden esetben biztatás, dicséret;
- tilos a gyerekek közti csúfolás, kiközösítés.

A pedagógus módszereket, ötleteket keres, hogy segíteni tudjon. Közben saját frusztrációjával is meg kell küzdenie. Ha szükséges, saját szemléletét is meg kell tudnia változtatni, csak akkor tud feszültségmentes légkört biztosítani. A tanárnak következetesnek, kiszámíthatónak kell lennie a körülmények megteremtésében és viselkedésében egyaránt. Ne hozzuk a gyerekeket olyan helyzetbe, hogy a hirtelen váltás megviselje őket!

A gyerekeket jól kell ismerni, hisz nincs mindenkinek hatékony recept. Jól hathat, fontos eszköz a jutalmazás egyeseknél; ott a matrica, a dicséret, a nagyobb figyelem. Tanórai módszereinkben világos, egyértelmű elvárásokkal, feladatokkal dolgozzunk. A túl sok összetett feladat, sürgető utasítások gátolhatják a szorongó gyermek teljesítményét. Észre kell vennünk, hogy neki hosszabb idő szükséges a válaszadásra. Felkészülési időt is biztosítanunk kell, ha váratlan, a szokásostól eltérő helyzet áll elő, hogy fel tudjon rá készülni. A mosdóba is kiengedhetjük, ha szükségesnek látjuk, hisz oldhatja a feszültséget a megértés s a mozgás.

Találhatunk olyan osztálytársat is, aki az ő megértési szintjén tud bizonyos tananyagra magyarázatot adni, s nincs tanár-diák fölérendeltségi viszony. Az ilyen kisgyermeknél hasznos lehet a párban való munka. Akár a versmondásnál is kipróbálhatjuk, hogy együtt mondja valakivel. Fontos a sikerélmény, ne féljen a szerepléstől!

A számonkérés is legyen egyénre szabott. Azt kell értékelnünk, hogy tudja-e az anyagot. Ha a szóbeli szorongáskeltő, akkor kérjük számon írásban az anyagot. A lelki megerősítés ne legyen erőszakos! Próbáljunk kedvet csinálni a műsorokban való szerepléshez, de ne büntessük, ha nem vállalja. A stresszforrásokat minél inkább csökkentsük!

Akár stresszoldó eszközöket is tarthatunk a tanteremben (ilyen lehet például a babzsák, a hintaszék, a könyvek, a színezők, a gyurma vagy a zenehallgatás fülhallgatóval). Ezek lehetnek a terem egy sarkában („nyugi sarok”), ahol szőnyegre heveredhetnek egy fárasztóbb szakasz után.

Nagyon fontos a tanórák közti szünetben a sok-sok mozgás. Lehesse enni, inni, mozogni a friss levegőn. Nem tragédia, ha valamelyik kisgyerek jelzőkor szaladna a mosdóba.

Az osztály életkorától, stresszszintjétől függően beszélgetéshez elővehetjük szorongó, pánikbetegséggel küzdő híres emberek példáit, hogy ők hogyan küzdöttek meg a helyzettel. Legyen terve, listája a kisdíjaknak, mivel tudja megnyugtatni magát. A pedagógusnak is tudnia kell, mi a teendő, ha szorongásos roham lesz úrrá valamelyik tanítványán. Roham esetén igyekezni kell megnyugtatni, és a biztonságérzetet kialakítani!

Módszerek:

- Nem szabad egyedül hagyni!
- Menjen friss levegőre!
- Igyon!
- Mosakodjon hideg vízzel!
- Vegyen mély levegőt, majd szájon át fújja ki! Ezt ismétlje többször!
- Szorítsa ökölbe a kezét, majd engedje ki!
- Séta közben mondjon nyugtató szavakat magának!

- Terelje el a figyelmét! (Pl. telefonnal)
- Használja az érzékeit: mit lát, mit hall, mit érez (szagok, ízek, tapintás)!
- Biztosítsuk, hogy hamarosan jobban lesz!

A kamaszkori hormonális változások egyre korábbi életszakaszban jelentkeznek, s ezek átmenetileg olyan testi panaszokkal járhatnak, amik felerősíthetik a szorongásos tüneteket az arra hajlamosaknál. A testi tüneteket az orvosi kivizsgálás megmagyarázza, de a negatív érzésekkel, gondolatokkal meg kell küzdeni. A szorongás igazán akkor jelent problémát, ha a gyermek nem tud úrrá lenni rajta. Erősen személyiségfüggő, ki mennyire hajlamos a kóros szorongásra. Újra és újra felerősödik, elborítja az egész gondolkodást, befolyásolja a mindennapokat, rontja a teljesítményt. Ha nem foglalkoznak vele, akár depresszióhoz is vezethet.

Az iskola sokat segíthet. Segít megtanulni, hogyan kezeljük a szorongást, ami a mindennapokhoz szinte hozzátartozik. Segít abban, hogy ha szívesen megy a gyermek az iskolába, s ott jól érzi magát, elfogadják, segítik a feladatokban, képességeinek fejlődésében, s ha sikereket él meg, akkor a rossz érzés csökken, majd eltűnik.

Az iskola is felelős azért, hogy kevesebb és kevésbé szorongó gyerek legyen a tanítványok között. Sokféle módszer létezik ma már a szorongásoldásra. Előfordulhat, hogy egyik-másik nem mindig segít, de épp ezért fontos, hogy minél több módszert ismerjünk, hogy ki tudjuk tapasztalni, melyik milyen helyzetben a leghatékonyabb.

Első közlés helye: *Menedzser Praxis Pedagógiai és Módszertani Tanácsadó*, 2022. július

Őszintén, szeretettel és meghallgatással egy szebb jövőért

A gyermekek nyelvhasználatának megértése, világuk alapos átlátása legtöbbször fejében lemondás tárgya, noha jövőnk éppúgy függ tőlük és mindenkori állapotuktól, mint az ő lehetőségeik a fejlődésre és az önkifejezéshez elengedhetetlen szókincs elsajátítására tőlünk, az idősebb generációtól. Fontos tehát a generációk közötti kölcsönös tisztelet és megértés, aminek legelső színtere a mindnyájunk által – ha épp másként is – használt nyelv. A nyelvi fejlődés és a generációs különbségek összefüggéséről **Mayer M. Zsófia** iskolapszichológust kérdeztük.

Szöveg: **Bodon Gergely Dávid** | Fotó: Csondor Ágnes

Mi a jelentősége a nyelvi kultúrának és hogyan jelenik meg az iskolai környezetben?

A nyelvi kultúra az iskola falain belül és kívül egyaránt fontos. A magyar kultúrához hozzátartozik a magyar nyelv „szép” használata. Ezek a jelzők azonban mindig szubjektívek. Szinte mindenkinek mást jelent, hogy mi a „szép”. Tekintettel kell lenni azonban arra, hogy a nyelv használata az egyes generációk váltakozásának megfelelően folyamatos változáson megy keresztül, velünk együtt alakul, így ez is megítélés kérdése, tehát szubjektív. A nyelvi kifejezések megváltozásához és e jelenség elfogadásához egyformán szükséges az összes generáció rugalmassága. Én középkorú vagyok, de a fiatalok nyelvhasználatát, szlenge számomra is napi szinten hoz meglepetéseket, újabb és újabb ismereteket.

Úgy gondolom, elsősorban az idősebb generáció részéről érkező előítéleteket kellene leküzdeni. Jóllehet, a régi nyelv káromkodásai, obszcén vagy trágár kifejezései nagyságrendekkel szofisztikáltabbak voltak bizonyos generációk esetében, mint a mai fiataloké, mindemellett szinte biztos – hiszen a tendencia ezt mutatja –, hogy a jövőben pont a mai szóhasználatot tartják majd sokkal minőségibbnak, a távoli jövő beszélt nyelvéhez képest. Az értékeléskor és minősítéskor mindig fontos figyelembe venni a viszonyítási alapot.

Például, amíg nagy- és dédszüleink korában még egészen elterjedt volt „a betyár urát” kifejezés, ma már sehol se hallani. Helyette a „fene mindenét neki” egy középgenerációbeli megnyilvánulás. A mai fiatalok ezt sem használják már. Sokkal inkább mondanak olyat, ami ma még talán nem tűr nyomdafestéket, pár év múlva azonban teljesen be fog épülni a mindennapi szóhasználatba. Az, hogy kinél „mi veri ki a biztosítékot,” nagyban függ az egyéni nyelvhasználati szokásoktól és a neveltetéstől.

Iskolapszichológusi és tanácsadói praxisában mozaikcsaládokkal is foglalkozik. Meglátása szerint mi a szerepe a családnak a gyermekek nyelvi fejlődésében? Milyen hatással van a mozaikcsalád a benne élő gyermekek nyelvi fejlődésére, beszédkultúrájára?

A családnak óriási, nem túlzó, ha azt állítom, hogy az egyik legnagyobb szerepe van a nyelvi fejlődésben. A kisgyermek az a nyelvet sajátítja el, amit születésétől fogva hallanak otthon. Ahogyan beszél egymás között a család, ahogyan megnyilvánulnak a szülők, olyan lesz a gyermek szavajárása is. Természetesen ez addig rendjén is van, amíg erről tudunk, és eleget teszünk az ebből fakadó felelősségnek. Régen, ha valaki azt mondta, hogy „hülye”, az egy rettenetesen bántó tartalmú jelző volt. Ma már az egyik legenyhébb kifejezése annak, ha valaki kevésbé intelligens.

Ami a mozaikcsaládokat illeti, a velük való foglalkozás a szívügyem. Gyakorló iskolapszichológusként, mozaikcsaládokkal foglalkozó viselkedéselemzőként állok a pszichológusi diploma kapujában. Bár nem vagyok nyelvész, de a tapasztalataim azt mutatják, hogy a mozaikcsaládokban

Amennyiben kerüljük otthon a trágár, obszcén kifejezések használatát, úgy gyermekeink is jó eséllyel ezt fogják nyelvi standardnak venni. Egy ilyen nyelvi környezetben szocializálódva kisebb sanszsal telepszik rá beszédstílusukra az online világ szóhasználata. Mindazonáltal az online tér szóhasználatának átvétele sem kerülhető el maradéktalanul, és persze nagyon nehéz rajta javítani, mivel egész egyszerűen nem lehet szembenenni a világgal és a trendekkel. Az arany középút megtalálása egyszerre függ tehát a szülők és gyermekeik hajlandóságától a kölcsönös elfogadásra és megértésre. A gyermekeknek illik felismerniük az adott beszédhelyzeteket, szociális szituációkat, és alkalmazkodniuk azokhoz, a szülőknek pedig el kell tudniuk fogadni az új szóhasználatot.

Mit gondol, manapság milyen nyelvi értékekre van a legnagyobb szükségük a gyermekeknek?

A gyermekek fejlődése szempontjából nem lehet eléggé hangsúlyozni a józan szabályok és az észszerűen meghúzott határok jelentőségét a nevelésben. Természetesen itt is számtalan eltérés van az egyes családok szokásai és lehetőségei között, nincs egy általános recept az otthoni szigor és megértés megfelelő arányára. Ennek megtalálásában nagy segítségére válhat a szülőknek úgy a pedagógusi, illetve adott esetben a szakellátásban dolgozók visszajelzése, mint más családtagoké, barátoké vagy ismerősöké.

A szülők túlterheltsége – ami manapság elkerülhetetlen ebben a felgyorsult világban –, sajnos gyakran ahhoz vezet, hogy még a legszebb, legjobban kvalifikált családokban is kialakul egy érdektelen, ráhagyó dinamika szülők és gyermekeik között.

Hogyan lehet ezeket az értékeket a leghatékonyabban közvetíteni feléjük?

A szülők részéről példamutatással, szép beszéddel, kerülve a trágár, obszcén kifejezések használatát, a káromkodást. Amennyiben a gyermekből kibukik egy cifra fordulat, meg kell kérdezni tőle, mi van a lelkében, mi bántja, és miért gondolja, hogy megoldást jelent a problémájára, ha így beszél. A példamutatás mellett szintén fontos, hogy „jó” hallgatósága legyen gyermekeinknek.

Az önkifejezés különböző formáinak fejlesztésében ugyancsak kulcsfontosságúak lehetnek a szép-irodalmi művek, a versek, hiszen ezek mind-mind az önkifejezés szépen formált, választékos formáit mutatják a gyerekeknek, jó példát adva számukra az érzelemkifejezéstől a humoron át a bánat és bosszúság kifejezéséig egyaránt.

Amióta ember él a Földön, azóta létezik trágárság és káromkodás, csak épp a mikéntje változik. Azt a kifejezést például, hogy „a teremburáját”, 100-ból 99 diák nem tudja értelmezni. Persze ezzel önmagában nincs is semmi gond, habár nem lenne baj, ha a nyelvváltozással nem szűkülne, hanem az újabb kifejezésekkel csak színesedne és bővülne a nyelvhasználat.

Az otthon, a család mellett az iskola az a hely, ahol a gyermekek a legtöbb időt töltik, ezek a szinterek a legmeghatározóbbak az életükben. Felelőséggel kell tehát lennünk a felnövő generációkért. Úgy gondolom, semmiképp sem szabad elengedni a kezüket, de a feléjük támasztott túlzó elvárások mentén sem fognak tudni fejlődni. Az ilyesmi könnyen vezethet megfelelési kényszerhez, szorongáshoz, amit mind az ő érdekükben, mind a családi béke fenntartásának érdekében fontos megelőznünk.

Az a környezet, ahova születnek, ami kisgyermekkoruktól körbeveszi őket, az tudja számukra a legtöbbet nyújtani és egyben elvenni is tőlük. A minőségi idő a legnagyobb kincs, amit egy gyermek kaphat. Az őszinteség, a szeretet, az együtt töltött idő, a meghallgatás: ezek azok a dolgok, amik képesek egy gyermeket egyensúlyban tartani és érzékennyé, igényessé tenni az önkifejezésre, de éppúgy az ismeretszerzésre is.

Nehéz dolog a gyermeknevelés, elvégre ezt sehol sem tanítják, mégis minden itt kezdődik és ezen múlik. A felnövő generációk határozzák meg a mindenkori társadalmat. Éppen ezért a szülőkre, pedagógusokra és tanárookra egyaránt óriási felelősség hárul a gyermekek fizikai, mentális-pszichés és érzelmi egészségének megőrzését, óvását illetően, de éppúgy az önkifejezés, a választékos beszéd készségének átadása szempontjából is. Végtére is mindannyiunk közös célja, hogy az utánunk érkező generációk is megkapják az egészséges és szép élet ugyanolyan – ha nem kiterjedtebb – lehetőségeit, mint mi, hiszen éppúgy bennük áll a mi jövőnk, mint a sajátjuk és unokáink jövője is.

A HÓNAP TÉMÁJA

*Nyelvápólás,
nyelvművelés*

” [...] a tudományos érdeklődésben a történelem is visszaköszön, hiszen az anyanyelv egy olyan felbecsülhetetlen nemzeti kincsünk, amely mint kultúránk hordozója semmihez nem fogható, pótolhatatlant jelent nekünk. ”

Nyelvművelés, ékesszólás és anyanyelvi lelkiismeret

Furcsa ellentmondás, hogy korunk kommunikációs robbanása ellenére egyre kevesebben rendelkeznek az ékesszólás klasszikus erényével. Annál nagyobb szükség van a tudatos párbeszédre a nyelvhasználat és a nyelvművelés jelenét és jövőjét illetően. A nyelvművelés helyzetéről és kilátásairól a közmédia nyelvművelő műsorainak rendszeres szereplőjével, az *Édes Anyanyelvünk* és a *Magyaróra* folyóiratok szerkesztőjével, az ELTE Nyelvtudományi Doktori Iskola doktoranduszával, **Blankó Miklós** nyelvészrel beszélgettünk.

Szöveg: **Bodon Gergely Dávid** | Fotó: Csomos Attila

Mikor és miért vált fontossá az Ön számára a nyelvészet tudománya és a nyelvművelés ügye?

Iskoláskoromban már egyértelmű jelei voltak, hogy a humán, bölcsészeti tárgyak állnak közelebb hozzám. A latin nagy kedvencem volt, kimondottan a nyelv struktúrája, rendszere nyűgözött le, illetve az a témérdek művelődéstörténeti adalék, amelyre felhívta remek tanárunk a figyelmünket. Emellett az irodalom, a nyelvten és kiváltképp a történelem volt rám nagy hatással. Ugyanakkor már a kezdetektől érdekelt mindaz, amivel az iskolában nemigen lehet találkozni: minden, ami a dolgok mögött megcsillan, ami emberi, a lélek, a gondolkodás perspektívája. Ez volt az, ami aztán később az egyetemen igazán a középpontba került: hogy hogyan beszélünk, miként formáljuk meg a mondandónkat, hiszen ezek mind-mind tükrei gondolkodásunknak és lelkünknek. A nyelvészetben tehát leginkább a lelki, pszichológiai kérdések keltették fel az érdeklődésemet. Mindamellett a tudományos érdeklődésemben a történelem is visszaköszön, hiszen az anyanyelv egy olyan felbecsülhetetlen nemzeti kincsünk, amely mint kultúránk hordozója semmihez nem fogható, pótolhatatlant jelent nekünk. Ha ez nem lenne, emlékekkel sem rendelkeznenék múltunkról, sem képzetekkel az értékeinkről, nem lenne művészetünk, filozófiánk, történetünk. A nemzeti kultúra átörökítése, illetve az emberi lélek megismerése tehát szoros egységet alkotnak a tudományos és a legszemélyesebb érdeklődésemben egyaránt.

Később, az egyetem magyar-történelem tanári szakán már lehetőségem nyílt konferenciákra járni, illetve különféle cikkeket, tanulmányokat írni a témában. Azt mondhatom, az élet gurította elém azokat a feladatokat és lehetőségeket, amelyek végül nyelvművelővé tettem. A nyelvészet tipikusan olyan szakma, amely csak belülről fakadóan, személyes indíttatásból végezhető igazán eredményesen. Viszont léteznek a nyelvészetnek olyan „trendjei” is, amelyek reáltudományként művelik a nyelvészetet, vagyis csak megfigyelnek, s megfigyelé-

sek alapján különféle konklúziókat vonnak le. Ez egészen hasonlatos egy olyan orvosi praxishoz, amelyben az orvos ugyan diagnosztizál, de nem gyógyít. Engem ellenben az érdekel, hogy lehet a nyelvet az emberek szolgálatába állítani. Mivel az embereket egészen mély, érzelmi szálak fűzik a nyelvhez, nem tekinthetünk el amellet, hogy a szó legszorosabb értelmében hatunk a szavainkkal. Az egyes kommunikációs helyzetekben szavainkon keresztül alkotunk képet magunkról másokban, amely a legmesszemenőbben képes meghatározni nem csupán egyéni sikereinket, de személyes önképünket is.

Hogyan válhat a nyelvészet hivatássá? Mivel foglalkozik nyelvészként a mindennapokban?

A nyelvet mindig is a kultúrán belül láttam körvonalazódni, ezért a klasszikus nyelvművelésnél szélesebb körben foglalkoztat a nyelv és a nyelvművelés. Érdekel, hogy a különféle szakmák képviselői hogyan beszélnek – köztük kiemelten a közgondolkodást meghatározó művészek és tudósok –, de ugyanígy az is, hogy az átlagemberek hogyan viszonyulnak a nyelvhez, hogy mit tartanak fontosnak a nyelv megőrzéséből, illetve, hogy miként „csorog le” az egyes társadalmi csoportokhoz mindaz, amit a nyelven keresztül közvetítünk és őrzünk: például az irodalom. Nem kevésbé érdekes számomra, hogy a zene, lévén, hogy egy sajátos, nyelv fölötti eszköztárral rendelkezik, hogyan képes kommunikálni, interakcióra lépni velünk.

Doktori tanulmányaim során alkalmam adódott a rádiós *Édes anyanyelvünk* című műsor szakértő munkatársaként mélyebb bepillantást nyerni a nyelvművelés hétköznapi valóságába. Szakértői feladataim közé tartozik, hogy válaszoljak a hallgatói levelekre. Ennek a közel százéves műsornak van egy olyan hagyománya, hogy lehet levelet írni a műsorszerkesztőknek különféle nyelvi kérdésekben. Érkeznek is levelek a világ minden tájáról elszármazott honfitársainktól, de a Kárpát-medencében élő magyar közösségektől is rengeteg kérdést

” [...] nem tartom szerencsésnek az anyanyelvápolás kifejezést, hiszen a nyelv önmagában nem beteg. A nyelvművelésben hiszek! ”

kapunk. Különböző nyelvi témákban tesznek fel kérdéseket ezekben a levelekben, nyelv- és szóhasználati szabályszerűségek vagy épp etimológiai magyarázatok után kutatva. Nyelvészként rendkívül izgalmas látni, hogy mely területekről, magyar közösségektől milyen tipikus kérdések futnak be, hogy mit és miért kérdeznek, hogyan viszonyulnak egy-egy nyelvi jelenséghez vagy akár a nyelvi változás tényéhez.

Mindemellett két folyóirat szerkesztőségében is dolgozom. Az egyik szintén az *Édes Anyanyelvünk* címet viseli. 1979-ben jött létre, és rendkívül fontos szellemi örökséget őriz. A másik a *Magyaróra*, amely inkább egy magyartanároknak szóló tematikus, szakmódszertani folyóirat. Mindemellett egy rádiós és egy televíziós műsor szerkesztésében, forgatásában is részt veszek – amelyre már utaltam a doktori tanulmányaim kapcsán. Vannak különféle vita-, beszélgető és magazinműsorok, amelyekben a kutatási területemhez közeleső témák kapcsán mint alkalmi vendég volt szerencsém több ízben is részt venni. A televízió- és rádióműsorok azonban nem minden esetben jutnak el a fiatalokhoz, akik megszólítását mégis felelősségemnek érzem. Így jutottam végül arra az elhatározásra, hogy elindítok egy Facebook-platformot is. Ezen az oldalon olyan tartalmakat osztok meg, amelyek valamilyen színes, izgalmas módon képesek bepillantást engedni a nyelvművelés világába.

Ilyen például a *Három szóval* című sorozat, amelyben az volt a célom, hogy megmutassam, igenis sokunknak fontos a nyelv, és nem kell ahhoz nyelvésznek vagy fanatikus nyelvvédőnek lenni, hogy ez bárki számára fontossá váljon. A másik, a *Cservenka Judittal* közösen vezetett *Tempora mutantur* című sorozat mélyebb tartalmakat érintett, és ehhez mérten hosszabb volumenű is volt. Büszke vagyok, hogy *Marton Évától Kiss Gergelyen* és *Győrfi Pálon* át *Vizi E. Szilveszterig* a magyar értelmiségi elit kiemelkedő képviselőit szólaltathattam meg e műsorokban. *Juhász Juditnak*, az Anyanyelvápolók Szövetsége elnökének, akitől rengeteget tanultam a szakmáról és az emberségről az elmúlt években, igazán hálás vagyok, hogy a sorozatot támogatta, és több mint 150 ezer emberhez jutottak el a részei. Ezen kívül még az ELTE Egyetemi Doktorandusz Önkormányzatának vagyok az elnöke, képviselem azt a több mint kétezer doktoranduszt, aki az ELTE-n végzi doktori tanulmányait.

Hogyan jelenik meg hivatásában a pedagógia, illetve milyen szálak fűzik a nyelvészetet és a nyelvművelést a pedagógia világához?

Ahogy említettem, a nyelvészetben megjelent egy olyan szemlélet, amely szerint a nyelvet nem szükséges művelni, hanem elég pusztán megfigyelni. Ez ellentétes emberi természetünkkel, hiszen már a legkisebb korban megjelenik a szülők és a pedagógusok részéről a nyelvtanulás és az anyanyelv elsajátítása kapcsán a helytelen vagy a kezdetleges nyelvi alakzatok korrekciója, javítása. Ugyanígy magától értetődő, hogy az írás és olvasás készségeinek átadásakor sem hagyhatjuk figyelmen kívül a helyes írásmód és a vonatkozó nyelvtani szabályok érvényességét.

BLANKÓ MIKLÓS

Blankó Miklós nyelvész, nyelvűvelő lassan egy évtizede formálója az anyanyelvi ismeretterjesztésnek. Magyar-történelem szakos tanári diplomát az Eötvös Loránd Tudományegyetem szerzett, ahol jelenleg a Nyelvtudományi Doktori Iskolában folytat doktori tanulmányokat.

*Hosszú éveken át a hallgatói magazin főszerkesztője, majd a Hallgatói Önkormányzat tudományos alelnöke, vezetői munkáját folytatva jelenleg az ELTE Doktorandusz Önkormányzatának elnöke. Szerkesztője az *Édes Anyanyelvünk*, a *Magyaróra* és a *Magyar Iparművészet* című folyóiratoknak. Állandó szakértő munkatársa a közmédia nyelvűvelő műsorainak és rendszeres megszólalója közéleti, kulturális és magazinműsoroknak.*

Több mint 300 szakírás jelent meg tőle, 10 kötet szerkesztésében vett részt, több mint 80 szakmai és ismeretterjesztő előadást tartott határon innen és túl, 60 nyelvűvelő rendezvény szervezése fűződik hozzá, rádiós adásainak száma meghaladja a 300-at, míg a televíziósoké a 100-at. Alapító elnöke az Anyanyelvi Kultúránkért Alapítványnak.

Mindazonáltal sohasem szabad tiltani bizonyos nyelvi megnyilatkozási formákat, hanem azt kell megértetni a gyermekekkel, hogy minden nyelvi szituációhoz igazodik egy ahhoz megfelelő nyelvi stílus. Ezeket a regiszterváltásokat anélkül hajtjuk végre akár napjában többször is, hogy felfigyelnénk rájuk. Ez azonban nem jelenti azt, hogy ne volna szükséges egy nagyfokú tudatosságot vinnünk ezekbe a regiszterváltásokba. Ebben áll a szülők és a pedagógusok elsődleges felelőssége a nyelvi készségek átadásakor: hogy felhívják a gyermekek figyelmét ezekre az íratlan szabályokra, és ellássák őket egy olyan szituatív nyelvi érzékenységgel és eszköztárral, amelyek birtokában bármilyen kommunikációs szituációban helytállhatnak majd.

Meglátása szerint mi a megítélése korunkban az anyanyelvápolásnak?

A különféle kommunikációs trendek terjedésével együtt gyorsulnak azok a folyamatok, amelyek a köznap nyelvhasználat változását illetően eddig érvényben voltak. Lényegi különbség talán a változás mértékében és tempójában állapítható meg. Az idősebb generációknál például megjelenik egyfajta ellenérzés a fiatalok nyelvhasználati szokásaival szemben. Ennek egész egyszerűen az az oka, hogy minden generáció a saját gyermekkorában megélt nyelvi szituációkban alakít ki egy képet a kommunikáció lehetséges módjáról, eszközeiről, ennek köszönhetően pedig generációról generációra változnak azok a köztudatban élő nyelvhasználati normák, amelyek az adott kor nyelvi közegeit szabályozzák és formálják. Mindazonáltal nagy tételben fogadhatnánk, hogy a mostani idős generáció nagyszüleinek éppúgy nem tetszene az, ahogy a mai idősek beszélnek.

Fontos hangsúlyozni, hogy a nyelvhasználat valamennyi formája gazdagítja a nyelvet, ennek megfelelően pedig legfeljebb abban kell társadalmi konszenzusra jutnunk, hogy milyen nyelvi formákat milyen helyzetekben lehet és kell használni. Az egyes szociális szituációk döntik el, hogy milyen kifejezésformáknak van létjogosultságuk és melyektől kell tartózkodni. Éppen ezért nem tartom szerencsésnek az anyanyelvápolás kifejezést, hiszen a nyelv önmagában nem beteg. A nyelvűvelésben hiszek!

A nyelvészet és nyelvűvelés büvkörében töltött évek alatt milyen tapasztalatokkal gazdagodott és melyek azok a legjelentősebb belátások, amelyek ez idő alatt kristályosodtak ki Önben?

A nyelvészeti kutatásokkal töltött évek alatt lelkembe íródott, mennyi embert érdekel a nyelv, a nyelvűvelés és a nyelvhelyesség. Megdöbbentő volt találkozni azzal a mindannyiukban ott bújó anyanyelvi lelkiismerettel, amely gondolkodásra és önvizsgálatra készítet saját írott vagy kiejtett szavaink fölött. Hiszen talán egyikünk számára sem érdektelen, hogy ki tudjuk-e fejezni mindazt, amit akarunk, vagy hogy helyesen, választékosan tudunk-e hangot adni vágyainknak, véleményünknek, gondolatainknak. Ez az anyanyelvi lelkiismeret felelős bennünk a hibák, torzítások,

pongyolaságok kiszűréséért és javításáért, valamint az igényes, szépen megformált mondatok és gondolati egységek fölött érzett elégedettségért és a beszélgetés örömeért. Anyanyelvünkhöz is hasonló kapcsolat fűz minket, mint a levegőhöz: ha bárki kérdezné, hogy szeretünk-e levegőt venni, gondolkodnunk sem kellene a válaszon, mégis, ritkán támad bennünk hála egy mély lélegzetvétel után.

Ugyanakkor a nyelvhasználat mennyisége is radikális változáson ment keresztül az elmúlt évszázadokban. Egyre többet beszélünk, és a digitalizáció bekapcsolódásával a nyelvhasználatba egyre nagyobb mértékben érzünk készletet hangunk hallatására. Nem hiába hívják korunkat a kommunikáció évszázadának. A beszédmennyiség növekedése ugyanakkor nem újkéletű dolog. Az ember evolúciós története során a hangképző szervek és az agykapacitás fejlődésével egyenes arányban változtak az önkifejezés módjára és mennyiségére vonatkozó faji jellegzetességek. Mostanra azonban megfigyelhetővé és mérhetővé vált a túlműködés a beszédszerveinket illetően. Az utóbbi években, évtizedekben ugrásszerűen megsaporodtak a beszédszervi és beszédértési diszfunkciók és betegségek. Egész egyszerűen nem arra valók beszédszerveink, hogy napi nyolc-tíz órában, tekintet nélkül a fagyra és a kánikulára, folyamatosan használjuk őket.

Mindemellett rendkívül izgalmasnak tartom az egyéni és közösségi nyelvhasználati szokásokat és idiolektusokat is. Mindnyájan számontartunk bizo-

nyos szavakat, kifejezéseket, szófordulatokat, amelyek jellemzőek lehetnek ránk vagy szűkebb-tágabb közösségünkre, ahogy olyanokat is, amelyekről egyenesen „falra mászunk”. Visszacsatolva a levegő és a nyelv allegorikus viszonyára, számomra mindig ünnep ellátogatni határon túli magyar közösségekhez. Esetükben mindennél jobban megmutatkozik a szó szinte mágikus ereje, a nyelv iránt érzett óvó szeretet és hála, amellyel egyre ritkábban találkozik az ember.

Szoros kapcsolat fűzte a nemrégiben elhunyt Grétsy László nyelvészprofesszorhoz. Hogyan emlékszik vissza a közös munkával töltött évekre? Meglátása szerint mi a szerepe a nyelvművelésben a mentorálásnak?

Grétsy László tanár úrral – ellenére a többgenerációs különbségnek – egészen mélyen megértettük egymást, rengeteg dologban hasonlóképp gondolkodtunk – legyen szó nyelvművelésről vagy éppen a család és a mindennapok kérdéseiről. Abban állt tanár úr személyes varázsa, hogy rendkívüli módon tudott figyelni, és egy múlhatatlan, gyermeki nyitottsággal fordult

minden és mindenki felé. Ez kulcsszerepet játszott abban, hogy az ismeretterjesztés és közművelés olyan új területeit hódította meg, amelyek addig ismeretlenek voltak. Ki tudott lépni azokból a rögzült, hagyományos keretektől, amelyek sokáig a nyelvművelést és az ismeretátadást szabályozták. Egyetértésre találtunk abban is, hogy a nyelvművelés kapcsán nem szabad mindenáron ragaszkodni bizonyos rögzült sémákhoz és hagyományokhoz, hanem a nyelvet mint egy örökké változó, mindig új arcát mutató jelenséget kell figyelni.

Tanár úr kivételes példája annak, amikor egy szakmát valaki művészeté emelve képes képviselni. Tőle tanultam, hogy az ismeretterjesztés sikerének a kulcsa az őszinteségben van. Emiatt is tekintek vissza sajátos sikerként még, a talán szakmai szempontból nem kiemelkedő első rádiós vagy televíziós felvételeimre is. Akkoriban még fogalmam sem volt ennek a műfajnak az írott és íratlan szabályairól. De éppen ez tette lehetővé, hogy ne egy pózból tanuljam meg tenni a dolgomat, hanem magából az életből és a tapasztalatból merítve vethessem meg a lábam ezekben a műfajokban. Ez az őszinteség és ösztönösség, a természetesség

hangja köszön vissza Grétsy tanár úr munkáiban, és ezt igyekszem megőrizni én is. Tanár úr minden nyilvános szereplése alkalmával meg tudott maradni ugyanannak az embernek, aki barátai, tanítványai körében is volt. Kevesen képesek mentessé tenni magukat a műfajra jellemző manírtól és „püdertől”. Ugyanez a varázsa egy igazán remek tanárnak: ha valaki saját életén keresztül képes kikristályosítani egy szívének kedves tudományterületet, és azt saját élete tükrében adni át másoknak. Grétsy tanár úrtól, a csodás mentortól és atyai jóbaráttól ennél több és igazabb útmutatást nem kaphattam volna.

Milyen reményekkel, tervekkel fordul a jövő felé? Véleménye szerint milyen irányban alakul a nyelv-művelés ügye, a köznapi nyelvhasználat divatja?

A nyelv-művelésen belül két nagy fejlődési irányt lehet felfedezni. Egyfelől megerősödött a pozitív nyelv-művelés, amely leginkább megerősítéseken, és a helyes nyelvhasználat példázásán keresztül tesz ajánlatot a nyelvhasználat alakítására, nem pedig a tiltás és retorzió eszközeivel. A másik irány az egy, központi norma helyett a több norma elfogadását hangsúlyozza. Sokáig az a meggyőződés volt uralkodó a szakmában, hogy egyetlen központi norma létezik csupán, és minden egyedi nyelvhasználati szokást ehhez kell igazítani. Ez szerintem egy banális tévképzet alapul. Az emellett érvelők hagyományosan olyan, tipikusan 19. századi, romantikus nyelv-művelői autoritásokkal támogatták meg nézeteiket, mint *Arany János*, *Kazinczy Ferenc* vagy *Jókai Mór*, eltekintve attól a nem elhanyagolható körülménytől, hogy említett nagyjaink nyelvhasználati szokásaira csupán írott szövegeikből következtethetünk. Igencsak kétes, hogy *Petőfi* abban a bizonyos faluvégi kurta kocsmában ugyanúgy szólalt meg, mint ahogyan erről írt versében. A beszélt nyelvet nem – de még az írottat sem – érdemes 19. századi klasszikusokhoz hasonlítani. Az irodalmi nyelvet természetesen lehet, de fontos észben tartanunk, hogy az távol áll a hétköznapi nyelvi regiszterétől.

Valójában rendkívül keveset tudunk a spontán beszéd-ről, lévén nem áll módunkban reprezentatív mintákon vizsgálni azt. Minden mérési vagy felvevőeljárás már eleve módosítja a beszédhelyzetet. Ugyanígy nem lehet például a harmincas évek filmes megszólalási módját alapul venni ugyanezen kor hétköznapi nyelvhasználatának megítéléséhez. Újabban tehát plurális módon szokás gondolkodni e kérdésről, miszerint több regisztere és normája van a nyelvnek, amelyek mindegyike szituációfüggő. Létezik köznyelvi norma, ahogy léteznek különböző szaknyelvi normák is, de ugyanígy léteznek nyelvjárási, irodalmi, szónoki, családon belüli, vagy akár életkor és nem szerinti nyelvi normák is.

Leendő nyelvtudósként milyen tanácsokkal tud szolgálni a nyelv-művelésre fogékony fiatalok számára?

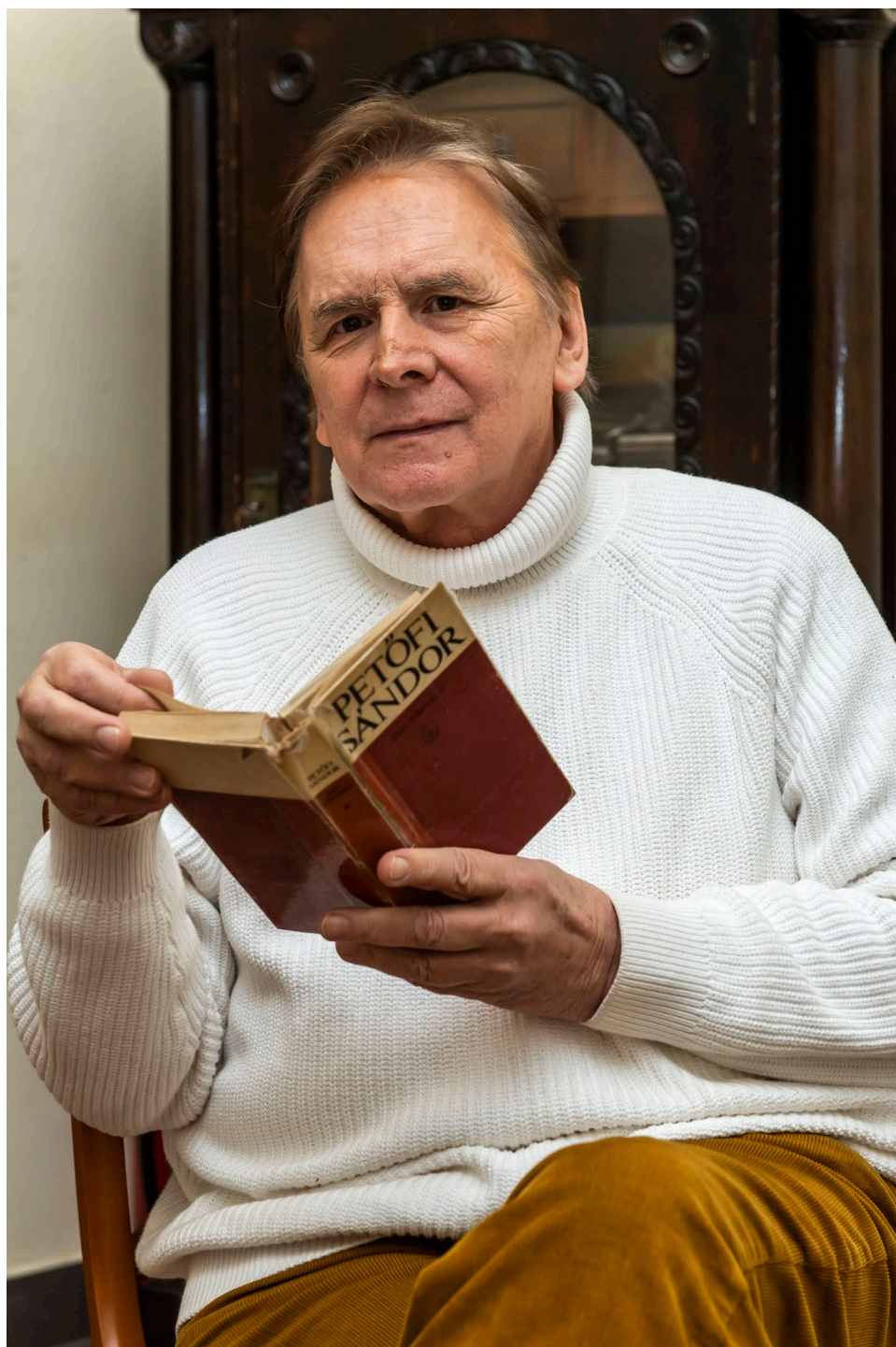
A legfontosabb, hogy világossá tegyük a magunk számára, hogy milyen szinten akarunk kommunikálni, és hogy alaposan megfigyeljük az adott szint sajátosságait.

Tisztában kell lennünk választott nyelvi regiszterünk legalapvetőbb fordulataival, terminusaival, amelyhez elengedhetetlen, hogy felébredjünk magunkban a már említett anyanyelvi lelkiismeretet és önreflexiót. Aki a beszédéből kíván megélni, érezze magában azt a felelősséget, hogy szakmáján keresztül sokakhoz szól, sokak számára szolgál mintaképül a nyelvhasználatát illetően. Nemhiába eredeztetik a nyelv-művelést a görög-római kor szónoki mesterségéből, hiszen az ékesszólás mindig is megkövetelte a szónokoktól, hogy a nyelv legmagasabb szintjén és regiszterében szólaljanak meg. Mára sajnos ez kiveszőben van a közélet és a média nyelvhasználati reflexeiből. Így viszont még értékesebb, ha valaki rendelkezik még az ékesszólás klasszikus erényével, és jó nyelv-művelői példával tud fellépni hallgatósága és egész kora előtt.

A tisztán érthető beszéd ma is a legfontosabb szakmai követelmény

A 20. század legjelentékenyebb hírközlői ékes beszédükről voltak ismertek. Manapság a televíziózás és rádiózás lehangolóan van ugyan, mégis nagy fontosságú, hogy az emberek miként kommunikálnak egymással, hogyan, mely formában juttatják el az üzenetet a másik félnek. A méltán híres, Táncsics- és Kazinczy-díjas rádiós és televíziós személyiséget, **Mohai Gábort** kérdeztük.

Szöveg: **Karkó Ádám** | Fotó: Szántó T. György

Sokaknak ismert az Ön neve, elvégre évtizedekig a magyar rádióhallgatók és televíziónézők előtt hallatta a hangját, de másutt is gyakori vendég volt mint előadó. Milyen volt régebben – akár a pályája elején –, s milyen manapság a nyelvhez való viszonyulása?

1978-ban kerültem a Magyar Rádióba mint bemondó, ma már olyan legendásnak mondható bemondónagyságok társaságába, mint *Bózsöny Ferenc*, *Debrenty Piroška*, *Erdei Klári*, *Erőss Anna* vagy *Körmendy László*. A Magyar Televízióban 1979-ben volt az első képernyős megjelenésem a *Jogi esetek* című műsorban. Attól kezdve sok műsor vezetőjeként és bemondójaként dolgoztam. Számomra mindig is megtisztelő volt *Takács Marika* és *Tamási Eszter* kollégájának lenni. Az egykor megbecsült szakmát tőlük sikerült eltanulnom, ha akartam, ha nem akartam, úgy sikerült beletanulnunk nekünk fiataloknak ebbe a világba, hogy egy percig sem álltak fölöttünk, s oktattak ki arról, hogyan csináljuk jól a dolgunkat. Nem okoskodtak, nem osztogatták a tanácsot, mi tehát csak ellesni tudtuk, miként is zajlik itt az élet. És persze nem felejtkezhetem meg a két Imréről, *Montágh Imréről* és *Wacha Imréről* sem, a két nagyszerű „beszédprofesszor-ról”, akiktől mindig bőven akadt mit tanulni.

A nyilvános beszéd mindig feltételez egy befogadói közeget is. Mint a nyilvános beszéd rendszeres gyakorlója, milyen viszonyt ápolt hallgatóságával? Mit jelent a közösség annak, aki beszédéből él?

A televíziós bemondók „száműzésével” egy korszak zárult le. Megszűnt az a korábbi évtizedes családias, már-már bizalmas – sohasem „közvetlenkedő” vagy bizalmaskodó – kapcsolat, amely az évek során kialakult köztünk és a nézők között. Ennek a jó, szeretettel teli kapcsolatnak számtalan jelét adták a nézők levélben, telefonon és sok-sok személyes találkozás alkalmával. És adják még ma is. Mindemellett mondanom sem kell, nekünk még voltak mestereink, talán példaképeink is. Nekünk azonban sajnós le kellett mondanunk arról a hiú reményről, hogy bárkinek is példaképei lehessünk. Egész egyszerűen nem lesz kinek. Elnézve a mai közvetítéseket, kulturális-közéleti és szórakoztató műsorokat, az a benyomás érlelődik meg bennünk, hogy az anyanyelvünkön szépen, érthetően, szabatosan beszélő bemondóra már nincs is igazán szükség. Hiszen egy kicsit nagyobb odafigyeléssel, koncentrációval azokat is meg lehet érteni, akik nincsenek birtokában ezeknek a nyelvi képességeknek.

Véleménye szerint a mentoraitól eltanult ismereteket ma is érdemes alkalmazni, vagy célszerű újabb megközelítésben előadni egy élő adás vagy egy felvétel keretében?

Nekünk bemondóknak a televízióban, a rádióban igazán nagy szerep jutott. Ismertségünket, népszerűségünket – még sok év után is – a médiának köszönhetjük. Ezek alatt az évek alatt megtanultuk tisztelni a képernyőt és a mikrofont. Ügyelnünk kellett a helyes, választékos, szép magyar beszédre. Éreztük, hogy példát kell mutatnunk. A tisztán érthető, kifejező beszédnek mind a mai napig a legelső, legfontosabb szakmai követelménynek kellene lennie. Ez a legfontosabb, minden egyéb csak ezután következik – már ha valakinek megadatik a tiszta, szép beszéd képessége. Vannak, akik úgy tartják, hogy beszélni márpedig mindenki tud. Mindez rendjén is van, azonban egy hivatásos beszélő esetében már korántsem mindegy a miként, a hogyan. Bizonyos fokig persze érzék nélkül is meg lehet tanulni, de az ember veleszületett képessége nélkül nagyon nehéz. Mindemellett természetesen az is igaz, hogy bár jó énekes sem lesz valakiből alapvető,

született muzikalitás nélkül, de nem is megy sokra az, aki nem csiszolja, fejleszti magát. Nem elég tehát a pusztá képességre támaszkodni; hiszen éppen ettől válik a beszéd szakmává.

Napjainkban nagy népszerűségnek örvend a podcast műfaja, ami nagy közönséget von el a rádiós műsorkészítőktől. Hogyan vélekedik erről a műfajról veterán rádiós és televíziós szakemberként?

Mikrofonok és kamerák társaságában (a pódiumon pedig az emberekkel szemben) élttem évtizedekig és élek gyakran ma is. Szeretem a stúdiók illatát, hangulatát. Ezt semmiféle szerkezet, műszer nem pótolhatja. A pandémia idején én is próbáltam otthonról dolgozni, filmek, rádióműsorok szövegét mondani. Egyszer! De hogy én örökké otthonról, egy magam elé tartott mikrofonszerűségbe beszéljek? Hogy aztán egy másik géppel magam helyett küldözgessem a hangom a megrendelőnek? Nem, ez nem megy. Nekem szükségem van a szinkronstúdióra, a hangszigetelt falakra, ahogy az üvegablakon túl velem szemben ülő hangmérnökre. Lehet ezt maradiságnak is hívni. De nekem a mikrofon vagy a kamera a hallgatókat, nézőket jelenti, akiknek szolgálatára szegődtem 46 évvel ezelőtt. Én vagyok a beszélő ember, a kollégám a hangmérnök vagy az operatőr. Az üzenetet márpedig csak így, együtt tudjuk célba juttatni. Éppen ezért nem gondolom, hogy a podcast mint magányos műfaj, a nyelvművelés, a nyelvápolás legmegfelelőbb formája. Áldás és átok, hogy ezen a csatornán bárki megszólalhat és hallathatja a hangját. Ha ismert lett volna ez a technológia évekkel ezelőtt, úgy hiszem, akkor sem éltem volna a lehetőséggel. Nem, ha ez a közösségiség és kollegialitás eltűnését, a hallgatóság arctalanná válását jelenti. Noha nem igazán hallgatom őket, ettől persze az igényes tartalmakat hasznosnak, magát a „jelenséget” pedig elgondolkodtatónak tartom.

Hogyan éli meg napról napra a nyelv rohamos változását? Mit gondol, milyen irányba halad a nyelvápolás, a nyelvművelés ügye hazánkban?

Nekem a beszéd a kenyerem. Vallom, hogy a szó nemcsak üres fecsegés vagy szónoklás, hanem képes arra, hogy a lélek melegét, szeretetét is hordozza, közvetítse. Érzem a felelősségemet, amikor beszélni kezdek. Hiszek a szép és igaz szóban. Talán alaptalan azt mondani, hogy a nyelv romlik vagy rossz irányba változik, hiszen érthető módon az idő haladtával újabb és újabb szavak, kifejezések jönnek elő. Aztán ezek kikophatnak, de állandósulhatnak is. Sajnos vagy szerencsére? Az már kevésbé tetszik, hogy ennyi idegen szó kerül a nyelvünkbe. Emlékszem, tekintélyes, tudós nyelvészeink, nyelvapolóink régebben is milyen sokszor szóvá tették ezt a rádióban és a televízióban. Egész műsorokat szenteltek ennek a jelenségnek. Hála Istennek, kinyílt a világ, de talán éppen ezért, ezekben a szabadabb, felszabadult időkben volna igazán nagy szükség az érthető, szép magyar szóra. Különösen az angol szavak, kifejezések terjednek, vegyülnek el a mindennapi beszédben. Bizonyára azért, mert egyre többen tanulnak nyelveket, és mert az angollal ma már mindenfelé boldogulni lehet, nem kevésbé nálunk. A mi gyönyörű, különleges és választékos magyar nyelvünket azonban továbbra is művelni kell. Ezért aztán minden tisztelet a nyelvművelőknek, akiknek hivatásuk, és akiknek fontos a nyelvápolás. Jó lenne, ha sokkal több rádióműsorban szólalhatnának meg nyelvészeink. És természetesen a televíziókban is.

Anyanyelvünket élethosszig tanuljuk

Balról jobbra: *Nyiri Péter* (az Anyanyelvpolók Szövetségének alelnöke), *Juhász Judit* (az Anyanyelvpolók Szövetségének elnöke), *Kerekes Barnabás* (az Anyanyelvpolók Szövetségének alelnöke)

Kérdések sorát tehetjük fel magunknak arról, mennyire szükségszerű nyelvi hagyományainkat megőrizni, vigyázni mindarra, amit ősünk ránk bízottak. A hétköznapi ember számára természetes a beszéd, hogy anyanyelvünket folyékonyan beszéljük, ebből adódóan pedig a legtöbben ott-honunknak ismerjük a nyelvet. Pedig aligha van nehezebb, mint egy nyelv elsajátítása, és ez nem kevésbé érvényes anyanyelvünkre is, amelyet mindennap tanulunk, hiszen a nyelv egy folyton változó rendszer. A nyelvi hagyományok kérdéséről és a szónoklás tudományáról **Nyiri Pétert**, A Magyar Nyelv Múzeuma igazgatóját és az Anyanyelvpolók Szövetségének alelnökét kérdeztük.

Szöveg: **Bodon Gergely Dávid** | Fotó: Reiser György Lukács

2008-as megnyitása óta, immáron több mint 15 éve veszi ki részét A Magyar Nyelv Múzeumának élén a nyelvművelés nemzeti és nemzedékeken átívelő feladatából. Hogyan lehetséges a nyelvet kiállítások tárgyává tenni, bemutatni?

2008. április 23-án nyílt meg Széphalmon (Sátoralja-újhely) A Magyar Nyelv Múzeuma. Az ötletadó *Pásztor Emil* nyelvész volt, aki 1994-ben, a Kazinczy Ferenc Társaság közgyűlésén mondta el gondolatait egy állandó nyelvtörténeti kiállítás és egy konferenciaterem létrehozásáról. 14 év múltán az álomból valóság lett, s azóta A Magyar Nyelv Múzeuma rendületlenül szolgálja anyanyelvünket.

Célunk az, hogy a látogatóval megismertessük anyanyelvünk csodálatos gazdagságát, és tudatosítsuk, hogy anyanyelvünk szellemi otthonunk. A Nyelvmúzeum a „Nyelvben él a nemzet” eszme intézményesítése, ezt az eszmét tettük cselekvési programmá: rendezvényekkel, múzeumpedagógiai foglalkozásokkal, kiadványokkal, muzeológiai munkával és kiállításokkal. Anyanyelvünk ezer meg ezer szállal átszövi életünket, és mi így, a maga valóságában, mindennapjainkat meghatározó voltában, összetettségében akarjuk megmutatni, s ezért segítségül hívjuk a társtudományokat is: történelmi, irodalmi, művelődéstörténeti vonatkozásaiban is bemutatjuk a magyar nyelvet.

Nem egyszerű „tárgyasítani” a nyelvet, leleményesség, eredeti ötletek szükségesek hozzá, de örömmel mondom, hogy munkatársaimmal – az első években a miskolci Herman Ottó Múzeummal, 2013 óta pedig a Petőfi Irodalmi Múzeummal – mindig megtaláltuk a hatékony megoldásokat. Miközben nem volt előzmény: a Nyelvmúzeum az egyetlen anyanyelvi múzeumunk, ezért a nyelvészeti muzeológia elméletét és gyakorlatát Széphalmon teremtettük meg.

Meglátása szerint mi a szerepe a múzeumi környezetnek és a múzeumpedagógiának a nyelvművelés fiatalokhoz való közelítésében és népszerűsítésében?

A Magyar Nyelv Múzeuma célja a tudatos nyelvhasználatra nevelés és az anyanyelvhez való kötődés erősítése. A múzeumpedagógiai foglalkozások egy-egy témában kínálnak elmélyedést, amelyet segít a sajátos múzeumi környezet: a kiállítások és a több mint ötektáros Kazinczy-kert, ahol a múltnak, jelennek és jövőnek különleges összeszikkirázása tapasztalható meg. A Kazinczy-sírtól a neoklasszicista emléksarnokon át a modern nyelvmúzeumi épülethez jutnak el a fiatalok, és közben szellemi utat is bejárnak: ráeszmélnek a nyelv történetiségére és egyidejűségére – anyanyelvünk lelki örökségünk hordozója, párbeszéd őseinkkel, de mindig a jelenben, s ez felelősséggel jár. Ez persze tömény megfogalmazása a lényegnek, amelynek megértését, átélését segíti a múzeumpedagógia. Amivel mi foglalkozunk, az a közművelődési jellegű vagy élményközpontú anyanyelvvédelem. Feladatunknak érezzük a kötődés elmélyítését, az anyanyelvi otthonosságérzet erősítését, mert aki szereti anyanyelvét, meg is akarja őrizni azt.

A fiatalok is örömmel fedezik fel a magyar nyelv gazdagságát, erejét, játékosságát. Az anyanyelv-pedagógia

egyik leghatékonyabb eszköze éppen a nyelvi játék és nyelvi humor, amely nem a felszín kapargatása, éppen ellenkezőleg: megmutatja a mélységet, beavatás a nyelv csodálatos világába. A múzeumnak kétségtelenül előnye, hogy ezt a pedagógiai munkát nem közoktatási, hanem egy nagyon izgalmas, a rácsodálkozásra is alkalmat adó környezetben tudja megtenni.

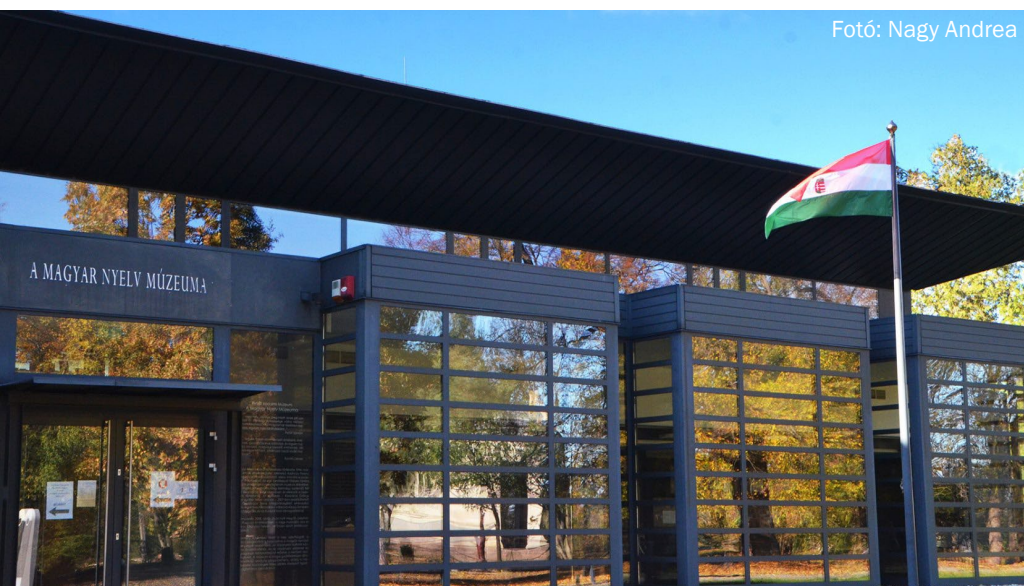
2021 decembere óta az Anyanyelvpolók Szövetségének alelnökeként is tisztelhetjük. Milyen feladatokat lát el e tisztségében?

A közművelődésből – és a közgyűjteményi világból – érkeztem az anyanyelvi mozgalomba, így abban van tapasztalatom, hogy egy intézményben mit lehet kezdeni az anyanyelvvel mint témával: hogyan lehet megszólítani a legszélesebb közönséget, minden korosztályt tárlattal, múzeumpedagógiai foglalkozással, kiadvánnyal, rendezvénnyel, versennyel. Részben ezt teszi az Anyanyelvpolók Szövetsége is. Nyelvmúzeumi tapasztalataimmal segítem a munkát, előadásokat tartok táborokban, részt veszek a versenyek zsűrizésében, különböző rendezvényeken és az elnökség tagjaként a stratégiaalkotásban. A Szövetség küldetése pontosan meghatározott: versenyek (Édes anyanyelvünk, Szép magyar beszéd), táborok szervezése, nagyrendezvények megvalósítása (a magyar nyelv hete, a magyar nyelv napja), az *Édes Anyanyelvünk* folyóirat kiadása, de legfőképpen az anyanyelvpolók közösségének összefogása és gyarapítása, az újabb és újabb nemzedékek bevonása. Ehhez pedig meg kell találnunk a megfelelő módszereket. Kiemelt cél tehát a fiatalok megszólítása, a nemzedékek kézfogásának erősítése. A múzeumban megszerzett tudást ebben a feladatban is tudom hasznosítani, hiszen látogatóink jó része iskolás. És kiemelt cél az érdekképviselés: a magyar nyelv érdekeinek a képviselése.

Mi a szerepe az emlékezetnek a nyelvművelésben és nyelvápolásban, illetve a hétköznapi nyelvhasználatban és a spontán beszédben?

Egy szempontot emelek ki, mert az emlékezet a múlt nagy teljesítményeire emlékeztet, a mintakövetést is jelentheti. Már Kazinczyék korában is kérdés volt, hogy van-e nyelvi norma, követendő nyelvhasználati minta. *Révai Miklós* és *Kazinczy Ferenc* a régebbi korok írásban fennmaradt nyelvében – *Pázmány Péter* ideje volt szerintük a nyelvi virágkor – látta a példát, *Verseghy Ferenc* az élő nyelvszokást – persze a kor művelt nyelvhasználatát – tartotta mintának. Ma is érvényes a kérdés: elfogadjuk-e a nyelvet úgy, ahogyan a használatban ma gyarkorta látjuk, halljuk; szegényes szókincssel, nyelvtanilag döcögő, torz mondatokkal, hanyagsággal, igénytelenséggel, vagy állítsuk mintaként a nyelvhasználók elé például a klasszikus irodalom gazdagságát, erejét, olyan szövegeket, megnyilatkozásokat, amelyek nyelvi igényességet mutatnak, azt hirdelve ezzel, hogy lám, így is lehet. Talán így is kell. Én magam természetesen ezt képviselem. Ehhez viszont meg kell ismernünk a nyelv gazdagságát – fel kell vértelnünk magunkat a nyelvi eszközökkel –, és törekednünk kell a tudatos nyelvhasználatra.

Fotó: Nagy Andrea

szédhelyzetben melyik stílust, regisztrert kell használnunk. Ez bizonyosan javára válnék minden nyelvhasználónak. És nem lehet takarékoskodni a gondolkodással. Gondolkodjunk, mielőtt megszólalunk, irányítsuk (ellenőrizzük) kimondott szavainkat! Legyen súlya a szavunknak! Milyen szép, kifejező anyanyelvünk, amikor különbséget tesz „üres beszéd” és „súlyos szavak” között. Nem utolsósorban pedig legyünk érthetőek, követhetőek, tiszteljük meg ezzel azokat, akikhez szólunk!

S van valami, amire folyamatosan emlékeznünk kell, amiről többet kellene beszélnünk. A nyelvi megnyilatkozás cse-

Mit jelent Önnek az Anyanyelvápolók Szövetségének küldetése? Mit jelent a közösség a nyelvművelés szempontjából?

Több kulturális szervezettel van kapcsolatomban, és tudom, milyen nagy a közösség ereje. Elsődleges cél tehát, hogy a közösség megmaradjon, hogy legyenek találkozók, beszélgetések, eszmecsere, hogy megszokszorozódjon az erő. Az Anyanyelvápolók Szövetsége célja az anyanyelv megszerettetése, az anyanyelv iránti szeretet erősítése. Ennek nemzetstratégiai jelentősége van. A Szövetség versenyeivel, táboraival évente sok ezer fiatalot szólít meg, felhívja figyelmüket arra, hogy anyanyelvünkkel törődnünk kell, s közben azt az élményt adja meg nekik, hogy ez a foglalatosság, az anyanyelvápolás örömteli, és segíti az embert az élet minden területén. Hiszen aki igényesen, választékosan, érthetően beszél és ír, gazdagabb, erősebb, hatékonyabb, bármilyen feladatot, munkát is végez.

A Szövetségben együtt dolgoznak fiatalok és idősebbek, egyetértésben, ki-ki azon a területen, amelyet ismer, ahol járatos. Ennek, tehát magának a szövetségnek: az anyanyelvért való közös cselekvésnek, az anyanyelv szolgáltatásának megőrzése a legfontosabb.

Ön híresen igényes beszédei szerkesztettségére és előadására, azok spontán hatására. Miket tart a legfőbb nyelvművelői erényeknek?

Fegyelem, figyelem, tudatosság, igényesség. Ez mind fontos szóban és írásban is. Kazinczy azt mondta, hogy „minél több a festék, annál szebben dolgozhat a festő”. Hite szerint a nyelv célja, hogy „érzéseinket és gondolatunkat a legvékonyabb, legtestetlenebb hanyatlékjaiban is fesse.” Erre anyanyelvünk ma is alkalmas: vissza tudjuk adni általa a világ összetettségét, ki tudjuk fejezni a legfinomabb árnyalatokat is. A kérdés az, hogy élünk-e a magyar nyelv páratlan gazdagságával. Szerintem erre kell törekednünk: gyarapítsuk szókincsünket, ne hagyjuk elveszni nyelvjárásainkat (őrizzük, hordjuk be tájszavainkat), tudjuk, ismerjük fel, hogy melyik be-

lekedet: kimondott és leírt szavaink hatnak, a mindennapi nyelvhasználatban is. Nem igaz, hogy a kimondott szó elszáll: az átokmondás, a sértés fáj annak, akit illet, a hazugság bizalmat rendíthet meg, miként a dicsekvő, harsány beszéd is jellemzi „gazdáját”. Minden szó nyomot hagy, s e nyomok egyaránt formálják egyéni és közösségi sorsunkat.

Meglátása szerint mi kell ahhoz, hogy valaki nyelv-szeretőből, laikus nyelvvédőből nyelvművelővé váljék?

Ha van élethosszig tartó tanulás, akkor anyanyelvünk tanulása az. Mindig gazdagíthatjuk szókincsünket, lehetünk egyre igényesebbek és választékosabbak, pontosabbak a nyelvhasználatunkban. Mindenki felelős anyanyelvéért, és használatának minőségével hat a sorsára – a nyelv és önmaga sorsára is. Az anyanyelv erejét, jövőjét az adja, ha a beszélői megőrzik bőségét. Ha tehát valaki odafigyel arra, hogyan beszél és ír, ha megnyilatkozásaival példát mutat, mintát ad másoknak, akkor joggal nevezhetjük nyelvvédőnek. Mert leginkább ezt jelenti az anyanyelvápolás, gondoskodunk róla, miként a kertünkről: vigyázunk rá, hiszen nekünk, értünk van, tápláljuk, hogy minket táplálhasson.

Anyanyelvünk közös kincsünk, s miként Mesterem, Kováts Dániel tanár úr mondta: „e közös kincssel sáfárkodni egyéni és nemzeti kötelességünk.” Ha pedig valaki igazán tevékeny nyelvművelő akar lenni, csatlakozzon az Anyanyelvápolók Szövetségéhez! S előtte vagy utána jöjjön el Sátoraljaújhelyre, Széphalomra, A Magyar Nyelv Múzeumba!

Élők és holtak kedvence: az ünnepi koulouri

A világnapok, nemzeti és nemzetiségi ünnepek számontartása kulcs-szerepet játszik a társadalmi hídépítésben, az egymás mellett élő, mégis eltérő kultúrák találkozásában. Hazai ízek című rovatunk sajátos ízein keresztül mutatja be az egyes szomszédos népek, velünk élő nemzetiségek kultúráját és hagyományait. Ezúttal a görög konyha kerül terítékre.

Szöveg: **Bodon Gergely Dávid**

Május a pünkösöd hava. Ez az ünnep összeköt minden keresztény embert, ellenben az ünneplés hagyományát illetően akadnak felekezeti különbségek. Pünkösöd a húsvét utáni hetedik vasárnapon és hétfőn tartott keresztény ünnep, amikor a Szentlélek eljövetelét, kiadását, a tanítványokra való alászállását ünnepli a keresztény világ. Idén a katolikus egyház május 19-én és 20-án, a görög ortodox egyház azonban június 23-án és 24-én tartja ünnepét. A mitikus görög hagyományok szerint a holt lelkek ekkor térnek vissza véglegesen az alvilágba, *Hádész* birodalmába, miután 50 napig szabadon bolyongtak az élők között. A halottak tisztelőire az asszonyok fonott kosárákat díszítenek fel három édes és egy sós, anthotyrosszal (a görögök egyik kedvelt lágysajtjával) vagy fetasajttal töltött koulourival, amely egy tradicionális, ünnepi szezámagos perec. A hagyomány szerint diófalevelet is tesznek a sós perecbe, amitől enyhe kesernyés jegyekkel gazdagodik a sütemény, ezzel emlékeztetve az elmúlás és a halál keserűségére. Ortodox görög felebarátaink e szimbolikus gesztussal, ízeiken keresztül is kapcsolódnak elhunytjaikhoz, és ünneplik azok túlvilágra való visszatérését.

Evés és ivás már az ókori görög hitvilágban is szorosan összefüggtek a halottak világal: ünnepeiken étel- és italáldozattal engesztelték a halott elődök szellemét, alvilágjáró mítoszaiukban pedig a holtak birodalmába igyekvő héroszok gyakran állati hússal és vérrel kenyereztek le a *Hádész* kapujába tóduló kárhozott lelkeket. A vak költőfejedelem, *Homérosz* epikus hőse, az otthonába tartó *Odüsszeusz* hangján felcsendülő szavai is tanúskodnak gyász és gyomor különös kapcsolatáról:

„Mert nincs semmi kutyább a gyomornál: gyűlöletes, hisz/ hogy vele gondoljunk, mindenkor rávesz erővel,/ bárhogyan is busulunk, s ha szívünknek gyásza van, úgy is;/ mint ahogyan most én szívemben gyászolok, az meg/ folytonosan küld enni meg inni, feledtetni mindazt,/ amit szenvedtem, s míg meg nem telik, egyre sanyargat./ Ámde ti, nagysietősen, amint fölfénylik a hajnal, engem, a gyötrődőt, indítsatok újra hazámba,/ sok baj után, s elhagyhat az élet utána, ha láttam/ birtokomat, háznépem s nagytetejű palotámat.”

Az evésnek tehát már az ókorban is búfelejtő hatást tulajdonítottak. Az evés misztériuma ugyanakkor a gyógyulás, az átváltozás, a metamorfózis szimbolikájával is szoros összefüggésben áll. A trójai csatából hazatartó hős *Odüsszeusz* örök éhes kompániája *Kírké* szigetén például a titokzatos istennő által készített varázsszeség, a kykeón hatására válik – *Odüsszeusz* kivételével – egytől egyig disznóvá. Mondani sem kell, *Odüsszeuszt* szintén egy elfogyasztott varázsszer, a móllyal vértetzi fel az istennő varázsszával szemben. Átkot és áldást is hozhat tehát az evés. Korántsem mindegy, miből, mennyit és kikkel fogyaszt az ember. Barátok között, és főképp, ha mértékkel fogyasztunk, ne aggódjunk, nem eshet semmi bántódásunk!

A koulouri közkedvelt és ízletes pékáru, jól elkészítve egy mesés, kívül ropogós, belül fozlós és puha perecet kapunk, a felszínén csillanó pirult szezámagréteg pedig egyaránt kényeztet mind látványával, mind ízével.

12 darab ünnepi koulouri elkészítéséhez szükségünk lesz:

- 11 g szárított élesztőre (ami épp egy tasakot tesz ki);
- 250 ml langyos vízre, és egy kiskanál porcukorra az élesztő felfuttatásához;
- 65 dkg fehér lisztre;
- 1 tojásra;
- 30 ml (szemre két evőkanál) olíva- vagy szezámolajra;
- 100 ml langyos tejre;
- 8 g sóra (ami épp egy teáskanál);
- 350 g anthotyros-ra vagy fetára;
- 1–1,5 csésze szezámagra, valamint 0,5 l friss szőlőlére.

Az élesztőt gondosan keverjük el a langyos víz és tej opálos vegyítékével, és kínáljuk meg egy kevés porcukorral, amely a felfutását segíti. Hogy szép, szellős legyen a tésztánk, szitáljuk a lisztet egy keverőtálba, keverjük hozzá a sót, és már üthetjük is hozzá a tojást. A kívánt állag eléréséhez csorgassunk hozzá kevés olíva- vagy szezámolajat, majd be is mutathatjuk élesztős keverékünket olajos tésztaalapunknak. Finoman dagasszuk az egyveleget, ügyelve, hogy ne dolgozzuk ki belőle a kelt tésztákra jellemző joviális, pufók jegyeket. Ha szükségét érezzük, a megfelelő állag elérése végett kevés tejjel itassuk tésztánkat. Fő, hogy szép tartású, könnyen formázható masszát kapjunk. Ha a tészta elérte a megfelelő állagot, felejtjük egy kendő alatt, és hagyjuk duplájára kelni.

Hogy a kelési idő alatt se tétlenkedjünk, a sós pereg külsejét borító díszes réteghez mérjük ki egy-másfél csészényi szezámagot, az édes pereceinkhez pedig készítjük elő szüretidéző zsákmányunkat, a skarlát-szín szőlőlevet. Az édes pereceket hagyományosan szőlősziruppal díszítik a görög háziasszonyok, amihez fél liter szőlőlevet lassú tűzön sűrítenek szirup állagúra. Aki nem jut hozzá efféle nyalánksághoz, az két púpos evőkanál barna nádcukorral és másfél dl vízzel is készíthet magának sűríteni való cukoroldatot, amelyet hasonlóképp, lusta tűzön, lassú kevergetéssel érdemes szirupállagúra sűríteni.

Amíg egy edényben redukáljuk a szőlőlevünket, egy hevült serpenyőn óvatosan futtassuk meg a szezámagokat, ügyelve rá, nehogy odakapjanak. Akkor vegyük le őket a tűzről, amikor még épp csak sötétebb a magok a színe, de már érezzük a magvak jellegzetes illatát. Ha lekerültek a tűzről a perecre szánt édes és sós ornamentek, forduljunk ismét a mostanra büszke-pufókra dagadt tésztánkhoz.

Óvatosan vegyük ki tésztamasszánkat a keverőtálból, majd vágjuk 12 kényelmes darabra. Az egyes darabokat gyúrjuk puhán, megközelítőleg 80 cm hosszú kígyókká, majd óvatos mozdulatokkal mintázzunk belőlük csinos kis koszorúkat. Hat koszorút tűzdeljünk végig a kisebb darabokra, csíkokra vágott sajttal, kenjük meg őket egy kevés tojással, majd hintsünk rájuk a pirult szezámagból. A másik hatra csorgassunk nagyvonalúan a mostanra mézszerűvé sűrűsödött szőlőszirupunkból.

Hagyjunk nekik időt teljes pompájukban is kelni egy keveset, majd tegyük őket egy sütőpapírral bélelt tepsin a 180 fokra előmelegített sütőnkbe, és süssük aranybarnára. Az elkészült ünnepi perecek magukban, de mártogatni valóként is pompásan csúsznak!

Kulturális ajánló

Összeállította:
Bodon Gergely Dávid

PROGRAM

Mesterségek ünnepe

2024. augusztus 17–20. között 38. alkalommal rendezik meg a Mesterségek Ünnepét Budapesten. Helyszíne, az előző évekhez hasonlóan, a Budai Vár Polgárváros része. A Kárpát-medence legnagyobb kézműves fesztiválján nemcsak megcsodálni és megvásárolni lehet a népi kézműves portékákat, de közel száz látványműhelyben ismerkedhetnek a látogatók az ősi szakmák rejtelmeivel, bepillantást nyerve a Kárpát-medence kézműves közösségeinek munkájába. Az ország legnagyobb családi fesztiválján a legkisebbeket gyerekprogramokkal, népi gyerekjátékszóval, a régi idők népi játékaival, a felnőtteket divatbemutatóval, táncházzal várják. A fesztiválon hazánk legkiválóbb népzenei, világművészeti és néptáncgyűjtő lépnek fel.

További információ: <https://shorturl.at/lmwz9>

PROGRAM

Debrecziner Gourmet Fesztivál 2024 Debrecen

2024. június 14–16. között az idén 8. alkalommal rendezik meg a Debrecziner Gourmet Fesztivált. Az ország legkiválóbb éttermei és séfjei gyűlnek össze Debrecenben, a Nagyerdőben, hogy megmutassák, hol tart ma a gasztronómia csúcsa Magyarországon. Vendékiállítóként sztárséfek is bemutatkoznak. Legyen szó akár *fine dining* éttermekről, bisztrókról vagy food truckokról, biztosak lehetünk benne, hogy folyamatosan új utakat keresve, kreatív módon készítik el fogásait. A háromnapos eseményen ínycsiklandó falatok, izgalmas textúrák és különleges alapanyag-párosítások mellett fantasztikus desszertek, kézműves sörök, minőségi borok és formabontó koktélok várják a látogatókat. A 2018-ban alapított Debrecziner Gourmet-díj idén is gazdára vár, melyet a rendezvényre kilátogató vendégek szavazatai alapján vihet majd haza a legjobb kiállító.

További információ: <https://shorturl.at/xEGS8>

KÖNYV

Csábi Orsolya: Meseversum – Meseterápiás elmélet és gyakorlat

Oriold és Társai Kft., 2024.

A *Meseversum* az integratív meseterápiába kínál bepillantást. Középpontjában az egyéni és csoportos meseterápia áll, amely nem csupán szórakoztat és tanít, hanem mélyebb, terápiás célokat is szolgál. A meseversum-módszer a „metamorphoses” gyakorlati és elméleti rendszerére épül, amelyet a szerző hosszú évek tapasztalata alapján mint kipróbált és jól bevált rendszert kínál az egyéni és csoportos meseterápiához. A könyv hidat képez a pszicho- és szocioterápiák között, összekapcsolva a kreativitást, a csoportélményt és a hatékony terápiás módszereket. E kötet az ismeretszerzés mellett személyes önmegismerési felfedezésekre is sarkall. *Csábi Orsolya* könyve így nem csupán az elkötelezett meseterapeutaéknak szól, hanem mindazoknak, akik nyitottak az izgalmas és gyógyító meseterápiás eljárásokra.

További információ: https://www.libri.hu/konyv/csabi_orsolya.meseversum.html

► FILM

Kék pelikan

magyar animációs film, dokumentumfilm,
79 perc, 2024.

1988-ban, kevéssel a vasfüggöny leomlása előtt járunk Magyarországon. Ekkor már mindenki igényelhet világútlevelet, kinyíltak a határok, felszabadult az utazás lehetősége. A vonat és a busz azonban nagyon drága, még nincsenek olcsó megoldások, és az embereknek sincs pénzük arra, hogy külföldre utazzanak. Mit ér a szabadság, ha nem lehet élni vele? Európa felfedezése olyan erős és természetes igényként jelentkezik, hogy egyáltalán nem számít, milyen úton válik lehetségessé.

Az Európába vágó három jóbarát, *Ákos*, *Laci* és *Petya* valahonnan megkapja egy srác telefonszámát, aki hamis vonatjegyeket árul. Megbeszélnek vele egy találkozót a Nemzeti Múzeum lépcsőjéhez. Miután megkapják a jegyet, a fiúk annyira amatőrnek találják, hogy úgy döntenek, nem használják fel. Fogadnak, hogy ők ennél jobb hamisítványt tudnak csinálni, és elkezdik visszafejteni a szálakat.

A pályaudvarok nemzetközi pénztáraiba bekukkantva figyelik, hogyan dolgoznak a pénztárosok. Rájönnek, hogy a jegyeket kézzel írva, indigóval (Kék Pelikan) töltilik ki, és a másolat kerül az utashoz, míg a golyóstollal írt „eredeti” példány a MÁV-nál marad. Összerakják az összes pénzüket, felváltva a pénztárakhoz állnak, és annyi jegyet vásárolnak, amennyi csak a pénzből kijön, majd egy belvárosi bérház egyik lakásában megkezdődnek a kémiai kísérletezések a jegyekkel.

További információ: <https://shorturl.at/brEG0>

► PROGRAM

VéNégy Fesztivál és Színházi Találkozó

2024. június 20–23. között 11. alkalommal rendezik meg a VéNégy Fesztivált és Színházi Találkozót Nagymaroson. A nagyszabású programsorozat idén is színes programkavalkáddal, sztárelőadókkal és meglepetésekkel várja a kultúra szerelmeseit a Dunakanyar vadregényes vidékén. Az ország egyik legbarátságosabb fesztiválját a népszerű magyar zenekarok koncertjei mellett színházi előadások, sportolási lehetőségek, közösségi programok és a gasztronómiai kínálat teszik különlegessé.

További információ: <https://shorturl.at/cdILV>

► PROGRAM

Lábatlani Blues Fesztivál 2024

2024. július 11–13. között immáron 22. alkalommal rendezik meg a Lábatlani Blues Fesztivált a Duna Színpadon. A Lábatlani Blues Fesztivált minden évben nagyon sokan várják, nemcsak a környékről, vagy az ország több részéből, hanem a határon túlról is. Idén is szuper zenekarok, hangulatos koncertek, haverok, buli, fantasztikus emberek, gyönyörű helyszín, lengedező szél, szikrázó napsütés, és örömmel várja az ide látogatókat, háttérben a költői Dunával. A fesztivál mottója: Élő környezetben, élő zenével!

További információ: <https://shorturl.at/uwPYZ>

SPORI!

Magának tanul az ember

Lapunkban hónapról hónapra olyan fiatal sportolókat szólaltatunk meg, akik az évek során kitartó munkával egyre feljebb és feljebb jutottak választott sportágukban. Spori! című rovatunkban egy olyan különleges sportág hirtelen nagy sikereket elérő sportolójával volt alkalmam beszélgetni, aki a World Snooker Tour legprofibb 130 játékosa között szerepel, s magyarként első a lajstromon, ami hatalmas sporttörténeti eredménynek mondható hazánk számára is. Legutóbbi nagy győzelme alkalmával junior snookervilágbajnokká vált, s nagy álma, hogy a legjobbak egyikének számító *Ronnie O'Sullivan*nel mérkőzhessen meg élesben. Az ifjú snookertehetséggel, **Révész Bulcsú** junior snookervilágbajnokkal beszélgettünk.

Szöveg: Karkó Ádám | Fotó: Révész Bulcsú/Facebook

Az első lökések

Révész Bulcsú hétéves volt – 2014-et írunk –, amikor először „találkozott a snookerrel”. A találkozás persze képletesen értendő, ugyanis élesben ekkoriban még nem próbálta ki magát, csupán a televíziót kapcsolgatta, amikor az Eurosporton felugrott neki a játék. Akkor döntötte el, hogy ez lesz számára a kitűzött útvonal. „2015-ben kezdtem el tulajdonképpen játszani. Bár ahogy említettem, már egy évvel korábban is nagyon érdekelt a játék, de csak 2015 augusztusában kezdtem el igazán a sporttal foglalkozni. Sőt, ugyanebben a hónapban ismertem meg a mostani edzőmet, *Varga Pétert*, aki

a Magyar Biliárd Szövetség Snooker Szakágának volt elnöke” – kezdett bele Bulcsú karrierje kezdeti időszakának taglalásába.

Biliárd és snooker

Talán sokunknak van olyan emléke, amikor – ritkán persze – dákót ragadott, s megpróbálta „eltenni” a csíkos golyót valamelyik lyukba. A snooker esetében viszont korántsem ennyire egyszerű a helyzet, nemhiába edzenek annyit a snookerjátékosok. „Nagy különbség, hogy a két asztal közül a snookerasztal majdnem kétszer akkora, mint a biliárdasztal” – magyarázta Bulcsú. „Négyezer két méter a snookerasztal, és annak rendje és módja szerint teljesen mások a szabályok is. A mi esetünkben nem csíkos meg teli golyókkal kell játszani, hanem piros golyókkal és színesekekkel. Sőt, a két játék lényegében is fontos eltérés van: a snookerben nem az a cél, hogy minden golyót letegyünk, majd befejezzük a játékot a fekete elrakásával. Itt sokkal inkább az a lényeg, hogy mennyivel több pontot tudunk szerezni az ellenfélnél. És ami kifejezetten lényegi a játék szempontjából: másképp vannak kialakítva az asztalok, ami változtat azon az el nem hanyagolható részleten is, hogy golyókat kell elrakni a zsebekbe.”

Támogató szülők, sikeres játékos?

Bulcsúnak kiskorától kezdve a snooker volt az etalon, a nagybetűs „játék”. Így szerinte, ha a szülei azt mondták volna neki, hogy ne ebben a sportban lelje örömét, hanem próbáljon ki mást, akkor sem tudott volna mit csinálni, egészen egyszerűen ez lett számára az út.

És, szerencsére, Bulcsú elmondta: „mindig mindenben támogattak a szüleim.” Az ifjú snookerjátékos megjegyezte: szerencsére megvolt a tehetsége a játékhoz, amivel inspirálta a szüleit, hogy megteremtsek számára az alapokat, ami miatt sikeres játékosná vált és válhat a jövőben. A fiatal játékos ugyanakkor azt is hozzátette: „apukám folyamatosan szponzorokat keres, s az onnan befolyó összegekből tudok versenyekre járni, amiért nagyon hálás vagyok neki.”

A legnagyobb mérkőzés lehetősége

A fiatal sportoló számára természetesen igencsak megnyílt a világ azzal, hogy a világ legjobb 130 játékosa közé került, amivel lehetősége nyílt arra is, hogy – a sorsolás eredményétől függően –, a példaképével is megküzdhesen, aki nem más, mint a hétszeres profi snooker világbajnok, *Ronnie O’Sullivan*, aki nem mellesleg videóüzenetben üdvözölte a legjobbak között Bulcsút, ahol arra kérte az ifjú játékost: „ha egymással játszunk, legyél kíméletes.”

Bulcsú ugyanakkor elmondta, hogy „mindig is Ronnie-t bálványoztam, mindig is imádtam a játékát, nemhiába ő ennek a sportnak a legnagyobb helytartója.” Hozzátette: számára mindig is a hétszeres világbajnok volt az, akihez fel szeretne érni; ő motiválja a mindennapokban, ő adja a legnagyobb inspirációt. „Nagyon kíváncsi vagyok, milyen volna egy meccsen Ronnie O’Sullivan ellen játszani. Tuti, hogy benne lennék a tévében is, sőt a legjobb formámat hoznám ki magamból. De hát így is bizonyára 4:0-ra elverne engem, de nem érdekelne. Mert a lényeg, hogy milyen világra szóló élményt szerezhettem ilyen fiatalon a sokszoros snooker világbajnok ellen. Még belegendolni is elképesztő” – gondolt bele a lehetőségekbe Bulcsú.

Magának tanul az ember

„Az az izgalmas ebben a kérdésben, hogy már régóta hazulról tanulok, nem járok semmilyen intézménybe.” Bulcsú ugyanis korábban magántanuló volt, ám amióta a Matúra Gimnázium növendéke, jobban be tudja osztani az idejét. Elvégre nem kell több órát az iskolapadban töltenie, hiszen a gimnázium különlegessége az, hogy online tanulhat a diák, miközben felkészítik az érettségire is. „A mindenkori tankönyvek alapján van kidolgozva minden tananyag. Vannak feladatok, amiket el kell végezni, de dolgozatokat például nem kell írni. Nyilván másabb, mint intézményi keretek között, de végtére is, magának tanul az ember, szóval így is, úgy is tanulással töltöm minden napom egy részét” – mesélte az ifjú snookerbajnok. Megjegyezte ugyanakkor, hogy az általános iskolai tanárai támogatták a tevékenységét, azonban a középiskolai tanárai kétszer annyira ösztönözték Bulcsút, hogy folytassa a karrierépítését. „Nagyon megdobta a lelkesedésemet az, ahogyan a tanárain reagáltak az eredményeimre, sokat jelentett mindig is az elismerésük, főleg amiatt, mert sportsulibá jártam” – fejtette ki a fiatal snookeres.

Egyetem helyett sportkarrier

Bulcsú elmondása szerint sokszor megfordult a fejében, hogy mi lenne, ha egyetemre járna. Ugyanakkor azt mindenképpen előtérben kell tartania, hogy az egyetemen eltöltendő minőségi tanulás és önfejlesztés mennyi energiát vehet el a sportkarrier építésétől. ▶

„A kettőt nem lehet együtt csinálni, egyszerűen nem férnek össze. Vagy tanul az ember, vagy sportkarriert épít” – gondolkozott a kérdésről Bulcsú. „Persze, ha közbejönne valami, ha ne adj’ Isten, valami miatt nem tudnék tovább snookerezni, akkor mégis elmehetnék tanulni. De előtte még az érettségit is le kellene tenni, amibe jövőre vágok bele” – mesélte nevetve a fiatal játékos.

A tervei között szerepel persze, hogy ha valamiben kedvét leli, akkor azt kitanulja, de jelenleg az köti le minden figyelmét, hogy a karrierjére koncentráljon: júniusban kezdődik a World Snooker Tour szezonja, amiből fakadóan havonta több mérkőzésen kell részt vennie Angliában. A sok utazás pedig sok időt fog elvinni, ezért terveik szerint hamarosan a szigetországba költöznek, de ezzel kapcsolatban egyelőre többet nem árult el a fiatal bajnok.

Akaram, nem akaram?

„Néha vannak olyan napok, amikor úgy érzem, nincs kedvem a játékhoz, vagy nincs energiám, van, hogy azt érzem, teljesen enervált vagyok. De mindenki kelhet bal lábbal, nem kötelező a napjainkat úgy élni, hogy az mindig a motiváltságról szóljon” – fejtette ki álláspontját Bulcsú, majd hozzátette, hogy azért az esetek döntő többségében mégis úgy áll neki az edzéseknek, hogy biztos abban, ő ezt szeretné csinálni, ezt szereti, ezért ritkán fordul elő, hogy olyat érez: most nem megy annyira.

130 játékos, akiből kevesebb maradhat talpon: győzzön a jobbik?

Bulcsú bejutott a világ legjobb 130 játékosa közé, ahol összesen két éve van arra, hogy a 130-ból a legjobb 64 közé továbbjusson. „Elég nehéz a feladat, mert akkor

maradhatok a profi ligában, ha a legkiválóbb 64 játékos közé bekerülök” – magyarázta Bulcsú, s elmondta, hogy szerinte képességei alapján lehetséges, hogy bennmaradjon a legjobbak között. „A cél egyértelmű, és őszintén szólva nem sok kedvem van visszakerülni az amatőr ligába, hiszen azt már egyszer megnéztem, milyen.”

Jelenleg Bulcsú 31 amatőr ligából felkerült játékoskal kezdi meg a júniusban kezdődő szezont, ezért „teszem azt, ha a most felkerült 30 játékoskal – ugye az egyik én vagyok – megmérkőzöm, s én jövök ki győztesen ezekből a meccsekből, akkor rögtön a legjobb 99 közé kerülök be, ami valljuk be, igencsak jól hangzik, de még az sem elég, mert akkor is maradni fog még 35 baromi jó játékos, akiket le kell győznöm. Nem egyszerű, de imádom a kihívásokat” – mondta Bulcsú, s megjegyezte azt is, hogy hatalmas erőt ad neki, hogy már a játék számára eleve egy olyan öröm, ami csak inspirálni tudja, és hogy ezt versenyen érzi-e vagy otthon, edzés közben, az már tulajdonképpen mindegy is. A cél ugyanaz: nyerni.

Kimért gurításokkal a világbajnoki címig

„A legfontosabb cél, ami mindennap nagyon tisztán lebeg a szemem előtt, nem más, mint a világbajnoki cím, a profi snooker világbajnoki cím. Tudom, hogy rendelkezem olyan képességekkel, amelyekbe, ha még több munkát, energiát és kitartást teszek, sőt, ha olyan közegben edzek és gyakorlok, ami ideális a fejlődéshez, akkor bármire képes lehetek” – számolt be arról Bulcsú, milyen célt szeretne igazán elérni a legjobbak közötti megmérettéseken. „A világbajnoki cím és a világlétsőség nagyrészt kéz a kézben járnak, és biztos vagyok benne, hogy képes vagyok rá, hogy elérjem, s most talán ez a legfontosabb számomra.”

Iránytű

Összeállította: **Karkó Ádám**

Győzelem: budakeszi gimnazisták nyerték a *Legyél te is pénzügyi junior klasszis!* diákversenyt

A budakeszi Prohászka Ottokár Katolikus Gimnázium csapata nyerte az idén hetedik alkalommal rendezett *Legyél te is pénzügyi junior klasszis!* diákversenyt. Második helyen végzett a kőszegi Jurisich Miklós Gimnázium és Kollégium csapata, harmadik helyen pedig a budapesti II. Rákóczi Ferenc Gimnázium csapata végzett.

Tóth Tibor, a Pénzügyminisztérium államtitkára, az esemény fővédnöke kiemelte: a pénzügyi tudatosság javítása a kormány egyik legfontosabb küldetése, ugyanis, ha az egyéni szinteken kialakul, akkor később, a nemzetgazdaság szintjén összeadódik, és erősebbé teszi a gazdaságot és az országot.

Hozzátette: az OECD 39 tagországa közül Magyarország a negyedik helyen végzett a pénzügyi tudás területén a teljes lakosság körében, ami kimagasló eredmény. Úgy gondolja, a megszerzett tudást fejleszteni kell, mert rengeteg pénzügyi kihívással nézünk szembe a jövőben – mint például a pénzügyi rendszerek bonyolultsága, vagy a pénzügyi csalások.

A *Legyél te is pénzügyi junior klasszis!* gimnazisták számára meghirdetett versenyen több mint ezer diák és tanár vett részt idén. A harmadik, országos fordulóban a legjobb 20 csapat mérte össze tudását a Budapesti Gazdasági Egyetemen. (MTI)

13 arany, 9 ezüst és 13 bronzérmes hoztak el a budapesti tanulók a Szakma Sztár Fesztiválról

Három szakmában mindhárom érmet budapesti versenyzők vihettek haza az ország legnagyobb szakmai versenyének döntőjében. Kiemelkedő szerepléssel 35 budapesti tanuló állhatott dobogóra a Szakma Sztár Fesztiválon. A budapesti szakképző iskolák végzősei 13 arany, 9 ezüst és 13 bronzérmes hoztak el a 65 szakma versenyéről, ebből 26 szakmában állt budapesti versenyző a dobogóra.

A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara (BKIK) által a szakmatanulás népszerűsíté-

tése, valamint a fiatal, tehetséges diákok felkarolása érdekében támogatott JuniorSkills tehetséggondozó versenyen az asztalosnak tanuló diákok mérték össze tudásukat.

A Szakma Sztár Fesztiválon évről évre egyre több fiatal méri össze tudását: idén több mint 200 végzős tanuló versenyzett 65 szakma 18 szakmacsoportjában. A budapesti szakképző iskolák a következő szakmákban mindhárom dobogós helyezést budapesti tanulók szereztek meg: infokommunikációs hálózatépítő és üzemeltető, távközlési technikus, valamint vegyésztechnikus.

A BKIK, a Budapesti Komplex Szakképzési Centrum és a World Skills szakértőinek közreműködésével idén már harmadik alkalommal megvalósult JuniorSkills verseny elsődleges célja a jövőbeli nemzetközi megmérettetéseken induló versenyzők utánpótlásának biztosítása. A JuniorSkills-en induló tanulók már a 9–11. évfolyamon megismerhetik a nemzetközi versenyek világát, amelyeken a legjobbak képviselhetik majd Magyarországot a későbbiekben. (MTI)

Több tízezren jelentkeztek középfokú intézményekbe

Idén több mint 94 ezer tanuló: 80 402 nyolcadik, 7 849 hatodik és 5 821 negyedik évfolyamos diák felvételizett középfokú nevelési-oktatási intézménybe.

Az általános középfokú felvételi eljárásban a nyolcadikosok közül 78 277 fő nyert felvételt valamely középiskolába. A felvételizők közül 61 045 fő az első helyen, 73 826 fő pedig az első három helyen megjelölt területek egyikén folytathatja tanulmányait. A tanulók közül 33 927 fő technikumi, 27 402 fő gimnáziumi, 13 898 fő szakképző iskolai, 1 702 fő szakgimnáziumi, 1 053 fő szakiskolai, 295 fő pedig készségfejlesztő iskolai tanulmányi területre jutott be.

A 6 évfolyamos gimnáziumba felvételt nyert tanulók száma 4 753 fő, közülük 3 934 főt az általa elsőnek megjelölt helyre vettek fel. 8 évfolyamos gimnáziumba 3 330 fő jutott be, közülük 2 921 fő tanulhat tovább az elsőnek megjelölt helyen.

Pápai Páriz Ferenc

▶ 1649. május 10. – 1716. szeptember 10.

Szöveg: **Semsei Ferenc**, történész, az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárának tudományos főmunkatársa

Forrás: Wikipédia

A lelkesz dinasztia-ból származó Pápai Páriz Ferenc reneszánsz alkatú emberként jól ismerte a tudományosság lantjának fortélyait, többszólamúságát, sokoldalúságát gazdag életpályája szemlélteti. Pápai 375 évvel ezelőtt, a Szolnok-Doboka megyei Désen látta meg a napvilágot 1649. szeptember 10-én. Iskoláit először Magyarországon – többek

között az erdélyi magyar kultúra bölcsőjének számító nagyenyedi Bethlen Gábor Kollégiumban –, majd külföldi egyetemeken végezte. Az orvosi tanulmányokat követően Heidelbergben bölcsészdoktorrá avatták, s Bázelen orvosdoktori és az orvosi kar ülnöki címét is megszerezte.

1675-ben visszatért Erdélybe, ahol magánorvosi praxisának keretében Teleki Mihály kancellár és Bornemissza Anna fejedelemszonyi gyógyítójává vált, majd 1688-tól Apafi Mihály erdélyi fejedelem egészségéért felelt. 1678-ban ezzel párhuzamosan korábbi alma materébe, a Nagyenyedi Református Kollégiumba a görög nyelv és erkölcsstan professzoraként tért vissza. Ebbéli tisztségében két fő tárgya mellett fizikát, metafizikát, históriát és orvosi alapismereteket egyaránt oktatott.

A korabeli orvosi ismereteket *Pax Animae* (1680) és *Pax Corporis* (1690) című munkáiban foglalta össze. A holisztikus szemléletű művekben – mint az egyik legkorábbi univerzális látókörű magyar szerző – hitet tett a test és a lélek békéjének elválaszthatatlansága mellett. Olyan jelenségekre is felfigyelve ez által, amelyek a mai orvosi, pszichológiai szakirodalomnak is homlokerében helyezkednek el, előre látva többek között a Parkinson-kór és a fantomfájdalom tünetegyüttesét.

Pápai Páriz nyelvi és filológiai érdeklődésének egyik ékes példája az általa szerkesztett latin–magyar és magyar–latin szótár, a *Dictionary latino-hungaricum*, amely 1708-ban a Rákóczi szabadságharc közepette jelent meg a nagyságos fejedelem támogatásával. A 15 évnyi aktív munkával készülő tudástár nemcsak bővítette és modernizálta a korábban rendelkezésre álló

szóanyagot, betekintést nyújt a szerkesztő életterének és korának kulturális összefüggéseibe is. Munkájában megjelennek az állattartásra, a mezőgazdálkodásra és a mindennapokra irányuló román kölcsönszavak, és a 19. századra formát öltő latin–oláh–germán–magyar szótár alapjául szolgált.

Tudományos munkássága mellett Pápai irodalmi alkotásai ugyancsak ismertek. A művészetek iránti igényét üdvözlő versekben, halotti búcsúztatókban és egy iskoladrámában örökítette meg. Költeményeit magyar, latin és görög nyelven vetette papírra. Kiemelkedő műve tanítványa és barátja, a nyomdász *Misztótfalusi Kis Miklós* halálára írt *Életnek könyve* (1702) című verse. Alkalmi lírájában a kiválasztott személyeket nem politikai vagy társadalmi aktorként értelmezte, hanem a művelődési élet nagy alakjainak állított emléket.

Pápai Páriz Ferenc – akinek tudományos tevékenysége az erdélyi politikai átalakulással egybeesett – tartalmas életét 1716. szeptember 10-én fejezte be Nagyenyeden. A világlátott és világot láttatni akaró, diákjait ösztöndíjjal segítő professzor munkabírásáról fennmaradó anekdota szerint a látását veszített nyelvtudós szótárának megalkotásakor feleségének tollbamondta annak szövegét. Még ha ennek hitelessége kérdéses is, a polihisztor Pápai Páriz életútja elénk tárja a fáradhatatlan értelmiségi archetípusát, aki, ha kellett, külföldön, ha kellett, fegyverzajban dolgozott, munkája közben gyökereit nem feledve, Erdély, Nagyenyed és a magyar kultúra primátusát mindig szem előtt tartva.

Felhasznált irodalom:

Csiffáry G. (2009): Pápai Páriz Ferenc: Az orvos. In *Rejtett arcok: Híres magyarok más oldalról* (p. 28–34). Budapest, Scolar.

Lászlóffy A. (1998): Pápai Páriz Ferenc. In *Erdélyi Panteon: Művelődéstörténeti vázlatok*. 1., p. 183–187. Marosvásárhely, Mentor.

Pápai P. F. (1977): Pápai Páriz Ferenc (1649–1716). In G. Nagy (szerk.): *Békességet magamnak, másoknak* p. 5–133. Bukarest, Kriterion.

Petróczi É. (2017a): Holisztikus vonások Pápai Páriz Ferenc Pax animae és Pax corporis című műveiben. In „Hogy Atyád híréből semmit is le ne hagyj”: Pápai Páriz Imre és Pápai Páriz Ferenc p. 101–116. Pápa, Dunántúli Református Egyházkerület.

Petróczi É. (2017b): Tótfalusi Kis Miklós és Pápai Páriz Ferenc barátsága. In „Hogy Atyád híréből semmit is le ne hagyj”: Pápai Páriz Imre és Pápai Páriz Ferenc p. 49–64. Pápa, Dunántúli Református Egyházkerület.

Tóth B. (szerk., 1957): Pápai Páriz Ferenc tanulótársa. In *A magyar anekdotakincs* p. 58–59. Budapest, Gondolat.

A világ első európai felosztása

► 530 éve írták alá a tordesillasi szerződést

Szöveg: **Matányi Marcell**

Az 1490-es években, *Kolumbusz Kristóf* és *Vasco da Gama* felfedezéseinek köszönhetően Európa belépett a nagy földrajzi felfedezések korszakába. Az öreg kontinens területi nyújtózkodása már az észak-afrikai portugál terjeszkedéssel, Ceuta elfoglalásával (1415) és a Bojador-fok átlépésével (1434) megkezdődött.

A következő évtizedekben portugál kolóniák létesültek a később fontos szerepet betöltő Zöld-foki-szigeteken, miközben hajóik egyre délebbre merészkedtek az afrikai partvonal mentén.

A 15. század második felében Portugália már kiterjedt kereskedelmi hálózattal rendelkezett a déli kontinensen, így Lisszabonba végeláthatatlanul özönlöttek a nemesfém-, fűszer- és rabszolgaszállítmányok. Részben ennek is köszönhető, hogy a portugál uralkodóház nem kívánt nyugatra új felfedezéseket indítani és köszönte szépen, de nem tartott igényt a portugál családba beházasodott Kolumbusz szolgálataira. Nem így az ibériai gazdasági vetélkedésben visszaszorult Spanyolország, ami minden lehetőséget megragadott Lisszabon ellenében.

Az évtizedes versenyfutás eredményeként 1494. július 2-án *Aragóniai Ferdinánd* és felesége, *Kasztíliai Izabella* ratifikálta a tordesillasi szerződést, melyben Spanyolország és Portugália felosztotta egymás között a világtengereket. Az egyezmény értelmében a portugál kézen lévő Zöld-foki-szigetektől hozzávetőlegesen 2000 kilométer távolságra egy meridiánt húztak a két sarkpont között, amelytől nyugatra a spanyol, keletre pedig a portugál uralkodó tarthatott igényt a megismert és még fel nem fedezett területekre.

Portugália számára Afrika kincseinek monopol kiaknázása volt az elsődleges szempont. Magabiztosan haladt előre az indiai szubkontinens, a mesés vagyont ígérő fűszerek felé, ám 1492-ben váratlanul megzavarták a diadalmas afrikai gyarmatosítását. Ebben az évben a spanyol katolikus uralkodópár elfoglalta az utolsó ibériai emírséget, Granadát, majd az Atlanti-óceánra küldte Kolumbusz Kristófit, aki októberre sikeresen megérkezett a karibi szigetvilágba. Hamarosan elterjedt a hír, hogy Spanyolország hajói eljutottak Indiába, ami egy csapásra diplomáciai bonyodalmakat idézett elő a két ibériai királyság között: úgy tűnt, hogy a spanyolok egyetlen expedícióval felülmúlták a portugálok addigi összes eredményét. A kibontakozó vitában természetesen a római Szentszék is igyekezett érvényesíteni akarátát: a muzulmán vallású Oszmán Birodalom európai térnyerése miatt az új földrészek megismerését a hittérítés szempontjából tekintette fontosnak. Valószínűleg VI. (Borgia) Sándor pápa spanyol származása is szerepet játszott abban, hogy az 1493-ban kiadott *Inter caetera* kezdetű bullájában a spanyolok számára kedvező módon bírálta felül a portugálok terjeszkedését. II. János portugál király a pápai

Forrás: Wikipédia

oklevél szövege alapján a már meghódított afrikai birtokok feletti rendelkezési jogát is félteni kezdte. A portugál fél diplomáciai erőfeszítéseinek eredményeként 1494. június 7-én a Valladolid közelében fekvő Tordesillas városában megszületett az a szerződés, mely a történelem során először osztotta fel a világot két terjeszkedő európai birodalom között. Az egyezmény a VI. Sándor-féle bullák rendelkezéseit annyiban módosította, hogy a spanyol érdekszféra határát a Zöld-foki-szigetektől nem 100, hanem 370 liga távolságra (megközelítőleg 1554 km) állapította meg, és kiemelte, hogy a meridiántól keletre fekvő terület a portugál király fennhatósága alá tartozik. A tordesillasi szerződésben szereplő választóvonal pontos helyét egy közös expedíciónak kellett volna kijelölnie, erre azonban soha nem került sor. Ennek eredményeként az egyezményt a későbbiekben meglehetősen szabadon értelmezték, ám jelentősége csak az 1500-ban felfedezett Brazília gyarmatosításakor volt.

A tordesillasi szerződés kapcsán nem mehetünk el amellett, hogy a kontraktus csak a Föld nyugati oldalán jelölte ki az érdekszférák határát. Ez a hiányosság az 1520-as években, a Magellán-expedíció és a Fűszer-szigetek körül támadó spanyol-portugál konfliktus során tűnt ki, orvoslására a felek az 1527-es zaragozai szerződést találták kézenfekvőnek.

A világ teljes felosztására tett ibériai központú kísérlet azonban már nem rendelkezett annyi gyakorlati jelentőséggel, hogy a 16. század végén kibontakozó brit, holland és francia gyarmatosítást megakadályozhassa.

Felhasznált irodalom:

Tarján M. Tamás: *Spanyolország ratifikálja a tordesillasi szerződést*. In: Rubicon online <https://rubicon.hu/kalendarium/1494-julius-2-spanyolorszag-ratifikalja-a-tordesillasi-szerzodeset> (Letöltés: 2024. 05. 16.)

A spanyolok és a portugálok felosztják a világot. In: *Múlt-kor történelmi magazin* 2004. 09. 13. <https://m.mult-kor.hu/cikk.php?id=9877> (Letöltés: 2024. 05. 16.)

Pályázatok

Összeállította: **Karkó Ádám**

X. SpecFilmFest – videópályázat

A Magyar Speciális Mozgóképek Egyesület TikTok/Reels videópályázatot hirdet a kulturális akadálymentesítés népszerűsítése érdekében általános és középiskolai diákok, továbbá érdeklődő tartalomkészítők számára a X. Magyar Speciális Filmfesztivál előprogramjaként.

A pályázat célja felhívni a figyelmet a fogyatékkal élők problémáira filmes eszközökkel, valamint az általános és középiskolás diákok megszólítása annak érdekében, hogy a környezetükben élő, értelmi fogyatékkal, vagy autizmus-spektrumzavarral küzdő embertársaikra fókuszáljanak egy adott probléma és lehetőség szerint annak megoldására tett erőfeszítések bemutatásával.

Pályázók köre: Minden 13–23 éves természetes személy, aki kitölti és aláírja a pályázati űrlapot és adatkezelési nyilatkozatot, valamint szkennelve elküldi azt a Magyar Speciális Mozgóképek Egyesület által megadott e-mail-címre.

Formai követelmény: Csak mobiltelefonnal, álló formátumban készült felvételeket fogadnak. A képfelbontásnak a telefon lehetőségei szerint maximális beállításon kell lennie. A vágás, hangaláfestés, szerkesztés a mobiltelefonokon elérhető applikációkkal valósíthatók meg.

Beküldési határidő: 2024. szeptember 10.

További információ: <https://shorturl.at/vEV12>

Stádium-díj 2024

A Gróf Széchenyi Család Alapítvány és a Stádium Társadalmi és Kulturális Hírlap közös együttműködésében 2018 év végén megalapította a Stádium-díjat. Az idén hetedik alkalommal meghirdetett Stádium-díj pályázat a Kárpát-medencében működő magyar anyanyelvű általános iskolák és középiskolai tanintézmények diákságát fogja össze a nemzeti és a keresztény értékrend megszólítása érdekében.

Pályázók köre: a Kárpát-medencében működő magyar általános és középiskolások.

A *Széchenyi István* szellemiségét szimbolizáló díj a diákság szavazata alapján három kategóriában ado-

mányozható azoknak, akik a közéletben, a tudomány és a művészet területén Széchenyi István szellemiségével összefüggésbe hozható jelentős tevékenységet végeztek, vagy jelentős eredményt értek el.

A díj adományozására a Kárpát-medencében működő magyar anyanyelvű oktatást folytató általános iskolák és középiskolák diáksága tehet javaslatot.

Beküldési határidő: 2024. szeptember 15.

További információ: <https://shorturl.at/czBG1>

Szín pompás tavasz, napfényes nyár

A Gyermekjóléti Alapítvány és az Országos Mécs László Irodalmi Társaság országos tehetségkereső és tehetséggondozó rajzpályázatot hirdet általános iskolás diákoknak. Pályázhatnak hazai vagy határon túl élő általános iskolás diákok (1–8. évfolyam), saját készítésű alkotásokkal.

Téma: Tavasz, Nyár (a rajz lehet egy szép virág, egyéb természeti kép, nyaralási kép stb.). Maximálisan beküldhető alkotás: 1 db/pályázó. Az alkotásokat kizárólag jpg. fájlformátumban várják.

Díjazás (az alkotásokat szakmai zsűri értékeli)

- **I. helyezett:** oklevél + 5000 Ft-os vásárlási utalvány
- **II. helyezett:** oklevél + 3000 Ft-os vásárlási utalvány
- **III. helyezett:** oklevél + 2000 Ft-os vásárlási utalvány
- **IV.–V.–VI. helyezett:** oklevél

Beküldési határidő: 2024. szeptember 30.

További információ: <https://shorturl.at/bjwAN>

Régebbi lapszámainkat, cikkeinket megtalálják a

folyoiratok.oh.gov.hu
weboldalon

OKTATÁSI
HIVATAL

Budapesti Klasszikus Film Maraton

nemzetközi filmfesztivál

2024. SZEPTEMBER 17-22.

**ISMÉT A FILMKLASSZIKUSOKÉ
A FŐSZEREP!**

7.

Budapesti Klasszikus Film Maraton

2024. szeptember 17–22.

Idén se maradj le a diákvetítésekről!
Kattints és tájékozódj folyamatosan bővülő
weboldalunkon!

www.filmmaraton.hu

NFI
NEMZETI
FILMINTÉZET
MAGYARORSZÁG

KLASSZ
PROGRAM